

VII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Universitetsbiblioteket.

Aarsberetning 1914—15.

(Overbibliotekar, Dr. *Sofus Larsen*).

Biblioteket var i det akademiske Aar 1914—1915 aabent for Publikum i 265 Dage. Der udlaantes 27475 Bd. mod 23082 Laanebeviser, medens der i den almindelige Læsesal fremtoges 60927 Bd. til 19567 Besøgende og 28705 Hefter benyttedes af 2730 Besøgende paa Tidsskrift-Læsesalen. Desuden indgaves ialt 9149 Bestillinger (7963 paa Udlaanet, 1186 paa Læsesalen), som ikke kunde effektueres, fordi vedkommende Bøger var udlaante eller ikke fandtes i Biblioteket.

Hvorledes disse Tal fordeler sig paa de enkelte Maaneder, fremgaar af nedenstaaende Oversigter:

Udlaanet (aabent Kl. 11—2).

	Dagetal.	Laanebeviser.	Udlaante Bind.
September	25	1909	2326
Oktober	27	2106	2444
November	24	1803	2257
December	20	1603	1901
Januar	24	2064	2557
Februar	24	2109	2544
Marts	27	2606	3118
April	21	1640	1925
Maj	22	1594	1825
Juni	25	1909	2297
Juli (Sommerferie)			
August	26	2012	2554
	265	21355	25748
Udlaan fra Læsesalen om Eftermiddagen:		1727	1727
		23082	27475

Den almindelige Læsesal (aabent Kl. 10—8).

	Dagetal.	Besøgende.	Fremtagne Bind.
September	25	1793	5115
Oktober	27	2145	6688
November	24	2207	7581
December	20	1456	5309
Januar	24	1684	5268
Februar	24	1941	5548
Marts	27	2325	7644

	Dagetal.	Besøgende.	Fremtagne Bind.
April	21	1702	5109
Maj	22	1521	3820
Juni	25	1475	4935
Juli (Sommerferie)			
August	26	1318	3910
	265	21355	25748

Ligesom i tidligere Aar har Biblioteket modtaget en stor Del Gaver. Blandt disse kan særlig fremhæves:

1) En stor Mængde periodiske Skrifter og Enkeltværker, som det Kgl. danske Videnskabernes Selskab afgav til Biblioteket i dette Aar som i saa mange tidligere. 2) Et betydeligt Antal Tidsskrifter og Bøger sendte til Universitetet fra fremmede Universiteter, Institutioner og Enkeltmænd. 3) Fra Kommandør F. Irmingers Bo er modtaget L'Année scientifique indtil 1913 (39. Bd.) 4) Hr. Docent R. H. Stamm har skænket et illustreret hebraisk Haandskrift (Rulle) af Esthers Bog. 5) Fra Fru Alice Wied er gennem Direktør P. Nansen modtaget Forfatteren Gustav Wieds Manuskripter. 6) Arkitekt Fr. Levy har skænket en større Samling værdifulde Værker om Kunst og Arkitektur. 7) Fhv. Hovedkasserer Neckelmann har overladt Biblioteket hans Bedstefaders og Faders Papirer og en Del Bøger samt givet Tilsagn om at skænke Biblioteket Manuskriptet til hans Bedstefaders Livserindringer. 8) Fra Hr. Kaptajn Holm modtoges en omfangsrig Samling af Prof., Dr. E. Holms efterladte Manuskripter og Papirer.

Desuden modtog Biblioteket som sædvanligt en Del Gaver fra Institutioner, lærde Selskaber og Enkeltmænd i Ind- og Udland. Krigens Virkninger gjorde sig dog allerede i dette Aar stærkt gældende; den internationale Trafik blev jo hurtigt lammet, og alene af den Grund sank Antallet af Gaver fra fremmede Lande betydeligt mod tidligere Aar. Giverne vare:

Udenrigsministeriet, Undervisningsministeriet, det Kgl. Bibliotek, Statsbiblioteket i Aarhus, det theol. Fakultet, det kgl. nord. Oldskriftselskab, de danske Statsbaners Tarifikontor, Kommissionen for den baltiske Udstilling, Zool. Museum, Univ.'s dyrefysiol. Laboratorium, Patentkommissionen, Biol. Station, Kommissionen for Ledelsen af de geol. og geogr. Undersøgelser i Grønland, Udvalget for Folkeoplysningens Fremme, Svendborg Folkebibliotek, Redaktionen af nord. Tidsskrift for Filologi. — Kirkedepartementet i Christiania, det norske Finans- og Tolddepartement, Riksforsikringsanstalten i Christiania, Videnskabsselskapet i Christiania, Universitetsbiblioteket i Christiania, det statistiske Centralbyrå i Christiania, det norske Kildeskriftfond, det kgl. norske Videnskapers Selskab i Trondhjem, Bergens Museum. — Kgl. Svenska Vetenskaps Akademien, Kgl. Vetenskaps societeten i Upsala, Kgl. Biblioteket i Stockholm, det meteorol. Observatorium i Upsala, Universitetsbibliotekerne i Lund, Upsala, Stockholm, Stadsbiblioteket i Göteborg, Karolinska Institutet i Stockholm. — Société de la Géographie (Finland). — Die kgl. sächs. stat. Landesamt, Direktion d. kgl. Hof- und Staatsbibliothek in München. — Commission

internationale des glaciers. — L'Institut internat. d'agriculture (Rome). — Chambre de commerce (Paris). — Den britiske Legation (Kbhvn.), Liverpool School of Tropical Medicine. — The Department of Labor, the Department of the Interior, the Department of Commerce (Washington), Carnegie Instit. of Washington, Carnegie endowment of internat. peace, the Hale Memorial Fund, Yale University. — Geol. Survey of Canada. — Direction de la statistique (Montevideo). — Federale Capitale (Melbourne), the Geological Survey of Western Australia. — Indian Research Found (Simla). Direction of the Government Press (Madras), Bureau of productive industry (Formosa).

Prof., Dr. Dines Andersen, Højskoleforstander J. Appel, Underbibliotekar Fr. Birket-Smith, Direktør Joh. Borch, Forstander Borup, Kreds-læge Kr. Carøe, Ingeniør C. L. Christensen (Ohio), Kontorchef Fr. Dahl, Underbibliotekar C. Dumreicher, Bibliotekar E. Elberling, Underbibliotekar B. Erichsen, Pastorinde M. Freuchen, Underbibliotekar, Dr. A. Garboe, Bogh. E. Hagerup, Underbibliotekar Ax. Halling, Inspektør Harding, Overlæge Caj Tage Hansen (Roskilde), Kantor Hansen (Nyborg), Prof., Dr. P. Heegaard, Overretssagfører P. Hennings, Kommandørinde S. Hovgaard, Rektor, Dr. Hude, Underbibliotekar J. C. Kall, Bibliotekar Alfr. Krarup, cand. jur. Aage Krenchel, Læge C. A. Larsen, Skoleinspektør P. Lauridsen, Frk. Sine Lunn, Kontorchef P. Munck, Underbibliotekar Lauritz Nielsen, Dr. phil. Nielsen, Overlæge Dr. C. Rasch, Dr. med. K. N. Secher, Prof., Dr. H. Scharling, Dr. Gudm. Schütte, Prof. David Simonsen, Læge J. C. Vöhtz (Hellerup).

Generalarzt Baumann (München), Dr. Joaquim Bensaude (Berne), Frau Emma Berger, Prof., Dr. theol. Bugge (Christiania), Prof., Dr. Ant. Cipolla (Cremona), Prof. J. C. Claudel (Zwolle, Pays Bas), Dr. Louis Chelskyj (Ukraine), Senator Isak Fellmann (Helsingfors), Bacteriologist of the Government of India W. F. Haffkine, Don Amos Loys y Merás (Oviedo), Amtsgerichtsrat Markus, Verlagsbuchhändler Markus & Weber (Bonn), Dr. Z. Niklewski (Hohensalza), Mrs. Oberholzer (Philadelphia), Prof. Dr. Aurelio Pelazza (Aosta), Docent Runnström, Mr. C. L. Redfield (Chicago), Frau Maria Schön (Berlin), Lärövarksadj. N. Wapner (Skara), Prof., Dr. H. Vajhinger, Mad. Grace Raymond Wergeland, Prof., Dr. Winckler (Amsterdam), Dr. Jan de Vries, Doc. Niels Wohlin (Stockholm), Attorney at law (Iowa) Barth. L. Wieck.

Det vil sikkert være forstaaeligt, at Krigen ikke blot, som ovenfor omtalt, for Bibliotekets Vedkommende betød en betydelig Formindskelse i de Gaver, det hidtil havde modtaget fra Udlandet; den forøgede ogsaa i høj Grad Bekostningen ved vore Forsendelser, og hvad værre var: den foranledigede, at vi Aar igennem maatte oplagre Pakkerne til mange fremmede Universiteter og Institutioner. Endnu er denne Misère ikke afsluttet, vi gemmer stadig til bedre Tider Masser af Pakker, som Postvæsenet har afslaaet at besørge, en Del ogsaa, som vi har faaet Retur. — Som et lille Vidnesbyrd om disse endnu langt fra overstaaede Besværigheder anføres nedenstaaende Brevveksling med den belgiske Minister i Kjøbenhavn, Hs.

Excellence Mr. G. Allard. Jeg tilføjer, at det kun er ét Eksempel blandt mange. Mit Brev lød saaledes:

»Je me permets par ceci d'adresser à Votre Excellence, à cause des malheureuses suites de la guerre actuelle, la demande respectueuse si vous jugez que nous agissons d'accord avec les désirs du gouvernement belge en retenant provisoirement les envois annuels de notre Bibliothèque universitaire pour les Bibliothèques des Universités de Gand et de Liège et pour celle de l'Université libre de Bruxelles.

Peut-être oserais-je attendre quelques mots de votre part, quand vous jugerez le temps convenable pour expédier les envois en question.

Veillez, Monsieur le ministre, agréer l'assurance de ma considération la plus parfaite.«

Ministerens svarede:

»Je suis en possession de votre lettre du 16 de ce mois et je ne puis que me rallier à votre intention de suspendre provisoirement vos envois aux Bibliothèques des Universités de Gand, de Liège et de Bruxelles. Les communications postales avec la Belgique, quoi qu'on en dise, sont toujours interrompues, en effet, et l'activité de nos grands établissements scientifiques est suspendue, presque entièrement.

Je ne manquerai pas de vous faire savoir le moment où vous pourrez utilement reprendre vos services d'envois.

Agréez, Monsieur le Bibliothécaire en Chef, l'expression de ma considération distinguée.«

Af andre Biblioteket vedrørende Sager skal følgende her omtales:

Som Afslutning paa de Forhandlinger, der tidligere var indledede med Direktionen for det Classenske Fideicommis om forandret Anvendelse af de 1200 Kroner, som Fideicommisset hidtil havde ydet til Lønning af Universitetsbibliotekets Funktionærer (smlgn. forrige Aarsb. og Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg B. Sp. 1059—62) modtog jeg 21. April følgende Skrivelse fra Direktionen:

»Herved undlader man ikke at meddele, at Direktionen efter fra Kultusministeriet at have modtaget Underretning om, at det under 30. f. M. har behaget Hans Majestæt Kongen at bifalde, at den ved allerhøjeste Resolution af 2. Marts 1867 stadfæstede Overenskomst af 20. Oktober 1866 om en Forening af det Classenske Bibliothek med Universitetsbiblioteket ændres saaledes, at det i § 8 til den Classenske Bogsamlings Konservering, Vedligeholdelse og Forøgelse fastsatte Beløb af 1200 Rdlr. (2400 Kr.) aarlig forhøjes til 3600 Kr., medens samtidig Bestemmelsen i § 9 om, at Fideicommisset aarligt bidrager 600 Rdlr. til det forenede Bibliotheks Personales Lønning udgaar, herefter fra 1. ds. at regne stiller ialt 3600 Kr. aarlig til Raadighed for Bibliotheket i førstnævnte Øjemed, hvilket Beløb er anvist til Udbetaling som hidtil ved Fideicommissets Hovedkontor mod Aflevering af de af Herr Overbibliothekaren i dette Øjemed anviste og attesterede Regninger i kvitteret Stand.«

I alle de Aar, jeg havde været knyttet til Biblioteket, var der vel stadig draget Omsorg for at forøge Samlingen af Judaica, til hvilken der

ogsaa er knyttet et Legat; men Samlingens biblioteksmæssige Behandling var ingensinde gaaet Haand i Haand med dens Vækst. Derved besværliggjordes i høj Grad Benyttelsen, og for endelig engang at faa denne Sag, der længe havde ligget mig paa Hjertet, bragt ind i den rette Gænge, indsendte jeg 20. Februar 1915 følgende Forslag til Konsistorium:

»Herved tillader jeg mig at henlede det høje Konsistoriums Opmærksomhed paa en for Bibliotekets store Samling af Judaica vigtig Sag og at fremsætte Forslag til dens Ordning.

Grundbestanden i vor Afdeling Judaica, der efter mit Skøn udgør mellem 2 og 3000 Bind, er Universitetsbibliotekets ældre ret betydelige Samling. Omtrent fra 1860 er der til Samlingens Forøgelse — foruden den Tilgang, den paa anden Vis har haft — anvendt den aarlige Indtægt af Justitsraad Eibeschütz hebraiske Legat (d. v. s. 400 Kr.). Paa denne Maade er det efterhaanden lykkedes at tilvejebringe en omfattende og ret enestaaende Samling af Værker væsentlig vedrørende Talmudica og Jødernes Historie i ældre og nyere Tid.

Desværre har Samlingens rent biblioteksmæssige Behandling ingenlunde holdt Skridt med dens Vækst. Der eksisterer over den en ældre Fortegnelse, der kun kan betegnes som fuldstændig ubrugelig, og som egentlig ikke længere burde føres à jour. Endvidere er der af nuværende Bibliotekar ved Landbohøjskolen, Raphael Meyer, medens han var knyttet til Universitetsbiblioteket, skrevet alfabetiske Sedler til en Del af Samlingens Oktaver. Men noget egentligt Katalog eksisterer ikke og har aldrig eksisteret, og det er af den Grund altid forbundet med stor Vanskelighed selv for Bibliotekets Funktionærer at finde sig til Rette i den, endskønt man efter Evne har søgt at hjælpe sig ved i vid Udstrækning at gennemføre en alfabetisk Ordning indenfor de større Afdelinger. Udenforstaaende vil dog kun med det største Tidsspilde kunne skaffe sig Underretning om, hvad den indeholder.

Saaledes har Forholdene været, saa længe jeg kan huske tilbage, og Grunden er sikkert den, at det har været umuligt at skaffe den sagkyndige Arbejdskraft, som er absolut fornøden til Udarbejdelse af et saadant Katalog. Videnskabsmænd med grundige Kundskaber i semitiske Sprog er sjældne Fugle herhjemme. De faa, der er eller var, har det ikke været muligt at interessere og vinde for denne Opgave, som jo ogsaa af dem vilde kræve et aldeles uforholdsmæssigt Offer af Tid, medens den rimeligvis kun kunde honoreres mer end beskedent.

Under disse Omstændigheder betragter jeg det som et gunstigt Tilfælde, at Dr. Ditlev Nielsen føler Lyst til at give sig i Kast med dette Arbejde, naar der stilles ham et rimeligt Honorar i Udsigt. Han har faaet at mærke, at de Chancer, der herhjemme aabner sig for Videnskabsmænd, som helliger sig til Forskninger paa de semitiske Sprogs og den semitiske Kulturs Omraade, efter Sagens Natur nødvendigvis er minimale. Omstændighederne tvinger ham derfor, hvis man ikke nu rækker ham en hjælpende Haand, til om muligt at gøre sine Kundskaber frugtbringende i Udlandet, hvor Chancerne er langt større, og hvor han er fordelagtig bekendt saavel ved sin Disputats om de sydarabiske Indskrifter som ved flere

Afhandlinger i Zeitschrift d. deutschen morgenländischen Gesellschaft. For Øjeblikket har han ganske vist Carlsbergfondens Understøttelse til et større Værk om semitisk Religionshistorie, ligesom ogsaa han eller hans Hustru har lidt Formue. Men han og hans Familie kan ikke leve af de Indtægter, han oppebærer fra disse Kilder. Derfor kan han ikke binde sig til at vente og se Tiden lidt an. Den Udsigt, der maatte aabne sig til en blot nogenlunde ordentlig honoreret Stilling her eller i Udlandet, er han derfor nødt til at tage imod. Da Biblioteket saaledes indenfor en overskuelig Tidsgrænse ingen Udsigt har til overhovedet at kunne faa dette Arbejde udført, hvis der ikke gribes til nu, og da der ingen Tvivl er om, at jo længere Tid, man lader gaa, des dyrere vil det blive — ikke at tale om, at Samlingens Benyttelse absolut besværliggøres ved dens stadige Vækst, naar intet brugbart Katalog foreligger — tillader jeg mig herved at anmode det høje Konsistorium om dets Støtte til at faa denne Sag bragt i Orden, medens Lejlighed er, saaledes at Bevillingen af Honoraret til Dr. Ditlev Nielsen kunde blive optaget paa Finanslovforslaget for 1915—1916. Jeg mener, at det vilde være baade et passende Honorar og en passende Frist til Arbejdets ordentlige Udførelse, hvis man foreslog at tilstaa ham 1500 Kr. aarlig i 3 Aar. Jeg gaar herved ud fra, at hans daglige Arbejdstid ligesom for Bibliotekets Funktionærer fastsættes til fem Timer.«

I Henhold hertil blev der paa Finansloven for 1915/16, jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Tillæg B. Sp. 1067—68, bevilget 1200 Kr. som første Del af en 3aarig Bevilling paa 1200 Kr. aarlig til Samlingens Katalogisering og Ordning. Arbejdet blev, som foreslaaet, overdraget Dr. phil. Ditlev Nielsen.

Under 11. Marts modtog jeg fra Undervisningsministeriet følgende Skrivelse om de til Bibliotekerne og Arkiverne afgivne Eksemplarer af Aviser:

»Under Overvejelserne angaaende Spørgsmaalet om den fremtidige Ordning med Hensyn til de til Bibliotekerne og Arkiverne afgivne Avis-eksemplarer er den Tanke bleven fremsat, at det kunde paalægges vedkommende Udgivere at afgive det ene af Pligteksemplarerne ved Aarets Slutning i indbunden Stand.

I denne Anledning skal man udbede sig en Udtalelse fra Hr. Overbibliotekaren om dette Forslag, der efter Ministeriets Skøn vilde kræve en Ændring i Lov af 2. Maj 1902, samt om hvilke nærmere Bestemmelser der eventuelt maatte være at træffe angaaende Indbindingen, bl. a. om Bindenes Art og Styrke.«

Herpaa afgav jeg under 23. Marts 1915 følgende Svar:

»I Anledning af det høje Ministeriums Skrivelse af 11. Marts 1915 skal jeg tillade mig tjenstligst at meddele følgende:

Efter min Overbevisning vilde de Fordele, der muligvis kunde flyde af, at det ene af Pligteksemplarerne af Aviser afgaves i indbundet Stand, ikke kunde opveje de uheldige Forhold, som Gennemførelsen formentlig kunde have til Følge.

Som det i Ministeriets Skrivelse antydes, vilde en saadan Foranstaltning overhovedet ikke kunne gennemføres uden Ændring i Lov af 2. Maj 1902 om offentlige Bibliotekers Ret til Frieksemplarer af Tryksager, og jeg kan tilføje, at da Loven, ligesom ogsaa de til den knyttede ministerielle Bestemmelser, bestemt tilsigter, at Afleveringen til Biblioteker og Arkiver saavidt muligt ikke maa volde de Afleveringspligtige direkte Udgifter, men i sidste Instans skal bæres af Forlæggeren, d. v. s. det købende Publikum, eller, forsaavidt det drejer sig om Portoudgifter, af Staten (Lov af 2. Maj 1902 § 3, 2. Stk. og Bekg. ang. Gennemførelse af Lov af 2. Maj 1902 § 6) synes en Ændring i den af Ministeriet antydede Retning kun at ville harmonere daarligt med Lovens Aand.

Dertil kommer, at en saadan Bestemmelse hos de paagældende Forretningsmænd utvivlsomt vil sætte meget ondt Blod, og man vil fra deres Side maaske rejse den Indvending: Hvorfor skal der indføres Undtagelsesbestemmelser for Avisudgivere? Man kunde jo ligesaa godt forlange, at alle de, der udgav f. Eks. Psalmebøger, skulde aflevere dem indbundne. Fra et rent juridisk Synspunkt vilde det jo være vanskeligt at anføre noget mod et saadant Raisonnement, selv om der praktisk set kunde være Grunde til i denne Henseende at gøre Forskel paa Tryksagernes Art.

Den Uvilje, som vil møde et saadant Paabud, vil sikkert ogsaa give sig Udslag i ivrige Forsøg paa at unddrage sig eller omgaa Lovens Bestemmelse og derved give Anledning til en overordentlig stor Mængde Politisager. I adskillige Tilfælde vil det sikkert heller ikke være let at finde, hvor Ansaret for en mulig Forsømmelse falder, fordi Udgivelsen af en Avis ofte med faa Numres Mellemlum gaar over paa nye Hænder, og under saadanne Forhold er det sin egen Sag at lade Politiet tage Affære: Jeg ved af Erfaring, at er der blot den mindste Smule tvivlsomt ved saadanne Sager, løber de hurtigt ud i Sandet, og Bibliotekerne kommer til at bære Skaden.

Maaske kunde det til Gunst for Forslaget hævdes, at den direkte pekuniære Udgift, som Indbindingen af det ene Pligteksemlar af Aviser vilde paaføre den enkelte Udgiver, er saa forholdsvis lille, at det ingen Betydning har for ham.

Jeg tror ikke, dette som Regel er rigtigt. For en Del Udgivere vil Indbindingen naturligvis kun være en ringe Forøgelse af Fremstillingsudgifterne; men hvor det drejer sig om Smaakaarsfolk og smaa Foretagender, der maaske til en Begyndelse giver Underskud eller lige holdes oven Vand, kan denne Tilgift dog have sin Betydning, og den kommer i hvert Fald ud fra dette Synspunkt til at virke som en i Henseende til Beløbets Størrelse maaske temmelig ensartet, men derfor dobbelt uretfærdig Kopskat. Udgivere paa Landet, der har langt til nærmeste Bogbinder, kan den forøvrigt ramme langt ud over Indbindingsomkostningerne ved de Transportudgifter, den under saadanne Forhold let giver Anledning til.

Af disse Grunde vilde jeg ikke anse det for heldigt, om Loven ændredes i denne Retning. Skulde Ministeriet, uagtet de Indvendinger, der kan rejses mod et saadant Forslag, alligevel af bestemte Grunde ønske at bringe det frem, vil det formentlig være nødvendigt, at der gives en nøjagtig og udtømmende Definition af, hvad der skal forstaas ved Aviser.

Ligeledes maa der naturligvis, som alt i Ministeriets Skrivelse bemærket, gives klare og detaljerede Forskrifter for, hvilken Slags Indbinding der i de forskellige Tilfælde skal komme til Anvendelse. I denne Henseende synes jeg ikke, der kan stilles større Fordringer end dem, der svarer til det Udstyr, Biblioteker og Arkiver nu giver de modtagne Aviser. For Universitetsbibliotekets Vedkommende vil dette sige, at ganske tynde faar et stift Omslag, de noget tykkere bliver stift hæftede, og de store Aviser indbundne i solidt Halvpap med *stærk* Lærredsryg.«

Paa Foranledning af Finansudvalget modtog jeg under 8. April 1915 fra Ministeriet en Forespørgsel om, hvormeget Bibliotekets aarlige Udgifter til Bogbinderarbejde beløb sig til, og hvorledes dette Arbejde var ordnet. — Forespørgslen besvaredes 9. April 1915 af mig saaledes:

Hr. Fuldmægtig Barfod.

Som Svar paa Deres ærede Skrivelse af 8. April 1915 skal jeg her ved oplyse:

Da Bogbinderarbejde gennemgaaende betales meget dyrt her i Byen, følger Biblioteket gerne den Praksis saavidt muligt at købe Bøgerne indbundne og lade disse udenlandske i Almindelighed mindre solide ved Maskinarbejde fremstillede Bind holde, saalænge de kan. For Værker, af hvilke der ikke gaar stærkt Slid, og det er det langt overvejende Antal, er et saadant Bind fuldstændig tilstrækkeligt.

Det siger sig selv, at der for de Summer, som paa denne Maade anvendes til Indbinding, kun kan gøres Rede ved et Skøn, da Prisen for Indbindingen gaar ind i Værkets samlede Pris og derved kommer til at figurere paa Bogkøbskontoen. Dog tror jeg ikke at fejle ret meget, naar jeg anslaa Summer, der ad denne Vej medgaar til *udenlandsk* Bogbinderarbejde, til ca. 1000 Kr. aarlig.

Alt det Bogbinderarbejde, Biblioteket selv lader udføre her i Landet, besørges udelukkende af Hr. Bogbindermester Ehlert, der har været knyttet til Biblioteket paa samme Vis, saalænge jeg kan huske tilbage, i hvert Fald altsaa under hele min Forgængers Funktionstid.

For hele den danske Aflevering samt alt, hvad Biblioteket anskaffer for sit Annuum — heri medregnet alle Legater — eller modtager som Gave eller gennem sine udstrakte Bytteforbindelser, beløber Udgifterne til Indbinding sig aarlig til 10,000 Kr. — Summen overskrides ikke og kan ikke overskrides, fordi det i saa Tilfælde vilde gaa ud over den til Nyanskaffelser bestemte Sum, som i Forvejen er grumme knapt beregnet. Selvfølgelig er det den danske Aflevering, der lægger Beslag paa Broderparten af den nævnte Sum.

Desuden er der paa forrige Aars Finanslov for et Tidsrum af fem Aar bevilliget 1000 Kr. aarlig til Reparation og Ombinding af de talrige Værker, som fra gammel Tid henstaar uindbundne i Biblioteket, og som ellers vilde gaa en sikker Ødelæggelse i Møde. Ogsaa dette Arbejde udføres af Bogbinder Ehlert.

Endelig medfører dels Bevillingen til Kataloget, af hvilken godt 400 Kr. anvendes til Papirskæring, Kasser, Mapper, Omslag og lignende, samt Bevillingen til Haandskriftsamlingens Reparation (600 Kr. aarlig), et

yderligere Tillæg til Bogbinderudgifterne, der *alt iberegnet* altsaa kan anslaas til ca. 13000 Kr. om Aaret. Heraf kommer dog kun ca. 12000 Kr. dansk Bogbinderarbejde til Gode.

For saa vidt muligt at fordele Arbejdet jævnt over hele Aaret, hvad der baade er af Betydning for Haandværkeren og Biblioteket, modtager Hr. Ehlert daglig et vist Antal Bøger dels fra den danske Aflevering dels af de indkøbte eller paa anden Vis erhvervede Værker, og det meddeles ham efter de desangaaende i vore Protokoller indførte Notater, hvorledes hver Bog skal behandles. Arbejdet udføres hjemme paa hans Værksted, og hver Ugedag afleverer han en passende Del af det modtagne, som kontrolleres efter Protokollerne, og for hvilket derefter kvitteres i hans Fortegnelse. Paa Grundlag af denne Fortegnelse, hvor ogsaa Prisen for hver enkelt Bog er opført, udfærdiges Regningerne hvert Fjerdingaar, og den medfølger altid, for at disse kan kontrolleres. Det vil formentlig være klart, at baade de udenlandske Bøger og den danske Del af Tilgangen gennem den her skitserede Ordning *hurtigst muligt* indgaar i Biblioteket og stilles til Publikums Disposition — langt hurtigere, end hvis Afleveringen fra Bogbinderen fandt Sted med større Mellemrum.

Paa noget anden Maade er naturligvis Reparationsarbejdet af Haandskriftsamlingen ordnet. Det udføres nemlig altid her paa Biblioteket i et dertil indrettet Rum af en af Bogbinder Ehlerts Svende, der er særlig fortrolig med sligt, og er naturligvis underkastet særlig Kontrol. De forberedende Arbejder er gjorte langt tidligere under Haandskrifternes Gennemgang og Katalogisering, og Svendens Arbejde benyttes blot en kortere Tid af Aaret, da kun en mindre Del af den ikke synderlig store Sum kan bruges hertil. Resten medgaar til Kasser, Mapper og Materiale af anden Art.

I Anledning af Sikringsstyrkens Indkaldelse modtog Overbibliotekaren 4. September 1914 en Indbydelse fra Krigsministeriet til at deltage i et Møde i Ministeriet om Organisation af Udlaan af Bøger m. v. til Samlingsstuerne, hvor de indkaldte Værnepligtige saa kunde benytte dem. — For Universitetsbibliotekets Vedkommende gav Overbibliotekaren Tilsagn om Udlaan i dette Øjemed af en stor Mængde indbundne danske Dubletter, særlig af historisk Indhold. I den Anledning modtoges efter Sikringsstyrkens Hjemsendelse og Bøgernes Tilbagelevering en Takskrivelse fra Ministeriet.

I Henhold til Betænkning til Lov af 3. Juli 1914 blev alle de hidtil værende ekstraordinære Medhjælpere ved Universitetsbiblioteket ansatte som Underbibliotekarer (se forrige Beretning). I den Anledning udtaltes der fra Lønningsudvalgets Side Forventning om, at det hidtil til Lønning af ekstraordinær Medhjælp ansatte Beløb vilde kunne nedsættes betydeligt. Som Følge deraf modtog jeg ved Skrivelse af 24. November 1914 Anmodning om at give Møde i Ministeriet den 28. November for at drøfte den fremtidige Ordning, der med Hensyn til Lønningssatsernes Størrelse jo helst skulde være ens for begge de to store offentlige Biblioteker her i Byen. Da Ministeriet ønskede Resultatet af Drøftelsen forelagt i skrift-

lig Form, fremsendtes 1. December 1914 gennem Konsistorium følgende Skrivelse:

»I Betænkning til Lov af 3. Juli 1914 udtales der fra Lønningsudvalgets Side Forventning om, at Beløbet til Honorering af ekstraordinær Medhjælp ved Universitetsbiblioteket, efter at de hidtil fungerende ekstraordinære Medhjælpere ved Loven har opnaaet fast Ansættelse, vil kunne nedsættes væsentlig.

Uagtet Bibliotekets Arbejdskraft, hvis Utilstrækkelighed jeg alt tidligere udførlig har paavist, aldeles ikke forøges ved den skete Ansættelse, mener jeg dog, at der ved en fornuftig Ordning fremtidig vil kunne spares en Del paa den oven anførte Konto. Under en den 28. November stedfunden Forhandling med Ministeren om denne Sag fremgik det, at der fra Ministeriets Side intet vilde være til Hinder for, at Beløbet i Overensstemmelse med den hidtil gældende Praksis normeredes som en rund Sum. Jeg skal derfor tillade mig at foreslaa, at Kontoen fremtidig nedsættes fra 4600 Kr. til 3000 Kr. aarlig. At gaa under denne Sum mener jeg ikke vilde være forsvarligt. De Kræfter, der her skal anvendes, maa være i Besiddelse af videnskabelige Forudsætninger — andre kan overhovedet ikke bruges — og kræver, naar de skal bevares for Institutionen, et nogenlunde passende Honorar. Det er derfor kun gennem en fuldstændig Omlægning af den nuværende Arbejdsorden muligt at faa udført det, der nødvendigvis skal gøres, for det nævnte Beløb. Den daglige Virksomhed i et Bibliotek har jo to Sider: den, der betinges ved Publikums Benyttelse af Biblioteket, og den, der gaar ud paa at vedligeholde Samlingens Orden og Tilgængelighed, uden hvilken den hurtig vilde blive en Bunke ubrugelig Makulatur. Begge Dele har hidtil været besørget uden Forskel af alle de ved Biblioteket ansatte Funktionærer, hver paa sin Vis. Ved den fremtidige Ordning er det min Hensigt at udskille en meget betydelig Del af det *daglige* Katalogiseringsarbejde og lade det udføre for Honorarbetaling. Da dette overhovedet kun lader sig gøre, naar det meget omfangsrige dertil knyttede skriftlige Arbejde fremtidig udføres paa Maskine, foreslaar jeg ligesom tidligere, at der *ekstraordinært* stilles et Beløb til Raadighed til Anskaffelse af Skrivemaskiner. Desuden vil Ordningen medføre et ligeledes ekstraordinært Beløb til Anskaffelse af Arbejdsborde. Overslag angaaende disse to Summer er tidligere tilstillede det høje Ministerium.«

I Henhold hertil blev der paa Finansloven for 1915/16, jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Tillæg B. Sp. 289—92, til ekstraordinær Medhjælp bevilliget 3000 Kr. aarligt, og som ekstraordinære Medhjælpere antoges fra 1. April 1915 Frk. mag. art. Helene Crone og Frk. cand. mag. Johanne Skovgaard, hver med en Lønning af 1500 Kr. Frk. Helene Crone opgav dog meget snart (1. August 1915) sin Stilling her, da hun fik Tilbud om at blive Bibliotekar i Kvindelig Læseforening.

Om Bibliotekets Katalogarbejder og Arbejdet ved Haandskriftsamlingerne i det forløbne Aar afgaves gennem Konsistorium til Ministeriet under 27.—28. April 1915 nedenstaaende Beretninger:

»Undertegnede tillader sig herved gennem Konsistorium til Ministeriet at indsende Beretning om Fremgangen af Universitetsbibliotekets Katalogarbejder i Finansaaret 1914—15.

Der har i dette Aar ligesom tidligere været arbejdet dels paa den alfabetiske Katalog, dels paa Fagkatalogen. Til den første er der af Mag. Bartholin paa Biblioteket skrevet 3821 Sedler tilhørende Afdelingerne Pathologi og Therapi samt Henvisningssedler til Bind 1—20 af Journal of the College of Science, Imperial University of Tokyo, Japan. Udenfor Bibliotekstiden har han i Fagkatalogen indført 2990 Titler.

Ordningen af Fagkatalogen er udført af Undertegnede, Bibliotekar Krarup samt Underbibliotekarerne Halling, Kall og Høyer.«

»Undertegnede tillader sig herved gennem Konsistorium til Ministeriet at indsende Beretning om Anvendelsen af det Universitetsbiblioteket paa Finansloven 1914—15 bevilgede Beløb af 600 Kr. til Konservering af Haandskriftsamlingerne. Af Additamenta har Bibliotekar Krarup paa sædvanlig Vis gennemgaaet Kvarterne fra Nr. 878 samt alle Folianterne. Bogbinderarbejdet paa en Del af disse Numre har optaget Kontoens Indtægter for dette Finansaar.

Om Arbejdet paa den orientalske Samling skal jeg i Henhold til Meddelelser fra Underbibliotekar Eysler oplyse følgende:

Hvad angaar Katalogiseringen af Bibliotekets orientalske Haandskrifter, er Arbejdet med Pali-Haandskrifterne blevet fortsat. Disse Haandskrifter foreligger som bekendt baade paa Palmeblade og paa Papir og er for fleres Vedkommende særdeles omfangsrige. Hvad for det første de paa Palmeblade affattede Haandskrifter angaar, er Arbejdet med dem i høj Grad blevet vanskeliggjort derved, at de i den forsømte Tilstand, hvori de i saa mange Aar har henligget, efterhaanden i mange Tilfælde var blevne saaledes tildækkede med Støv og Smuds, at det først efter en grundig Renselsesproces var muligt overhovedet at identificere dem. Desuden var Sejlgarnssnorene, hvormed Palmebladene skulde sammenholdes, ikke sjældent sprængte, saaledes at ikke blot det enkelte Haandskrifts Blade var komne i Uorden, men det ofte var meget vanskeligt at afgøre, til hvilket af flere saaledes opløste Haandskrifter de enkelte løsrevne Palmeblade, ofte af omtrent samme Indhold og næsten ens Udseende, var at henføre.

Kataloget er udarbejdet efter de i forrige Indberetning omtalte Principer, der har vist sig ikke blot hensigtsmæssige, men ligefrem paakrævede, da f. Eks. i de yderst vigtige saakaldte Jataka-Haandskrifter Rækkefølgen af de enkelte Jataka'er er meget forskellig i de forskellige Haandskrifter, hvad Affatterne af Bibliotekets ældre Kataloger paa dette Omraade mærkeligt nok slet ikke har haft Opmærksomheden henvendt paa, saaledes at de gamle Kataloger, der nøjedes med at anføre de i Haandskrifterne indeholdte Jataka'ers formentlige Numre, ikke blot i deres Knaphed var ganske utilstrækkelige, men ligefrem vildledende, en ganske uforudset Opdagelse, der selvfølgelig i høj Grad har forsinket Arbejdet og medført, at man har følt sig foranlediget til at anvende Kritik ogsaa paa andre Punkter, hvor man ellers mente at kunne stole paa de ældre Kataloger.

Der er derfor med fuldstændig Bortseen fra de gamle Katalogers Opgivelser foretaget en selvstændig og meget forsigtig Gennemgang af de enkelte Haandskrifter Blad for Blad, og denne Gennemgang har ikke indskrænket sig til de egentlige Haandskrifter paa Palmeblad eller Papir, men har ogsaa omfattet nogle i videnskabelig Henseende meget betydningsfulde Afskrifter af Haandskrifter i fremmede Biblioteker, idet disse Afskrifter ved Fastsættelsen af de paagældende Palitekster spiller en Rolle, der ikke er meget ringere end de egentlige Haandskrifters.

De nye Sedler, der angiver baade Jataka'ens indiske Navn og tillige dens Nummer i Fausbølls Editio princeps, vil da, naar de er blevne udskilte fra de Haandskrifter, hvortil de hører, og samlede i et fælles Alfabet, give paalidelige Oplysninger om, baade i hvilke Haandskrifter og i hvilke europæiske Afskrifter hver enkelt af de 547 Jataka'er foreligger i Bibliotekets utrykte Samlinger, og Universitetsbiblioteket har da her, tvunget af Nødvendigheden, frembragt et Haandskriftkatalog, der er saa udførligt, at næppe noget andet Bibliotek kan opvise Magen dertil, og tillige saa overskueligt, at den fremmede Orientalist, der besøger Biblioteket og ofte kun har faa Dage til sin Raadighed, hurtigt og sikkert vil kunne samle selv meget spredte og detaillerede Oplysninger, et betydningsfuldt Fremskridt fra de gamle Katalogers yderst mangelfulde og upaalidelige Vejledning i Haandskrifternes Labyrinth.

Siden Afgivelsen af forrige Beretning er der udarbejdet ialt 1113 fuldt afsluttede og renskrevne Katalogsedler, medens andre, bl. a. Sedlerne til de ret utilgængelige tamuliske Haandskrifter, endnu venter paa deres endelige Redaktion.

Mere har der ikke kunnet udrettes, da Underbibliotekar Eysner langt fra helt har kunnet ofre sig for den ham stillede Opgave, da han tillige har maattet fungere som Inspektør paa Læsesalen om Eftermiddagen og ogsaa ellers har taget Del i det almindelige Biblioteksarbejde.

Den egentlige Gennemgang af Haandskrifterne er imidlertid nu i alt væsentligt afsluttet, ligesom ogsaa en stor Del af disse er endeligt konserverede og anbragte i Papkasser. Tilbage staar da foruden at give de tamuliske Katalogsedler deres endelige Form den Opgave at gennemtrække nogle af de større Palmebladshaandskrifter med Silkesnore, et lidt langvarigt Arbejde, der imidlertid ikke frembyder nogensomhelst Vanskeligheder, da Bladenes Rækkefølge jo i Forvejen er bestemt.«

Bevillingerne til Udarbejdelsen af en alfabetisk Katalog og Fornyelse af Realkatalogen, 1900 Kr. aarlig, og til Konserverings- og Ordningsarbejder ved Haandskriftssamlingen, 600 Kr. aarlig, blev ved Finansloven for 1915—16, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg A. Sp. 1301—02, fornyede for 5 Aar.

Endnu skal jeg blot minde om, at den arnamagnæanske Kommissions Medlemmer med Undtagelse af Prof. Kr. Erslev, som var bortrejst, 19. Oktober 1914 overrakte Bibliotekar Dr. Kr. Kålund en Adresse i Anledning af hans 70aarige Fødselsdag med hjertelig Tak for hans mangeaarige udmærkede Virksomhed ved Samlingen.

2. Det teologiske Laboratorium.

Aarsberetning 1914—15.

(Professor, Dr. *F. E. Torm.*)

Øvelserne holdtes i Efteraarshalvaaret af 5 Lærere, i Foraarsshalvaaret af 5 Lærere (henholdsvis 9 og 10 Timer ugentlig). Antallet af Besøgende var for Aaret 2478.

Bogsamlingen blev i Aarets Løb forøget med 199 Værker i 262 Bind, der fordeler sig saaledes paa de forskellige Grupper:

	Værker	Bind
Fælles	1	1
Ny Testamente	15	22
Gammel Testamente	22	29
Systematik	47	55
Kirkehistorie	114	155
	<hr/>	<hr/>
	199	262

Det til Laboratoriets Drift for Finansaaret 1914—15 bevilgede Beløb 1400 Kr. er anvendt saaledes:

Bogkøb	836 Kr. 65 Ø.
Indbinding	263 — 35 —
Rengøring og Assistance ..	300 — 00 —
	<hr/>
	1400 Kr. 00 Ø.

3. Det juridiske Laboratorium.

Aarsberetning 1914—15.

(Professor *Poul Johs. Jørgensen.*)

Som Forstander for Laboratoriet har fungeret Professor Poul Johs. Jørgensen.

Adgangskort for Aaret fra 1. September 1914 til 1. September 1915 løstes af 241 Studenter og 3 Kandidater.

Bogsamlingen forøgedes med 185 Bind, deraf 45 ved Gave fra offentlige Myndigheder, Fakultetets Lærere og andre. Forøgelsen fordeler sig saaledes paa de forskellige Fag:

Almindelige Tidsskrifter, Love, Domssamlinger o. lign.	34
Retslære	9
Retshistorie, Romerret, Retsvidenskabens Historie	35
Privatret	34
Procesret	12
Strafferet.	20
Stats-, Forvaltnings- og Kirkeret	30
International Ret	3
Nationaløkonomi m. m.	8
	<hr/>
	185

I de anførte Tal er ikke medregnet forskelligt Smaatryk, som ikke er indlemmet i Bogsamlingen.

Den for Finansaaret 1914—15 givne Bevillinger anvendt saaledes:

Lokale, Belysning, Rengøring	2629 Kr. 21 Ø.
Assistance.....	472 — 00 —
Anskaffelse af Bøger.....	487 — 09 —
Indbinding	273 — 88 —
Papir, Skrivematerialier, Porto m. m.	137 — 82 —
Tilskud til Lønning af den praktiske Docent	500 — 00 —
Ialt...	<u>4500 Kr. 00 Ø.</u>

4. De lægevidenskabelige Instituter.

a. *Det fysiologiske Laboratorium.*

(Jfr. Aarvog 1913—14, S. 202—04).

Forhøjelse af Annuet.

Under 29. Juni 1914 indsendte Konsistorium til Ministeriet et af det lægevidenskabelige Fakultet under 7. April anbefalet Andragende af 30. Marts fra Bestyreren, Professor Dr. V. Henriques, saalydende:

»Undertegnede tillader sig herved at andrage det høje Ministerium om, at der maa blive søgt bevilget en Sum af 1275 Kr. til Forhøjelse af Universitetets fysiologiske Laboratoriums aarlige Tilskud saaledes, at dette forhøjes fra 5400 Kr. (4725 Kr. + 675 Kr. til Brændsel) til 6675 Kr. (6000 Kr. + 675 Kr. til Brændsel).

Som jeg allerede tidligere har haft Lejlighed til at fremføre, har Laboratoriets Annuum i en Aarrække været meget for ringe til at imødekomme de Krav, der nutildags maa stilles til et Undervisningslaboratorium for medicinske Studerende, hvis Undervisningen skal være blot nogenlunde paa Højde med den Undervisning, der andetsteds gives i Fysiologi. Laboratoriets Status blev vel væsentlig forbedret ved, at dets Annuum fra 1ste April 1913 blev forøget med 1200 Kr., men denne Forøgelse har desværre vist sig langt fra at være tilstrækkelig.

Studerterne gennemgaar nu, foruden det anordningsmæssige Kursus i fysiologisk Kemi, en Række Forevisninger af de almindeligste fysiologiske Eksperimenter samt af de vigtigste i Fysiologien anvendte Instrumenter. Disse Instrumenter er imidlertid som oftest kostbare Præcisionsapparater, af hvilke Laboratoriet kun ejer et meget beskedent Udvalg, der tilmed ikke længere kan siges at være af tidssvarende Konstruktion.

Saa mærkeligt det end lyder, har det endnu ikke været muligt at udstyre Laboratoriet med et moderne Mikroskop, der nutildags benyttes ved utallige Lejligheder. Et Apparat som et Strænggalvanometer, der efterhaanden er blevet et uundværligt Universalapparat ved fysiologiske Forsøg, kan der med Laboratoriets nuværende Annuum ikke være Tale om at anskaffe o. s. v.

En væsentlig Forbedring i Laboratoriets hele Status vil det derfor være, hvis dette, med Hensyn til sit aarlige Tilskud, blev stillet paa lige Fod med de andre medicinske Instituter, hvis Annuum er 6000 Kr. + Opvarmning af Bygningerne. Hvis det fysiologiske Laboratorium fik den

ovenfor nævnte Forøgelse af sit Annuum, vil det utvivlsomt i Løbet af nogle Aar ved gennemført Sparsommelighed være muligt at anskaffe de nødvendigste Instrumenter, en Anskaffelse, der vil blive af den allerstørste Betydning for Undervisningen og for det videnskabelige Arbejde ved Laboratoriet, og en nogenlunde passende aarlig Nyanskaffelse af Instrumenter vil da for Fremtiden være mulig.«

Kvæstor anbefalede Andragendet i Skrivelse af 23. Maj 1914, og Konsistorium indstillede derefter til Ministeriet, at den ansøgte Forhøjelse blev optaget paa Finanslovforslaget for 1915—16.

I Henhold hertil blev paa Finansloven for 1915—16, jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Till. A. Sp. 1303—06, Universitetets Udgiftspost c. 7., Det fysiologiske Laboratorium, forhøjet med et Beløb af 1275 Kr. fra 5400 Kr. til 6675 Kr., saaledes at af dette Beløb 675 Kr. kan anvendes til Brændsel.

b. Det patologisk-anatomiske Institut.

Under 2. Maj 1912 modtog Konsistorium fra Ministeriet Meddelelse om, at dette fra Tandlæge, Professor Ernst Warming, der allerede tidligere havde meddelt Ministeriet, at han paatænkte at testamentere Staten sine Samlinger af Ganespalte-Svælgafstøbninger, ældre og nyere Proteseformer samt fonografiske Stemmeoptagelser og Fotografier af Patienter m. m., for at de kan tjene som Hjælpemidler ved fremtidigt Studium af disse Misdannelser og deres Behandling, havde modtaget nedenstaaende testamentariske Disposition, hvorved de nævnte Samlinger testamenteres til Universitetets patologisk-anatomiske Institut.

Testamente.

Den 11. Marts 1907 afgav undertegnede Tandlæge, Professor Ernst Warming til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet Løfte om at testamentere til Staten de mig paa nævnte Tidspunkt tilhørende Samlinger af Ganespalte-Svælgafstøbninger, ældre og nyere Proteseformer samt fonografiske Stemmeoptagelser og Fotografier af Patienter.

Det høje Ministerium modtog mit Tilbud og henviste den tilsagte Gave til Universitetets patologisk-anatomiske Institut.

Til Opfyldelse af dette Løfte bestemmer jeg — Professor Warming — i Forbindelse med min Hustru: Eva Johanne Hilda, f. Larsen, at bemeldte Samlinger, der siden 1907 ere blevne betydeligt forøgede blandt andet ved combinerede Ansigts-Svælgafstøbninger af Ganespalte-Hareskaars Patienter, saa at Afstøbningssamlingen alene nu udgør over 300 Numre, tilligemed de Forøgelser, som den endnu medens jeg lever maatte modtage, ved min — Warmings — Død skal tilhøre ovenanførte Institut. Endvidere skal der ved min — Warmings — Død tilfalde samme Institut min hele Samling af Ganespalte-Obturatorer og -Protoser — for Tiden ca. 100 Eksemplarer — af ældre og nyere Konstruktioner, samt fonografiske Optagelser af Ganespaltelidendes Tale før og efter min Behandling med tilhørende originale Edison-Fonograf, og endelig min nu

c. 300 Exemplarer store Fotografi-Samling af saavel opererede som uopererede Ganespaltelidende.

Det er mit Ønske, at disse siden 1895 tilvejebragte Samlinger, der altsaa nu tæller c. 800 Numre, opbevarede i glasdækkede, aflaaelige Skabe, som ere forsynede med Paaskriften:

»Tilhører Universitetets patologisk-anatomiske Institut,«
skulle forblive samlede under ét, og, bestandigt bærende mit Navn, tjene som Hjælpemidler ved fremtidigt Studium af disse Misdannelser og deres rationelle Behandling.

Denne vor Disposition er et Taknemligheds-Udtryk mod Staten, fordi den har støttet min — Professor Warmings — Virksomhed for at helbrede og ophjælpe Ganespaltelidende til at blive nyttige Medlemmer af det Samfund, som de ellers paa Grund af deres bristende Taleevne vilde være faldne til Byrde — en Virksomhed, som ved den Betydning, den har haft for disse Stakler, har bragt mig megen Glæde og givet mit eget Liv et rigere Indhold.

Aarhus, den 15. April 1912.

Hilda Warming.

Ernst Warming.

Det lægevidenskabelige Fakultet udtalte i Skrivelse af 22. Maj 1912, at det med Tak modtog den i Testamentet nævnte Samling som Gave til Universitetets patologisk-anatomiske Institut, hvor den i Overensstemmelse med Testators Ønske vil blive opbevaret som et samlet Hele og stedse vil være tilgængelig for alle interesserede, der ønsker at studere disse Misdannelser og deres Behandling. Samtidig udtalte Fakultetet et Ønske om, at der tilstilledes Professor Warming og Hustru en af Rektor og Professor Fibiger underskrevet Tak udfærdiget paa et af de ved slige Lejligheder benyttede litograferede Ark.

Efter at der i Marts 1915 af Professor Warmings Børn var blevet afgivet fornødent Arveafkald med Hensyn til den i Testamentet nærmere betegnede Samling, blev denne Erklæring tilligemed Testamentet af Ministeriet tilstillet Konsistorium, der under 12. April 1915 sendte Professor Warming og Hustru et Takke-diplom i sædvanlig Form underskrevet af Rektor og Bestyreren af Universitetets patologisk-anatomiske Institut. Desuden blev Testamentet tilligemed Arveafkalds-Erklæringen tilstillet Universitetskvæsturen til Opbevaring blandt Universitetets vigtige Papirer.

c. Det hygiejniske Institut.

(Aarvog 1910—11 S. 218, 1911—12 S. 655, 1912—13 S. 1222, 1913—14 S. 204).

Den 9. Februar 1914 fornyede Bestyreren, Professor, Dr. A. Erlandsen sine tidligere Andragender af 21. Juni 1911 og 13. April 1912 om Bevilling af Lønning til en ikke-videnskabelig Assistent. Han gentog sit Andragende under 14. April 1914, idet han i begge disse sidste Andragender henviste til, at en saadan Assistent var nødvendig, naar Laboratorieundervisningen for Embedslægestuderende skulde tage sin Begyndelse til 1. Februar 1915. Sagen anbefaledes af Kommissionen for Embedslægeeksamen, det lægevidenskabelige Fakultet og Konsistorium.

I Skrivelser af 23. November 1914 og 20. Januar 1915 meddelte Ministeriet, at da Finansudvalget havde stillet sig imødekommende overfor Ministeriets Anmodning om, at der ved Ændringsforslag til 2den Behandling i Folketinget af Forslaget til Finansloven for Finansaaret 1915—16 maatte blive søgt bevilget et Beløb af 1440 Kr. som Lønning til den paa-gældende Assistent, bifaldt Ministeriet herved, at denne Assistent ansattes som ønsket fra 1. Februar 1915, saaledes at hans Lønning for Februar og Marts ialt 240 Kr. afholdtes paa forventet Tillægsbevilling.

Paa Finansloven for 1915—16 blev der under Universitetets Udgifts-post a. 4. bevilget 1200 Kr. + 240 Kr. som Lønningstillæg i Henhold til Lov af 8. Juni 1912 til Lønning af en ikke videnskabelig uddannet Assistent ved hygiejnisk Institut, jfr. Rigsdagstidende for 1914—15, Till. B. Sp. 287—90.

Paa Tillægsbevillingsloven for Finansaaret 1914—15 blev der, ligeledes under a. 4., bevilget 240 Kr. for Februar og Marts 1915, jfr. Rigsdagstidende for 1914—15, Tillæg B. Sp. 1743—46.

d. Andre Sager.

Ved Finansloven for 1915—16 blev Universitetets Udgiftspost d., Særegne Udgifter til det lægevidenskabelige Fakultet, Underkonto 1, Til ordinære Udgifter, forhøjet med 800 Kr. fra 7000 Kr. til 7800 Kr., jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Tillæg A. Sp. 1309—10. Forhøjelsen blev givet efter et af det lægevidenskabelige Fakultet, Kvæstor og Konsistorium anbefalet Andragende fra Professor, Dr. F. C. C. Hansen og var begrundet ved den af det forøgede Studentertal bevirkede stadige Stigning i Benyttelsen af Lokalerne i Kirurgisk Akademi og Fredericiagade 18 til den lægevidenskabelige Undervisning. For Finansaaret 1914—15 blev Kontoen overskredet med 531 Kr. 34 Øre.

— Underkonto 2., Til Rengøring og Vask m. v. blev ved Finansloven for 1915—16 ligeledes forhøjet med 800 Kr., jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg A. Sp. 1309—10. Denne Forhøjelse blev givet efter et af det lægevidenskabelige Fakultet, Kvæstor og Konsistorium anbefalet Andragende fra Professorerne Dr. V. Henriques og Dr. F. C. C. Hansen, der heri udtalte følgende:

»Denne Konto har i mange Aar været uforandret; men da Benyttelsen af Lokalerne er steget særdeles betydeligt som Følge af den stadig stigende Undervisning, samtidig med at Priserne paa Materialer og Priserne for Arbejdsydelsen — Løn til Rengøringspersonalet — er steget, kan det ikke undre, at denne Konto i Realiteten i flere Aar har været *ganske utilstrækkelig*, hvilket har vist sig derved, at man har maattet slaa af paa Fordringerne til Renholdelse af Lokalerne, da man ellers ikke kunde udrede den forøgede Betaling.

Som det nu er, kan det ikke blive ved med at gaa, især da de gamle Lokaler som bekendt i sig selv er meget ugunstige med Hensyn til Renholdelse; man tillader sig derfor indtrængende at andrage om, at den søgte Forhøjelse maa blive bevilliget.«

For Finansaaret 1914—15 blev Kontoen overskredet med 494 Kr. 58 Øre.

— Underkonto 7., Til Belysning, Elektricitet, Rengøring m. v. ved de lægevidenskabelige Instituter ved Rigshospitalet, blev ved Finansloven for 1915—16, jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Tillæg A. Sp. 1309—12, for at skabe Overensstemmelse med de virkelige regnskabsmæssige Forhold, anlagt saaledes, at de for det farmakologiske Institut og det patologisk-anatomiske Institut bevilgede Beløb nedsattes med henholdsvis 460 Kr. og 102 Kr. 75 Øre, hvilke Beløb blev tillagt de henholdsvis for Institutet for almindelig Patologi og for retsmedicinsk Institut normerede Summer. Kontoens samlede Beløb, der forblev uforandret, fordeler sig herefter saaledes:

a. Institutet for almindelig Patologi.....	3420 Kr.
b. Farmakologisk Institut	2400 —
c. Patologisk-anatomisk Institut	3000 —
d. Retsmedicinsk Institut	1410 —
	10230 Kr.

— Den i en Aarrække paa Universitetets Udgiftspost h. 3. givne Bevilling paa 2100 Kr. aarlig som Tilskud til Udgifter til den kliniske Undervisning ved Rigshospitalet udgik efter Henstilling fra Direktøren for Rigshospitalet med Finansloven for 1915—16 af Universitetets Budget, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg A. Sp. 1325—26, idet dette Tilskud, som i sin Tid var vel motiveret ved den selvejende Stiftelse, det kgl. Frederiks Hospitals Udgifter til Formaal, der havde Interesse ogsaa for Universitetet, nu, da Universitetets Udgifter for største Delen dækkes af Statskassen, og Rigshospitalet er under ren Statsdrift, synes at have tabt sin Berettigelse. Jfr. om denne Bevilling bl. a. Aarvog 1873—75 S. 412, 1879—80 S. 1056 og 1881—82 S. 347.

— Den i Aarvog 1911—12 S. 649 omhandlede Understøttelse paa 20 Kr. mdl. til Rengøringskone ved Patologisk-anatomisk Institut Otilia Lindemann blev ved Finansloven for 1915—16, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Till. A. Sp. 1313—16, forandret til en vedvarende Understøttelse af samme Størrelse, altsaa 240 Kr. aarlig.

— Paa Finansloven for 1915—16 blev under Universitetets Udgiftspost k. 2., Hovedstandsættelser, bevilget 3660 Kr. til en Hovedstandsættelse af Boligerne ved de lægevidenskabelige Instituter ved Rigshospitalet, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg A. Sp. 1331—32.

5. Det filologisk-historiske Laboratorium.

a. Aarsberetning 1914—15.

(Professor, Dr. J. L. Heiberg).

Laboratoriets Lærerraad har bestaaet af: Professorerne Steenstrup, Erslev, Høffding, Paludan, Jespersen, Nyrop, Heiberg, Jónsson, Dahlerup, Pedersen, Wilkenš, Drachmann, V. Andersen, Vedel, Olrik og Sandfeld Jensen og Docenterne Sarauw, Gudmundsson og Grønbech. Som Forstander fungerede Professor Heiberg, idet dog Professor Dahlerup, jfr. Beretning

for 1913—14, fungerede indtil Professor Heibergs Hjemkomst fra Udlandet i Midten af August 1914.

Om Virksomheden kan meddeles følgende: I Efteraarshalvaaret 1914 holdt 10 Lærere 10 Øvelsesrækker med c. 19 Timer ugentlig, i Foraars-halvaaret 1915 holdt 11 Lærere 11 Øvelsesrækker med 23 Timer ugentlig, desuden Docent ved Lunds Universitet Fil. Dr. C. W. von Sydow 1 Række med 2 Timer ugentlig.

Til Laboratoriet havde ved Finansaarets Slutning 347 Studerende Adgang, nemlig 301 Studenter, 39 Kandidater og 7 Ikke-Studenter; ved samme Tid i 1914: 309, nemlig henholdsvis 269, 35 og 5.

Over Besøget paa Læsesalen kan meddeles følgende Oversigt, uddraget af den sammesteds fremlagte Navneprotokol (Salen er aaben Kl. 9—8, Lørdag dog kun 9—4):

	Dagetal:	Besøgende:
April	20	1036
Maj	22	993
Juni	23	445
Juli	6	58
August	7	105
September	25	1655
Oktober	27	2123
November	24	1816
December	18	1171
Januar	21	759
Februar	24	1566
Marts	26	1819
	<hr/>	<hr/>
	243	13546

Laboratoriet har i Aarets Løb modtaget Boggaver fra følgende Institutioner: Universitetet, Professorernes Læseindretning, Udvalget for folkelig Universitetsundervisning, Det kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket i Aarhus (en stor Samling Dubletter, stammende fra afd. Biskop, Dr. phil. Fredrik Niensens Bibliotek), Det statistiske Departement, Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog, Kommissionen for det arnamagnæanske Legat, Den danske historiske Forening, Den norske historiske Kildeskriftkommission, Redaktionen af Nordisk Tidsskrift for Filologi, Selskabet til historiske Kildeskrifters Oversættelse, Dansk Ingeniørforening, G. E. C. Gads Boghandel, Buchhandlung Alfr. Lorentz, Leipzig, og Verlagsbuchhandlung A. Marcus & E. Weber, Bonn, og fra følgende enkelte Personer: Professorerne Erslev, Paludan, Jespersen, Nyrop, Heiberg, Jónsson og Wilkens, Dr. phil. Arthur Christensen, Cand. mag. Vilh. Lorenzen, Professor emer. Dr. phil. Vilh. Thomsen.

Fra Otto B. Wroblewskis Forlag er modtaget 39 Eksemplarer af Flemers Udvalg af Solvalderens latinske Forfattere til Uddeling blandt de Studerende.

Et Andragende af 14. Maj 1914 til det filosofiske Fakultet fra det filosofiske Studenterraad om Udvidelse af Laboratoriets Aabningstid med

Timerne Lørdag Kl. 4—8 og nogle Timer om Søndagen, samt om Til-
 ladelse til Tobaksrygning under de 10 Timers skriftlige Eksamensopgaver
 paa Laboratoriet blev i Henhold til Laboratorieforstanderens Erklæring af-
 slaæet af Fakultetet i dettes Møde 25. s. M.

I Aarets Løb er Bogsamlingen ved Køb og Gaver forøget med 405
 Bind, deraf 179 nye Værker, fordelte paa Afdelingerne saaledes:

	Værker:	Bind:
Fælles	5	41
Nordisk	34	70
Tysk	9	23
Engelsk	28	47
Romansk	6	28
Klassisk	28	66
Sprog, Alm. og sammenlign.	3	8
Historie	25	56
Filosofi	31	53
Religionshistorie	10	13
	<u>179</u>	<u>405</u>

Den aarlige Bevilling paa Kr. 3500,00 er anvendt saaledes:

Assistance, Rengøring m. m.	Kr. 1030,00
Papir, Porto, Inventar m. m.	» 250,42
Bogindkøb	» 1452,80
Indbinding	» 766,78
	<u>Kr. 3500,00</u>

b. Andre Sager.

Under 30. Oktober 1914 erklærede Konsistorium sig i Tilslutning til
 det filosofiske Fakultets Erklæring af 26. s. M. villig til at modtage som
 Depositum fra den kongelige Afstøbningssamling 5 Akvareller af Frk.
 Marie Henriques efter polykrome Skulpturer i Akropolismuseet i Athen til
 Brug for det arkæologiske Laboratorium.

6. Den botaniske Have.

a. Aarsberetning 1915.

(Direktor, Professor C. Raunkiær.)

A. Haven i snævrere Forstand.

(Botanisk Gartner Axel Lange).

1. *Frilandsanlægget.* Busketter, Plæner, Kvarterer og Gange er passede
 som sædvanligt. Stengærdet Syd for Dansk Kvarter er bleven nedrevet.
 Stenene er førte ned til Jordmagasinet for at anvendes ved en senere Lej-
 lighed; derefter er der tilkørt Jord og dannet en stejl Skrænt i Stedet for

Stengærdet, denne Skrænt er bleven beklædt med Græstørv; til dette Arbejde er medgaaet 30 Arbejdsdage.

Paa »Gennemgangsstenhøjen« er lavet et særligt lille Anlæg for visse Alpeplanter, som vokser paa mager, stenet Bund, der Sommeren igennem holdes vaad af nedsivende Smeltevand fra Gletscherne, medens Fugtigheden kun er ringe om Vinteren, naar ingen Afsmeltning sker fra Gletscherne. For at kunne give saadanne Planter de for dem gunstige Voksekaar har man i England søgt at konstruere særlige Morænebede, og Anvisninger givne i et engelsk Havebrugsblad har ligget til Grund for den Fremgangsmaade, vi har anvendt ved Konstruktionen af vort lille Morænebed. Ved Bortgravning er der frembragt to store Fordybninger i Stenhøjen, den ene beliggende i højere Niveau end den anden; Bunden og Siderne er bleven beklædte med et godt Lag Cement. Disse to Bassiner er derefter bleven fyldte med Granitskærver, meget grove i Bunden, mindre og mindre opefter, saaledes at Skærverne i det øverste Lag kun er faa Milimeter lange og brede. Vandtilløb faar Bedene gennem et perforeret Blyrør anbragt paa Trykvandsledningen i Anlæggets øverste Del; naar hele Stenmassen er gennemsivet med Vand, løber det overskydende over Bassinranden ned i det lavere liggende Bassin og herfra videre som et lille Kildevæld over nogle fremstaaende Sten og derpaa langs Stenhøjen gennem en underjordisk Ledning ned i Søen. Ved indtrædende Vinter lukkes for Rislevandet, og nogle Aftapningsventiler i Bunden af Bassinerne aabnes, saaledes at alt Vandet kan løbe af. Til dette Arbejdes Udførelse er medgaaet 35 Arbejdsdage. Den kommende Sommer vil forhaabentlig vise, om de Planter, som er anbragte her, og som ellers kun vanskeligt trives, vil udvikle sig tilfredsstillende. Lyngpartiet paa Gennemgangsstenhøjen er bleven udvidet med c. 50 m². Paa Observatoriebakken er plantet nogle forskellige Naaletræer; Nyplantning har ogsaa fundet Sted mellem Lærketræerne.

Vandforbruget i Haven var fra 24. September 1914 til 24. September 1915 9940 m³; det Kvantum (70,000 Td. = 6,200 m³) filtreret Vand, som ved Kontrakt med Kommunen er afgiftsfri, er altsaa overskredet, og der vil saaledes være en Afgift at erlægge. Det store Vandforbrug skyldes formentlig det Forhold, at vi i 1914, da Vandstanden i Søen sank i betænkelig Grad, maatte lade Vandhanen i Springvandsbassinet staa aaben i et helt Døgn for at faa Vandstanden i Søen hævet et Par Centimeter. Søen har i Aar ikke vist saadanne Udtørringstendenser. Pumpning har endog været nødvendig nogle Gange, navnlig efter den rigelige Nedbør, som faldt i December. Pumpen har været i Brug 13 Gange i tilsammen 74 Timer, af disse blev der i 60 Timer fyret under Kedlerne alene for Pumpningens Skyld.

2. *Soro Arboret.* Arbejdet har i Aar været indskrænket til at omfatte Renholdelse i Planteskolen og Rensning omkring nogle af de svage Planter i Arboretet samt det almindelige Eftersyn af Etiketterne.

3. *Væksthusene.* Planterne er renholdte og omplantede som sædvanligt. 11 Planter er omplantede i Ballier. I Aarets Løb har 92 Arter af Orchideer været i Blomst i Væksthus Nr. 14. Kakaotræet i Nr. 4, hvilket er et for Væksthuse smukt og stort Eksemplar, har i de senere Aar af og til udviklet nogle faa Frugter. I 1914 ansattes henimod 30 Stykker, som dog ikke alle naaede at udvikles fuldt, idet nogle raadnede, andre paa Grund

af manglende Befrugtning visnede, og atter andre bortgnavedes af Utøj. Dog naaede 17 Stykker til fuldkommen Udvikling, saa at de i Juni i Aar kunde plukkes som fuldmodne. Frøene af disse Frugter blev derefter fordelte til forskellige udenlandske botaniske Haver. »Nattens Dronning« *Cereus grandiflorus* og den beslægtede *C. nycticallus* udviklede 47 Blomster i Sommerens Løb, de første Blomster sprang ud allerede 24. Juni. Da det den 1. Juli tegnede til, at mange Blomster vilde udfolde sig om Aftenen, blev det meddelt Aftenbladene, at Kaktushuset vilde være aabent for Publikum fra 7—8^{1/2}. 10 Blomster af *C. grandiflorus* og 2 af *C. nycticallus* udfoldede sig i Aftenens Løb. En Optælling af de Besøgende gav til Resultat, at 1075 Personer havde benyttet sig af denne Lejlighed til at se den smukke Blomst. En Gang senere, men mindre officielt, var der om Aftenen Adgang til Kaktushuset for de Besøgende. I Hus Nr. 13, der ellers ikke er aabent for Publikum, og hvor ellers Dyrkning af enaarige, exotiske Planter finder Sted om Sommeren, var i Tiden Maj—September arrangeret en Udstilling af Arter og Former af Slægten *Begonia*. Ialt fandtes her c. 50 Arter og et lignende Antal Varieteter og Former repræsenterede. Huset var aabent for Publikum 5 Gange om Ugen.

Forhylden i Nr. 3 (Palmehuset), som var sunken, er bleven hævet. I Kanalen under Forhylden i Palmehuset er anbragt Jærndragere til at bære Varmerørene.

Et Par Jærnrister paa Galleriet er bleven erstattede med ny. I Skuret bag Palmehuset er indlagt et System af Varmerør, saaledes at Frøtørring nu kan finde Sted der.

Snedkerværkstedets Gulv, som delvis var ødelagt af Svamp, er bleven repareret, og der er bleven lagt Luftkanaler under det for at gøre det mere tørt.

4. *Bygningerne*. I Medhjælperboligen er der hos Undergartner Madson opsat en ny Kakkelovn og et nyt Komfur. I samme Lejlighed er anbragt en Haandvask. Det ene Medhjælperværelse er bleven hvidtet, malet og ferniseret, ligeledes er den lange Gang, som fører til de to Medhjælperværelser, bleven istandgjort.

Paa Musæet er Væggen ved Trappen fra Kælder til 1ste Sal malet. Trappen samt 2 Værelser er ferniserede.

I Laboratoriet er Loftet i Studiesalen hvidtet; endvidere er i Plante-fysiologisk Laboratorium et Loft i Stuen og et paa 1ste Sal hvidtede. Trappen er ferniseret.

5. *Frø- og Plantebytningen*. Fra 41 botaniske Haver og 6 Private er modtaget 1282 Portioner Frø, og fra 11 botaniske Haver og 34 Private samt ved Køb er erhvervet 400 Eksemplarer af Planter, Stiklinger o. l. Blandt Giverne kan nævnes: Gartner Birch, Kommunalæge Borries, Gartner Dorph Petersen, Grosserer Erichsen, Adjunkt Ferdinand, Dr. phil. Oscar Hansen, Haveselskabets Have, Kommunens Gartneri, Fru Kruuse (Randers), Cand. pharm. Lind, Mag. art. Lorenzen, Fru Madsen (Storehedinge), Ingeniør Magnus (Gøteborg), Bot. Gartner Moe, Fuldmægtig Rasmussen og Fru Resvoll (Norge), samt af Havens Personale Dr. Børgesen, Mag. sc. Ferdinandsen, Bot. Gartner Lange og Undergartner Ulleriks.

Fra Haven er afgivet til 84 botaniske Haver og til 55 Skoler, Institutioner og Private 11,135 Frøportioner. Af Stiklinger og levende Planter er afgivet 1024 Eksemplarer til 10 botaniske Haver og 60 Skoler og Private. Foruden til Universitetslærernes Forelæsninger og Eksaminer samt den pharmaceutiske Læreanstalts Undervisning i Botanik er der af af-skaarne Blomster afgivet 930 Portioner. Disse fordeler sig saaledes: Latinskoler og Realskoler 159, Pigeskoler 370, Kommuneskoler 105, Kursus 178, Manuduktion 41, Lærerhøjskolen 38 og til Skolelærereksamen i Provin-sen 39 Portioner. Endvidere er afgivet Plantedele til Brug ved den Bü-lowske Tegneundervisning og 8 Portioner Blomster til Tegneundervisning ved Teknisk Skole.

6. *Personalet.* I Anledning af, at Undergartner Madsen 1. November havde været ansat i Havens Tjeneste i 25 Aar, bifaldt Ministeriet, at der af Universitetets Udgiftspost 1. Forskellige løbende og ekstraordinære Udgif-ter udbetaltes ham 200 Kroner. Arbejdsmand Chr. Andersen afgik ved Dø-den 2. Februar 1915; han havde været i Havens Tjeneste siden 5. April 1897, foruden en Tid i Sommeren 1896. Medhjælper Chr. Houstrup forlod Havens Tjeneste 1. Maj. I hans Sted antoges Laurs Hansen. Anden Fyr-byder, der er Reserve-Oversergeant, har hele Aaret gjort Tjeneste ved Sik-ringsstyrken; hans Arbejde er bleven udført ved et Par af Dagarbejderne, som er kendt med Pasningen af Kedlerne. En af de faste Dagarbejdere var indkaldt til Tjeneste ved Sikringsstyrken fra 10. Marts til 30. Maj, en anden fra 3. Juni til 20. August. Da der ogsaa har været en Del Sygdom blandt Havens Personale — Portner Jakobsen har været syg i 95 Dage, medens Sygedagene blandt det daglønnede Personale beløb sig til c. 200 Dage — har det til Tider skortet stærkt paa Arbejdskraft.

Den 29. April indgav Havens daglønnede Arbejdere og dens Opsyns-mænd et Andragende om Forhøjelse af Daglønnen motiveret ved de for Ti-den herskende høje Priser paa alle Livsfornødenheder. Andragendet blev sendt til Konsistorium med Direktionens bedste anbefaling; men da Dyr-tidslovforslaget kort efter blev fremlagt i Rigsdagen, og Konsistorium mente, at vort daglønnede Personale maatte kunne komme ind under Lø-vens Rammer, blev Andragendet lagt til Side. Den givne Forudsætning bristede dog, idet Dyrtidstillæg kun blev udbetalt til nogle enkelte maa-nedslønnede Bestillingsmænd, og Havens Direktion indsendte derfor paany — 30. November — det ovennævnte Andragende til Konsistorium.

7. *Forsøgshaven.* Denne har været benyttet af Professorerne C. Raun-kjær og W. Johannsen, Drr. C. H. Ostenfeld, O. Paulsen og H. E. Petersen samt Mag. sc. Ferdinandsen.

8. *Adgangskort til Haven* er af Bibliotekaren udstedt til 61 ministe-rielle og Universitetets Embedsmænd, Venner af Haven m. fl., 3 Botani-kere, 35 Stud. mag., 94 Stud. og Exam. pharm., 11 Lærere og Lærerinder, 27 Elever ved Statens Lærerkursus, 60 Seminarieelever og 3 Landbohøj-skoleelever.

Der er af Gartneren udstedt Kort til 28 Lærere og Lærerinder, til-dels med Adgang til Væksthuse, Stenhøje og Mosen. Der er udstedt Beta-lingskort til en enkelt Person. Adgangskort til at fotografere eller male i Haven er meddelt 31 Personer.

9. *Plantebestemmelsesarbejdet.* I det forløbne Aar har Dr. phil. Ove Paulsen bestemt ca. 400 Arter samt foretaget de sædvanlige Revisioner (særlig af dansk Kvarter). Endvidere er en Del Bestemmelser foretagne af mag. sc. C. Christensen og botanisk Gartner A. Lange.

10. *Forskelligt.* Af Broens Planker er 13 Stk., som var delvis raadne, bleven fornyede. Paa Grund af de ved Krigen skabte ekstraordinære Forhold har Kulindkøbet til Haven fundet Sted paa én Gang, og der er købt betydelig mindre end det stipulerede Kvantum, da der fandtes nogen Beholdning fra i Fjor. Kullene, som der ikke kunde skaffes Plads til i Kælderen, er lagrede paa Oplagspladsen bag Væksthusene. Til Fordrivelse af Rotter er i Aar bevilget Haven 250 Kr. Der er foreløbig udsat Ratin 2 Gange à 50 Kroner.

Bestyrelsen for Thorvaldsens Musæum har forespurgt, om Haven vilde være villig til aarlig at skænke 2 »Palmegrene« til Thorvaldsens Grav. Dette har Haven besvaret bejaende.

B. M u s e e t.

(Museumsinspektør, Dr. phil. C. Hansen-Ostenfeld).

1. *Bestemmelses- og Konservatorarbejder.* a. Bestemmelsesarbejder. Museumsinspektøren har bestemt grønlandske Samlinger (fra P. Freuchen og M. P. Porsild) og en stor Mængde danske Planter, bl. a. de til den topografisk-botaniske Undersøgelse indsendte Planter; endvidere har han paa-begyndt Bearbejdelsen af sine vest-australske Samlinger. Museumsassistent Dr. O. Paulsen har fortsat Bearbejdelsen af Dansk-Vestindiens Planter (følgende Familier er bearbejdede i 1915: Lauraceæ, Papaveraceæ, Capparidaceæ, Cruciferae, Moringaceæ, Crassulaceæ, Rosaceæ, Papilionaceæ, Oxalidaceæ, Erythroxylaceæ). Assistent Mag. sc. Ferdinandsen har bestemt en Del til Museet indsendte Svampe. Bestemmelser er endvidere foretaget af Docent Dr. L. Kolderup Rosenvinge (danske Havalger), Bibliotekar Dr. F. Børgesen (vestindiske Havalger), Mag. sc. C. Christensen (Brégnér), cand. pharm. A. Hesselbo (Mosser), Mag. sc. Ø. Winge (Svampe); endelig har forskellige udenlandske Botanikere foretaget Bestemmelser i Samlingerne, se Afsnit 2, Benyttelse af Samlingerne.

Der er besvaret forskellige Forespørgsler og foretaget adskillige Undersøgelser af indsendte tekniske Plantepøver o. lign. vegetabiliske anvendte Sager, f. Eks. Plantefrø.

b. *Konservatorarbejder.* Herbarierne. I Dansk Herbarium er indordnet nyt Materiale, ligesom i Generalherbariet. Ordningen af Mosherbariet er fortsat af Cand. pharm. Hesselbo. Afdøde Landinspektør Mörch's omfattende Samlinger er bleve gennemgaaede og det værdifuldeste udtaget til Indlemmelse i Museets Samlinger. Museumsinspektørens vest-australske Samlinger er foreløbigt ordnede. Ordning af hjemkomne Samlinger og Udtagning af Planter til Udlaan er som sædvanlig foretaget.

Der er i Aarets Løb opklæbet 4209 Ark med Planter, som først er bleve forgiftede med Sublimatopløsning.

I Tør- og Spritsamlingen og i Nyttensamlingen er nyt Materiale indordnet.

1*. *Arbejder udførte for den ekstraordinære Sum til Oparbejdelse af Museets Samlinger.* Den i Finansaarene 1914—15 og 1915—16 løbende ekstraordinære Bevilling til Oparbejdelse af Museets Samlinger er bleven udnyttet til at lønne Assistent Mag. sc. Ferdinandsen og Dr. phil. Galløe. Den første har fortsat Konserveringen og Ordningen af E. Rostrup's store danske Svampesamling og endvidere afsluttet Ordningen af Museets bestemte Dubletter samt ordnet dets Exsikkatsamlinger. Dr. Galløe har fortsat Arbejdet med Ordningen af Likensamlingen.

2. *Benyttelse af Museets Samlinger.* Følgende Botanikere har i 1915 modtaget Materiale til Laans til videnskabelig Benyttelse (det med * mærkede er allerede tilbagesendt): S. Almquist, Djursholms Ösby (*danske Rosæ); A. Brand, Sorau (**Anchusa zeylanica* Vahl og forsk. Cynoglosseæ og Polemoniaceæ); L. Diels, Berlin (forsk. amerikanske Quercus); A. Engler, Berlin (*nogle arktiske Saxifragæ); Hedlund, Alnarp (nordiske Sorbus); A. Hitchcock, Washington, D. C. (tropisk-amerikansk Paniceæ); C. Lindman, Stockholm (Slægten Zannichellia); V. Norlind, Stockholm (*sydamerik. Oxalis); H. E. Petersen, Kbhvn. (Slægten Corallina; Algæ exsicc. adriaticæ); T. Resvoll, Kristiania (arktiske Pedicularis); L. Romell, Stockholm (*danske Polyporaceæ); O. Rostrup, Kbhvn. (*Sphærella Abietis).

Ældre Laan er i 1915 tilbagesendt af følgende Botanikere: O. Beccari, Firenze (forsk. Palmer); H. Dahlstedt, Stockholm (Taraxaca fra forskellige Lande); H. E. Petersen, Kbhvn. (spritlagte Juncaceæ); L. Romell, Stockholm (brasilianske Polyporaceæ); C. Schroeter, Zürich (danske Betulæ). Endnu udestaar ældre Laan hos følgende: R. Benedict, New York (Vittarieæ); G. Bitter, Bremen (Solanum-Slægten); I. Borodin, Petrograd (nordiske Lycopodia); J. Briquet, Genève (divers. amerikan. Labiatæ); F. Bubak, Ungarn (*Leptoria nebulosa* Rostr.); H. Dahlstedt, Stockholm (nogle Hieracier); U. Dammer, Berlin (nogle mexikan. Solanaceæ); O. Drude, Dresden (amerikan. Ericineæ); M. Gard, Bordeaux (*Fucus ceranoides*); H. Glück, Heidelberg (forsk. *Batrachium-Bastarder*); Goethart, Leiden (Velloisieæ); R. Hamet, Paris (Forskål's Crassulaceæ); W. Heering, Hamburg (en Del af Slægten Baccharis); A. Hitchcock, Washington, D. C. (trop. amerik. Græsser); Kew Herbarium (en Del af Schmidt's Siam Samling); F. Kränzlin, Berlin (Cyrtandreæ og Gesnereæ); P. Kuckuck, Helgoland (nogle arkt. Alger i Sprit); G. Kükenthal, Coburg (Liebman'ske Cyperaceer); H. Lindberg, Helsingfors (nogle Potamogeton); W. R. Maxon, Washington, D.C. (trop. Lycopodium); C. Lindman, Stockholm (*Poa pratensis*); A. Mentz, Viborg (arkt. Salices); F. Niedenzu, Braunsberg (divers. Malpighiaceæ); Carsten Olsen, Kbhvn. (Spritmateriale af *Monotropa* og *Melampyrum*); A. Pascher, Prag (*Hyoscyamus*, *Scopolia*); H. E. Petersen, Kbhvn. (forsk. spritlagte Araliaceæ og Umbelliferæ; *Pimpinella saxifraga*); V. A. Poulsen, Kbhvn. (diverse Planter); L. Radlkofer, München (divers. Sapindaceæ); B. L. Robinson, Cambridge, Mass. (centralamerik. Compositæ); L. Rose, Washington (centralamerik. Cactaceæ, Umbelliferæ); L. Kolderup Rosenvinge, Kbhvn. (divers. Alger); W. Rothe, Berlin (*Marsdenia*); C. E. Salomon, Reigate, England (nogle Statice); H. G. Simmons, Ultuna (nogle arkt. Glyceriæ); H. Schinz, Zürich (Amarantaceæ); A. Schindler, Posen (Desmodinæ); O. Warburg, Berlin (amerikan. Ficus).

Museet har foruden af Havens og Museets eget Personale (8) været benyttet af 14 danske Botanikere, som for kortere eller længere Tid har arbejdet med Samlingerne; af disse kan særlig nævnes: Mag. sc. C. Christensen (som har studeret Bregner), Cand. pharm. Hesselbo (Mosser), Cand. mag. K. Jessen (danske Karplanter), Dr. phil. O. Galløe (Likener), Dr. L. Kolderup Rosenvinge (Alger), Dr. H. E. Petersen (Umbelliferæ; Alger), Prof. em. E. Warming og Mag. sc. Ø. Winge (Svampe). Endvidere har Museet været besøgt af 5 udenlandske Botanikere, af hvilke Amanuensis Fru Tekla Resvoll (Kristiania) har arbejdet i længere Tid med Materiale fra Museets Samlinger.

3. *Udsendelse af Dubletter fra Museet.* Til National Herbariet i Sydney (New South Wales, Dir. I. H. Maiden) er sendt 40 vest-australske Planter, til Lunds botaniske Museum 49 Planter fra Middelhavslændene og de britiske Øer og til Dr. F. L. Stevens, Univers. of Illinois, 27 vestindiske Snyltesvampe.

Arbejdet med Manuskriptet til Dubletkataloget er afsluttet.

4. *Museets Forøgelser.* Fra følgende Institutioner har Museet modtaget Gaver: Styrelsen for Kolonierne i Grønland (en Narhvaltand med Rødalger), New York Botanical Garden (Mosser fra Jomfruerne) og National Herbariet i Sydney (Dir. I. H. Maiden gennem Museumsinspektøren: 200 Herbarieplanter fra New South Wales og West Australia). Fra den topografisk-botaniske Undersøgelse er en ret stor Mængde Planter skænkede. Endvidere er Samlingerne blevne forøgede ved Gave eller Køb fra følgende Personer: Rektor S. Almquist, Djurholm (svenske Roser), Svend Andersen, Kbhvn. (danske Planter, mest Ruderatplanter), Dr. F. Børgesen, Kbhvn. (irske Havalger), A. Brink, Minnesota (Planter fra Minnesota), Mag. sc. C. Christensen, Kbhvn. (trop. Bregner), Cas. de Candolle, Genève (Oreomunna fra Costarica), F. C. Frye, Puget Sound (Hormiscia tetraciliata), A. Hesselbo, Kbhvn. (Mosser, mest fra Kamerun), Lærer H. Jensen, Randers (Geaster minimus), bot. Gartner A. Lange, Kbhvn. (danske Planter), Prof. Dr. jur. Jul. Lassen, Kbhvn. (danske Planter), Cand. pharm. Aage Karpe's Efterladte (danske og algierske Planter), Landinspektør Joh. Mörch's Enke, Hobro (Joh. Mörch's store danske Herbarium og Mörch's omfattende Samlinger af Karplanter og især af Mosser, en meget værdifuld Forøgelse), Dr. C. H. Ostenfeld (en større Samling fra de dansk-vestindiske Øer, samt Planter fra Vest-Australien), Viceinspektør Rosling, Fredericia (Kæmpebovist), Professor C. Schroeter, Zürich (Betula fra Schweiz), Docent R. Stamm, Kbhvn. (nogle Alaska Planter), Prof. Urban, Berlin (Dryopteris rupicola), Prof. E. Warming (Planter fra Karpatherne), Operasanger K. Wiinstedt, Kbhvn. (danske Planter), Th. O. Weigel, Leipzig (Planter fra Vest-Australien), Weber, Berlin (A. Stoltz's Planter fra Nyassa Højland).

Exsikkatsamlinger. Som Gave er modtaget: Kryptogamæ exsicc. Cent. 22 fra k. K. naturhistorisches Hofmuseum i Wien. Ved Køb er erhvervet: Collins, Setchell & Holden, Phycotheca bor.-americana, fasc. 40—41; Malme, Lichenes suecici exsicc., fasc. 20—22; Sydow, Fungi selecti tropici, fasc. 7—9.

Haandbibliotekets Tilgang har været: Engler und Prautl, Natürl.

Pflanzenfam., Ergänzungsheft III, 4; Rabenhorst, Kryptogamenfl., Bd. VI, Lief 20—24; Meyer's Vareleksikon, 2. Udgave; Hartwich, Handbuch der Nahrungsmitteluntersuchung, Bot. mikroskop. Teil.

5. *Laan af Materiale fra andre botaniske Institutioner.* Museumsinspektøren har laant et Par australske Planter fra Kew Herbarium og Havgræsser fra Berliner Museet og Stockholm. Bibliotekar Dr. Børgesen har laant Materiale af Slægten Galaxaura fra Upsala Museum og Riksmuseet i Stockholm. Mag. sc. C. Christensen har haft en stor Del vestindiske Bregner til Revision fra Berliner Museet (Herb. Krug et Urban).

6. *Svampeudstilling i Museet.* I Dagene 20.—22. September afholdtes der i Museet en offentlig tilgængelig Svampeudstilling, til hvilken Materialet hovedsagelig var indsamlet paa Dansk botanisk Forenings Ekskursion d. 19. Sept., dog suppleret med nye Indsamlinger. Mag. sc. Ferdinandsen og Mag. Ø. Winge ledede Arrangementet bistaaet af Museets Personale. Besøget var særdeles godt; man anslog det daglige Antal af Besøgende til at variere mellem 200 og 300 Personer.

7. *Museets Personale* og 8. *Museets Lokaler.* Personalet er det samme som i Fjor, og Lokalerne benyttes paa samme Maade.

C. Biblioteket.

(Bibliotekar, Dr. F. Børgesen).

Biblioteket har været aabent i 126 Dage, Læsestuen har været besøgt af 1007 Personer, og Udlaan fandt Sted til 492 Personer, der laante 877 Bind. Desuden har Biblioteket daglig været benyttet af Havens og Museets Funktionærer samt til Brug ved Forelæsninger.

Biblioteket har modtaget 114 Tidsskrifter (hvoraf 37 er Gaver) og 297 Værker med Fortsættelser (hvoraf 297 er Gaver). Giverne var: *Danmark:* Universitetet, Universitets Biblioteket, Det kgl. Bibliotek, Zoologisk Museum, Meteorologisk Institut, Dansk Frøkontrol, det forstlige Forsøgs-væsen, Kommissionerne for Danmarks geologiske Undersøgelse, for Grønlands Undersøgelse og for Havundersøgelse, Danish Regional Bureau, Conseil permanent pour l'exploration de la mer, det kgl. danske Videnskaber-nes Selskab, Carlsberg Laboratoriets Bestyrelse, det kgl. danske Landhus-holdningsselskab, Botanisk og Naturhistorisk Forening, Redaktionerne af Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, Gartnertidende og Haven, Hedeselskabet, Foreningen til Svampekundskabens Fremme, Docent G. A. Becker, Dr. F. Børgesen, Mag. sc. C. Christensen, Mag. sc. C. Ferdinandsen, Prof. W. Johannsen, Gartner Axel Lange, Familien Lange, Cand. pharm. S. Lind, Stud. mag. C. Olsen, Dr. C. H. Ostenfeld, Dr. Ove Paulsen, Dr. H. E. Petersen, Professor F. Kølpin Ravn, Dr. L. Kolderup Rosenvinge, Docent H. Stamm, Fru H. Tauber, Professor Vilh. Thomsen, Prof. Eug. Warming, Dr. Wesenberg-Lund, Mag. sc. Ø. Winge. *Udlandet:* Bergens Museum, British Museum, London; Rijks' Herbarium, Leiden; Institut für allgem. Botanik, Hamborg; Kgl. Bayerische Akademie der Wissenschaften, München; Kgl. Bot. Museum, Dahlem ved Berlin; K. k. Naturhist. Hofmuseum, Wien; Her-bier du Muséum d'hist. nat., Paris; The Superintendent of Government Printing, India; Département de l'Agriculture aux Indes Néerlandaises;

U. S. Department of Agriculture, Washington; Gray Herbarium, Harvard University, Cambridge, Mass.; Brooklyn Botanic Garden; University of California, Berkeley; Direktør J. Holmboe, Bergen; Professor Murbeck, Lund; Professor West, Birmingham.

127 Værker er blevet indbundne, og 4 smaa Hefter er forsynede med Kartonomslag.

Portrætsamlingen er bleven forøget med 4 Billeder, deraf 3 ved Køb og 1 ved Gave fra Museumsinspektør Hintze.

For at skaffe haardt tiltrængt Plads er der i Aar opstillet et Par Reoler, hvor dette endnu er muligt.

Magister C. Christensen har i Aarets Løb fortsat Interkaleringen af de af Professor Warming til Biblioteket skænkede Bøger.

Arbejder fra den botaniske Have i København. Heraf er udkommet Nr. 78: Ostenfeld, C. H., Plants collected during the first Thule Expedition to northernmost Greenland.

D. Videnskabelige Publikationer.

Dr. C. H. Ostenfeld: a) Various families, i Johs. Schmidt: Flora of Koh Chang. Bot. Tids. 32: 319—320. b) A list of phytoplankton from the Boeton Strait, Celebes. Dansk Bot. Ark. 2: 1—18. c) Plants collected during the first Thule expedition to northernmost Greenland. Medd. Grønl. 51: 371—381. d) On the geographical distribution og the sea-grasses. A preliminary communication. Proceedings R. Soc. Victoria 27 (New Series): 181—190.

Dr. phil. Ove Paulsen: a) Den internationale plante-geografiske Ekskursion i Amerika 1913. Geogr. Tids. 23: 83—108. b) The Salton Sea: Floristics and Ecology. The Plant World 18: 16—19. c) Some remarks on the desert vegetation of America. Plant World 18: 155—161.

Dr. F. Børgesen: The marine Algæ of the Danish West Indies. Vol. 2, part 1 (pp. 1—80) — (Dansk Botanisk Arkiv, Bd. 3, Nr. 1.).

Dr. C. Ferdinandsen: Oversigt over de hidtil kendte danske Geaster-Arter. Medd. For. Svampek. Fr. 1: 103—107, 3f.

A. Lange: Begonia. Gartn. Tid. 31.

b. Lønforhøjelse til Assisterterne ved det planteanatomiske og det plante-fysiologiske Laboratorium.

Paa Finansloven for 1915—16 blev der under Universitetets Udgifts-post a. 4. bevilget det fornødne Beløb til, at Lønningerne til de ovennævnte 2 Assisterter, der hidtil havde udgjort for hver 800 Kr., foruden 160 Kr. som midlertidig Lønforhøjelse i Henhold til Lov 8. Juni 1912, Post 5, jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Tillæg B., Sp. 1065—68, kunde forhøjes til 1500 Kr. aarligt. Denne Bevilling blev givet efter de paagældende Bestyreres nedenfor aftrykte Andragender, der var anbefalede af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet og Konsistorium.

Bestyreren af det planteanatomiske Laboratorium, Professor Chr. Raunkiærs Andragende af 4. April 1914 var saalydende:

»Herved tillader jeg mig at ansøge om, at Lønningen for Assistenten ved Universitetets planteanatomiske Laboratorium maa blive forhøjet til 1500 Kr. aarligt, indtil den endelige Ordning af Universitetets Lønningsforhold er tilvejebragt.

Assistentens nuværende Lønning er 800 Kr. + Tillæg ifl. Lov af 8. Juni 1912: 160 Kr., ialt 960 Kr.; for denne Lønning er Assistenten kun forpligtet til at være tilstede to Dage om Ugen nemlig for at assistere ved det elementære Kursus i Planteanatomi; derimod er han ikke forpligtet til daglig at være tilstede for at vejlede de Viderekomne i deres anatomiske Studier, et Arbejde, der før den nuværende Assistent, Magister H. E. Petersen, overtog Pladsen som Assistent ved Planteanatomen, besørgedes af Professoren i Botanik; indtil for nogle Aar siden kunde Sagen til Nød ordnes paa denne Maade, dels fordi der var færre Studerende, men navnlig fordi den videregaaende Undervisning i Planteanatomi den Gang væsentlig bestod i at vejlede de Studerende i Anvendelsen af de ved det elementære Kursus lærte Metoder (f. Eks. ved Studiet af en eller anden mindre Opgave).

Under de nuværende Forhold stiller Sagen sig ganske anderledes. Dels er der nu flere Studerende end tidligere; der er saaledes for Øjeblikket idetmindste 14 naturhistoriske Studerende med Botanik som Hovedfag; heraf er der 4, som i Øjeblikket arbejder i Lokalet for Viderekomne — der kan paa samme Tid ikke være flere. Dels og især kræver Vejledningen af hver Enkelt nu langt mere Tid end tidligere og en ganske speciel Uddannelse af Vejlederen, idet den Studerende, som har Botanik som Hovedfag, ikke nu kan nøjes med blot at anvende det ved det elementære Kursus lærte, men maa gennemgaa et Kursus i den moderne Mikrotomteknik, lære de forskellige Fikserings-, Indsmeltnings- og Farvemetoder, o. s. v.; dette medfører tillige, at det nu tager langt mere Tid at holde de nødvendige Apparater i Orden, at lave Fikserings- og Farvevædske, at indsmelte Objekterne o. s. v. Ikke blot kan den botaniske Professor paa Grund af hans andre Undervisningspligter slet ikke faa Tid til at gøre dette Ekstraarbejde, men Forholdet burde endog være dette, at naar Professoren ved Undervisningen eller ved videnskabelige Spørgsmaals Løsning havde Brug for at anvende den moderne Mikrotomteknik, Assistenten da besørgede det rent manuelle Arbejde, saa vidt hans Tid strakte til. Den nuværende Assistent, Magister H. E. Petersen, er af Hensyn til egne Studier daglig, og hele Dagen, paa Laboratoriet og er stadig til Tjeneste; men dette er han aldeles ikke forpligtet til; og det Tilfælde kan naarsomhelst indtræde, at Assistenten, f. Eks. hvis hans Fritid bliver optaget andetsteds, kun er paa Laboratoriet i den Tid, han skal være der, o: faa Timer paa to Dage. Jeg tillader mig derfor at ansøge om, at Assistentens Lønning bliver forhøjet saaledes, at han kan forpligtes til daglig at være tilstede for at assistere ved Vejledningen af de videregaaende Studerende og for saa vidt muligt tillige at assistere Professoren ved anatomiske Arbejder, der staar i Forbindelse med Undervisningen.«

Bestyreren af det plantefysiologiske Laboratorium, Dr. W. Johannsens Andragende af 2. April 1914 var saalydende:

»Undertegnede Professor ved Universitetet W. Johannsen andrager herved det høje Ministerium om, at Lønningen for Assistenten ved det af

mig bestyrede plantefysiologiske Laboratorium, Dr. phil. P. Boysen Jensen maa blive forhøjet fra 800 + 160 Kr. til 1500 Kroner aarligt, indtil den endelige Ordning af Universitetets Lønningsforhold er tilvejebragt.

Paa det af Universitetskommissionen udarbejdede Lønningsforslag er den nævnte Assistentens *Begyndelseslønn* opført med 1800 Kr., idet hans Arbejdstid tænkes udvidet i Overensstemmelse med Laboratoriets Krav.

Assistentens Tjeneste er for Tiden den, dels at assistere ved Tilvebringelsen af Demonstrationsforsøg ved Forelæsningerne, dels og især at medvirke ved Øvelserne i Laboratoriet. Denne Tjeneste giver tilsammen mindst 4×3 Timer ugentlig Arbejde. Det er klart, at det nu gældende Lønningsreglement er ganske urimeligt for en til dette Arbejde egnet, videnskabeligt uddannet Mand. Lønnens Størrelse blev fastsat for en længere Aarrække siden, paa et Tidspunkt (Professor Rasmus Pedersens Embedstid), i hvilket Øvelser saa godt som ikke holdtes, og i hvilket der ej heller bødes nogen som helst Demonstrationer ved Forelæsninger. Assistentens Virksomhed var dengang kun ringe og Honoraret passende.

Forholdene ere ganske andre nu. Virksomheden ved Laboratoriet er, i Sammenligning med tidligere, ganske væsentlig forøget; og idet Assistentens Tjenestetid bør kunne sættes til c. 6×4 Timer ugentlig, vil den ønskede Lønforhøjelse ikke kunne anses for urimelig, men tvertimod højst beskeden.

Kun Forventningen om et nyt Lønregulativ har betinget, at nærværende Ansøgning ikke er fremkommen tidligere, idet jeg har ment at burde afvente Universitetskommissionens Indstilling. Som det vil ses, er den Lønforhøjelse, her andrages om som en midlertidig Ordning, langtfra saa betydelig som den, den nævnte Kommission anser for ønskelig.«

c. *Andre Sager.*

Under Professor C. Raunkiærs den 19. December 1914 indtrufne Sygdomsforfald overtog Professor W. Johannsen Forretningerne som Direktør for Universitetets botaniske Have.

— Paa Tillægsbevillingsloven for 1914—15, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg B. Sp. 1751—54, blev Havens Annuum tilladt overskredet med 1000 Kr. Overskridelsen var navnlig foraarsaget af en nødvendig, mange Aar udskudt Anskaffelse af Porcellænsetiketter og en betydelig Udgift til Potter og Baljer.

— Under 24. Marts 1915 indstillede Konsistorium, at der af Universitetets Udgiftspost I, Forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter, udbetaltes Fyrbøder ved botanisk Have Søren Jensen og Opsynsmand sammesteds Hans Christensen et Gratiale paa 100 Kr. til hver i Anledning af, at de i 1914 havde været ansat i botanisk Haves Tjeneste i 40 Aar.

I Skrivelse af 31. s. M. bifaldt Ministeriet, at der af den nævnte Konto ydedes Opsynsmand Hans Christensen et Gratiale paa 100 Kr., medens det med Hensyn til Fyrbøder Jensen, der var Bestillingsmand med stigende Lønning og i Henhold til det til Finanslovforslaget for 1915—16 fremsatte Ændringsforslag vilde faa en Lønforhøjelse paa 300 Kr., ikke mente, at der forelaa tilstrækkelig Anledning til Ydelse af Gratiale.

7. Det zoologiske Museum.

a. Aarsberetning 1915.

Første Afdeling.

(Professor, Dr. Hector Jungersen).

Bestyreren har bestemt og indordnet de indkomne Padder og en Del af de indkomne Fiske samt besørget Afdelingens Korrespondance med Ind- og Udland.

Viceinspector A. H. Winge har 1) varetaget de indkomne Pattedyr og de fleste af Krybdyrene, ogsaa flere Samlinger jordfundne Knogler fra Stenalder og Bronzealder, deriblandt store Fund fra Nivaa og Voldtofte, 2) ordnet de mere eller mindre ubestemmelige Levninger af Pattedyr fra de brasilianske Knoglehuler og Prøver af de forskellige Hulers Fyld, ialt Indholdet af 21 større Kasser, 3) indordnet mange Krybdyr og Pattedyr i Spiritus samt Skind og Skeletter af Pattedyr. Udkommet er en Afhandling om jordfundne og nulevende Gumlere fra Lagoa Santa, i *E Museo Lundii*, Bd. 3.

Cand. mag. Ad. S. Jensen har 1) bestemt de indkomne Fiske og Slang samt indordnet dem i Samlingerne, 2) fortsat Revisionen af Museets islandske og grønlandske Fiskesamling.

Assistenten Mag. sc. R. Hørring har 1) ført Afdelingens Tilvækstjournal; 2) bestemt og indordnet i Samlingen og Katalogerne de indkomne Fugle; 3) varetaget Afdelingens Forbindelser med de danske Fyr og Fugleforsendelserne fra disse; 4) gennemgaaet og ordnet Museets Paddesamling; 5) fortsat Indordningen i Samlingen af Fugleskeletter, der fra gammel Tid henlaa i Magazinerne; 6) paabegyndt en Omordning af den opstillede danske Fuglesamling; 7) gennemgaaet og ordnet samt fuldført Katalogiseringen af Museets Papegøjer og Spætter; 8) udført det bibliotekariske Arbejde ved Afdelingens Bogsamling og Arkiv samt som konst. Bibliotekar ved Fællesbiblioteket varetaget dette samt ført Tilsyn med Bogcirkulation, Udlaan og Bytteforbindelser. Udkommet er Aarsberetning om Fugle faldne ved de danske Fyr i 1914.

Ved Gaver og Indsamlinger har Afdelingen i 1915 modtaget følgende Forøgelser: 1) Zoologisk Have har, ligesom i tidligere Aar, skænket Afdelingen de bedste og sjældneste af de i Aarets Løb i Haven døde Dyr; modtaget er af Padder en meget stor *Megalobatrachus maximus* samt en *Hyla coerulea*. Af Krybdyr 1 *Zonurus giganteus*, 1 *Varanus niloticus*, 1 *Iguana tuberculata*, 1 *Trachysaurus rugosus*, 1 *Basiliscus vittatus*, 1 *Ophisaurus apus*, 1 *Emys orbicularis*, 2 *Testudo græca*, 1 *Tropidurus hispidus*, 2 *Zamenis flagelliformis*, 1 *Coluber quattuorlineatus*, 1 *Tropidonotus tessallatus*, 1 *T. natrix* og en meget stor *Python reticulatus*, 539 cm lang. Af Fugle ialt 58 Stkr., nemlig: 2 *Chenalopex ægypticus*, 2 *Cygnus atratus* ad. og pull., 1 *Euplocamus swinhoii*, 2 *Phasianus reevesii*, 1 *P. ellioti*, 1 *Pavo cristatus*, 1 *Numida ptilorhyncha*, 1 *Francolinus granti*, 2 *Caccabis-Bastarder* pull., 1 *Cyrtonyx montezumæ*, 1 *Porphyrio madagascariensis*, 1 *Aramides mangle*, 1 *Grus antigone*, 1 *G. japonensis*, 1 *G. australasiana*, 1

Sarcogeranus leucogeranus, 1 Numenius arquatus, 1 Chauna cristata, 1 Herodias egretta, 1 Leptoptilus dubius, 2 Ibis ruber, 2 Theristicus melanopis, 1 Platalea leucorodia, 1 Falco peregrinus, 1 Buteo melanoleucus, 1 Aquila pennata, 1 Heterospizias meridionalis, 1 Astur nisus, 1 Sarcorhamphus gryphus, 1 Speotyto cunicularis, 1 Otus vulgaris, 1 Nyctale funerea, 1 Goura victoriæ, 1 Rhamphastus discolorus, 1 R. ariel, 1 Alcedo ispida, 1 Cacus sulphurea, 1 Myopsittacus monachus, 1 Urocissa occipitalis, 2 Lamprocolius chalybeus, 1 Acridotheres tristis, 1 Cittocincla tricolor, 1 Mimus polyglottis, 1 Malacias capistrata, 1 Liothrix lutea, 4 Munia oryzivora og 2 Agelæus humeralis. Endelig 31 Pattedyr, nemlig: 1 Macropus giganteus, 1 Sarcophilus ursinus, 2 Euphractus villosus pull. og ad., 1 Sciurus sublineatus, 1 Cynomys ludovicianus, 1 Hystrix hodgsonii, 1 Equus hemionus, 1 Tragelaphus scriptus, 1 Cephalolophus maxvelli, 1 Cervulus muntjac, 1 Bos bison americanus juv., 2 Camelopardalis giraffa ad. og neon., 1 Mustela erminea, 1 Mellivora indica, 3 Gulo luscus pull., 1 Ursus arctus, 1 Ursus japonicus, 5 Felis caudata pull., 1 Arctocephalus californianus, 1 Lemur macao, 1 Cercocebus fuliginosus, 1 Macacus nemestrinus og 1 Cynocephalus hamadryas. 2) Hr. Kontorchef C. G. Bangert har atter i Aar skænket en stor og kostbar Samling Fugleskind, indsamlede i Ecuador, ialt 257 Stk., hvoraf en Del helt ny for Museet. 3) Fra Malmø Museum er gennem Hr. Intendant O. Gylling modtaget følgende Fugle fra Sverrig: 1 Ardea cinerea, 2 Falco æsalon, 2 Falco peregrinus, 7 Buteo vulgaris (de 6 af var. zimmermannæ), 2 Buteo lagopus, 2 Aquila fulva, 1 Circus cyaneus, 1 Astur nisus, 2 A. palumbarius, 2 Corvus corax, 1 Lanius excubitor, flere Kropskeletter o. a. 4) Fra Nationalmuseet er modtaget: Knogler fra et Rævebo i Jettestuen ved Slotsbjergby ved Slagelse, en Rulle »iterdlarnat« hjembragt af G. Holm fra Østgrønland, en meget stor Samling (8 Pakkasser fulde) Knogler fra en Affaldsdyngge fra Bronzealderen ved Voldtofte, Ø.S.Ø. for Assens, en lignende meget stor Samling Knogler fra en ældre Stenalders Køkkenmødding ved Nivaa, Faareknogler opsamlede ved en Jernalders Boplads ved Vinding By ved Vejle samt endelig en mindre Samling Knogler fra en Gravplads fra romersk Jernalder ved Klintegaard ved Karlslunde. 5) Fra 3dje Afdl. er modtaget en Gonatodes vittatus. 6) Hr. Uhrmager G. Ekelund har givet en Pytelia melba. 7) Hr. P. Freuchen, Thule, har skænket et helt Cranium og den forreste Del af et andet af Trichechus rosmarus. 8) Hr. Rektor H. P. Hansen en Pyromelana franciscana. 9) Hr. stud. mag. Hagerup en Rana agilis fra Damsholte paa Møen. 10) Bestyreren, Hr. Prof. H. Jungersen har foræret 3 Pseudophryne bibronii, hjembragte fra hans Rejse i Australien i 1914. 11) Fra Hr. Docent R. H. Stamm er modtaget en Vespertilio nigricans, hjembragt fra Trinidad af Hr. Kapt. O. Christiani. 12) Fru Oberstinde B. Thestrup har skænket en Chrysotis levallanti og en Chrysotis æstiva. 13) Lærer Asger Kristensen en Ægskal af Coturnix communis. 14) Hr. cand. mag. Ad. S. Jensen 12 Fiske fra Grønland. 15) Modtaget fra Hr. Dr. phil. A. C. Johansen en stor Samling Liparis liparis fra danske Farvande. 16) Hr. Reservelæge Schäffer har givet en Acredula caudata v. rosea fra Danmark. 17) Hr. Docent R. H. Stamm en Corvus cornix. 18) Hr. Fyrassistent J. L. Westborg en Mustela erminea. 19) Hr. Konservator H. P. Hansen, Herning, Skindet af en Lagopus scoti-

cus og en udstoppet *Emberiza lapponica*, hvilken sidste Art savnedes i den danske Samling. 20) 2den Afdl. en *Mus decumanus*. 21) Hr. Kunstmaler Joh. Th. Skovgaard har foræret Skindene af *Anthracosceros convexus*, *Halcyon chloris*, *Dissemurus paradiseus*, *Oriolus maculatus*, *Lanius bentet* og *Geocichla rubecula*, alle fra Java samt Skindet af 1 *Galeopithecus volans* fra Borneo. 22) Hr. Læge O. F. Kralund har givet Dele af et Hestekranium fra en Tørvemose ved Kolind. 23) Dr. A. C. Johansen 15 *Salmo salar* fra Danmark. 24) Hr. Læge Th. N. Krabbe nogle Unger af *Sebastes marinus* fra Grønland. 25) Hr. Kristiansen følgende Fisk fra Baikalsøen og Kamtschatka: 1 *Cottus kneri*, 2 *Cottocimephorus grewingkii*, 4 *Trichodon stelleri*, 2 *Ammodytes alascanus*, de fleste ny for Museet. 26) Hr. J. Nyekjær har indsendt Skeletdele af *Bos taurus domest.* fra Donnermose paa Helgenæs. 27) Hr. Gunnar Kristensen har foræret en Del Knogler af *Grus cinerea* fra Hesselballe Mose V. for Horsens. 28) Hr. Vexellerer E. L. Schiøler har skænket 2 *Anser cinereus* fra Saltbækvig, en gammel Han og en Dununge, begge smukt opstillede. 29) Hr. Dr. Nørregaard en *Luscinia philomela pull.* 30) Fra Hr. Mag. sc. M. P. Porsild, Disco, er modtaget en Tand af *Trichechus rosmarus*, Skind og Cranium af *Phoca foetida*. Fostre af *Phoca groenlandica*, *Cystophora cristata* og *Delphinapterus leucas* samt 38 Fiske af 4 Arter. 31) Hr. Stud. mag. Å. V. Tåning har foræret 1 *Tringa minuta* og 1 *Sterna cantiaca juv.* fra Ringkøbing Fjord. 32) Hr. Kunstmaler Vilh. Th. Fischer en *Sterna anglica juv.* 33) Hr. Overlærer H. Chr. C. Mortensen, Viborg, en *Cypselus apus juv.* 34) Hr. Overlæge O. Helms Skindet af en *Falco gyrfalco* fra Grønland. 35) Hr. Skibsfører J. Frederiksen paa »Agent Petersen« har hjemsendt som Gave 1 *Thamnodynastes nattereri*, 2 *Helicops scalaris*, 1 *Iguana tuberculata*, 1 *Mabuia agilis* og en usædvanlig stor »Sav« af *Pristis antiquorum*. 36) Hr. Elev Harald Ryder har givet et Skinneben af *Alca impennis* fra Klintesø Køkkenmødding. 37) Hr. Kommunalærer C. Abrahamsen et misdannet Hønsæg. 38) Hr. Viceinspector A. H. Winge en Forkindtand af en Okse, omvokset af en Trærod. 39) Hr. Hofjægermester Cederfeld de Simonsen en *Machetes pugnax*. 40) Hr. Læge O. F. Hørring 4 *Dendrocopus major* og en ung *Turdus merula*. 41) Aktieselskabet »Diatomee-silicium« har gennem Hr. Dr. phil. N. Hartz foræret Dele af Skelet af *Cervus dama* fra det interglaciale Lag ved Hollerup. 42) Hr. Cand. mag. H. Blegvad har foræret 26 Fiske af 10 Arter, alle fra Christianiafjord. 43) Hr. Dr. phil. V. Nordmann Hovedet af en *Mustela putorius pull.* 44) Hr. Consul Lars Christensen, Sandefjord, en *Parachænichthys georgianus* fra South Shetland. 45) »Kallundborg og Omegn Museum« har foræret en Samling Knogler indsamlet fra Bopladser fra Ældre Stenalder i Maglemose ved Mullerup. 46) Hr. Tandlæge Joh. Mohl, Svendborg, har skænket en udstoppet *Fuligula rufina* skudt d. 15. Nov. 1914 paa Taasinge. 47) Hr. Conservator Linde en *Mus decumanus*. 48) Hr. N. Monberg en *Lestris pomatorhina* fra Nivaa Bugt. 49) Hr. Dr. phil. V. Nordmann en *Arvicola agrestis pull.* 50) Hr. Inspector Ad. S. Jensen et stort Expl. af *Lycodes vahlii* fra Grønland. 51) Hr. Udstedsbestyrer Nielsen, Kangamiut, har foræret Skind af *Cepphus grylle alb.*, 3 Ægskaller af *Falco peregrinus anatum* og 2 Fostre af *Balænoptera*, vistnok *rostrata*, samt 3 Fiske, alt fra Grønland.

52) Fra Hr. I. O. Brandorff, Kolding, modtaget en stor Samling Knogler, friske og jordfundne, samlet af den 91aarige Skomager P. Martin Møller, der døde i 1914. 53) Hr. Kolonibestyrer Joh. Petersen har foræret 2 usædvanligt farvede Sælskind fra Grønland samt en *Cyclopterus spinosus*. 54) Hr. P. Dalager en *Gadus saida* fra Grønland, og endelig har 55) Hr. Inspector Ad. S. Jensen foræret 3 *Platysomatichthys hippoglossoides* fra Grønland.

Af de fra Fyrene i 1915 indsendte Fugle har 183 Stkr. fundet Anvendelse i Museet, hvor de for en stor Del er henlagte som Skind; særlig kunde nævnes 1 *Phalacrocorax graculus*, 1 *Procellaria pelagica*, 1 *P. leucorroha*, 2 *Porzana maruetta*, 1 *Sterna nigra*, 2 *Acrocephalus aquaticus*, 4 *Locustella nævia*, 1 *Cyanecula suecica*, 1 *Motacilla flava v. rayi* (ny for Faunaen), 1 *Muscicapa parva* og 2 *Emberiza lapponica*.

Ved Køb og Bytning er følgende Ting erhvervede: Af Hr. N. Bloch er købt 61 Fugle skudte ved Nymindegab, nemlig: 5 *Oedemia fusca*, 2 *O. nigra*, 5 *Pagonetta glacialis*, 1 *Anas acuta*, 1 *Podicipes cristatus*, 1 *Colymbus arcticus*, 22 forskellige Vadefugle, 1 *Larus glaucus*, 3 *Larus marinus*, 3 *L. argentatus*, 1 *Sterna macrura*, 2 *Mergulus alle*, 2 *Circus cyaneus*, 1 *Accipiter nisus*, 3 *Otus vulgaris*, 6 *Otus brachyotus* og 1 *Strix flammea*; endvidere en *Mustela erminea*. Af Hr. Fyrmester K. Agerskov er købt 2 *Oedemia fusca*, 1 *Anas penelops*, 5 Vadefugle, 1 *Larus argentatus*, 1 *Uria troile*, 3 *Mergulus alle*, 1 *Otus brachyotus*, 1 *Colymbus arcticus*, 1 *C. septentrionalis* og 5 Spurvefugle. Af Hr. H. Petersen, Amager, er købt 5 *Larus canus*, 1 *Buteo lagopus*, 1 *Accipiter nisus*, 2 *Columba oenas*, 7 *Corvus monedula* og 6 *Pica caudata*. Alle disse forannævnte Fugle er gemte som Skind. Af Konservator Scheel er købt 9 danske Fugle, skindlagte. Af Konservator H. P. Hansen, Herning, er købt 1 *Otis tetrax*, 1 *Turtur auritus* og 2 *Botaurus stellaris*, alle fra Danmark. Af Hr. Allan Owston, Yokohama, er købt 1 *Puffinus cuneatus*, 1 *Podicipes minor*, 1 *Grus monachus*, 1 *G. japonensis*, 1 *Nipponia nipponi*, 1 *Rallus indicus*, 1 *Larus crassirostris*, 1 *Uria carbo*, 1 *Synthliborhamphus antiquus*, 1 *Herodias intermedia* og 1 *Gorsagius goisagi*. Af Opkøber P. Rasmussen er købt et Elsdyr-Gevir fra Nørup Mose. Af Hr. Konservator Hamburger købtes et opstillet Skelet af *Phocæna communis*. Af Murer H. Petersen, Storehedinge, en *Grus cinerea*. Af Hr. Konservator Manniche en *Gallinula chloropus*. Af Hr. Kunstmaler Joh. Th. Skovgaard tilbyttet 1 *Spizaëtus limnaëtus*, Kranier af *Buceros rhinoceros*, *Cranorhinus corrugatus*, *Corvus enca*, *Semnopithecus nasica*, *Pithecus satyrus*, *Cervulus muntjac*, *Pteropus edulis* og *Paradoxurus musanga*. Af Hr. F. Hansen, Hjørring, er købt en mangelfuld, forhugget Hvirvel af en stor Bardehval. Af Hr. Munsterhjelm er købt 16 forskellige Fugleskind fra Sachalin og Jesso. Af Hr. Overkateket H. Motzfeldt en *Stomias boa* og 1 *Ammodytes lancea*. Af Hr. Lærer M. Martinussen, Telling Skole, er mod Godtgørelse af Udgifter, indsendt Dele af 2 Krondyr-Gevirer fra en Mose i Lerup Sogn. Af Hr. Conservator C. O. Roth, Stockholm, er købt Skind med Kranier af *Pseudochirus lemuroides*, *P. herbertensis* og *P. archeri*. Købt af Hr. Joh. Bredsdorff Dele af Kraniet af en usædvanlig stor Urokse fra en Mose ved Lørup Hede, Ringe. Af Hr. W. Sjøberg købtes en *Zeus faber* fanget ved Hesselø. Købt i en

Vildthandel en *Mergus albellus* fra Limfjorden. Af Hr. Dr. W. Kaudern, Stockholm, købtes en Samling Krybdyr, Fugle og Pattedyr indsamlede paa Madagascar, derimellem 1 *Lepidolemur mustelinus rufescens*, 1 *Propithecus verreauxi deckeni* og 1 *Chiromys madagascariensis*, af hvilken sidste Kraniet dog tilhørte Studiesalen. Af Præparator O. Fritsche, Taucha ved Leipzig købtes 1 *Petaurista volans*, 1 *Anomalurus beecrofti*, 1 *Idiurus macrotis*, 1 *Ctenomys magellanicus* og 1 *C. tucumanus*.

Opstillet i Samlingen er: I den danske Pattedyrsamling en udstoppet *Canis vulpes* juv. Følgende Pattedyrkranier: *Cladobates pictus*, *Macrosceles peasei*, *Petrodromus tetradactylus*, *Rhynchocyon cirnei*, *Uropsilus soricipes*, *Condylura cristata*, *Scapanus townsendi*, *Scalops aquaticus*, *Crociodura varia*, *Anurosorex squamipes*, *Soriculus nigrescens*, *Blarina micrura*, *Crossopus platycephalus*, 2 *Oryzoryctes tetradactylus*, *Macrorhinus leoninus*, *Cervulus muntjac*, *Portax tragocamelus*, *Hippopotamus amphibius*, *Canis lupus*, *Semnopithecus nasica*, *Pithecus satyrus*, *Sarcophilus ursinus*, *Mellivora indica*, *Phoca foetida*, *Pseudochirus lemuroides*, *P. herbertensis*, *P. archeri*, *Anomalurus beecroftii* og *Ctenomys tucumanus*. Endvidere er opstillet en *Idiurus macrotis* i Spiritus. I Hvalkældereren er opstillet et Skelet af *Phocæna communis* og Kranier af *Delphinapterus leucas* og *Orca gladiator*.

I den danske Fuglesamling er opstillet 1 *Anser cinereus* ♂ ad og 1 pull., 1 *Otis tetrax*, 1 *Calidris arenaria*, 1 *Lestris pomatorhina*, 1 *Turtur auritus* og 1 *Emberiza lapponica*. I den udenlandske, systematiske Fuglesamling er opstillet følgende udstoppede Fugle: 1 *Aramides mangle*, 1 *Phasianus ellioti*, 1 *Haliaëtus albicilla*, 1 *Aquila fulva*, 1 *Buteo vulgaris zimmermannæ*, 1 *Circus cyaneus*, 1 *Falco peregrinus*, 1 *Theristicus melanopis*, 1 *Myopsittacus monachus*, 1 *Acridotheres tristis*, 1 *Pytelia melba* og 1 *Pyromelana franciscana*. I Skeletsamlingen er opstillet et helt Skelet af *Chauna cristata*.

I Krybdyrsamlingen er opstillet 1 *Hoplurus sebæ*, 1 *Chamæleon oustaleti* og 1 *C. parsonsii*.

I Slangesamlingen er opstillet en *Zamenis flagelliformis*, og paa Væggen i Lokalet er ophængt en over 5 m lang *Python reticulatus*, udstoppet; samme Slanges Skelet er opstillet i Glasmontre i Samlingen.

I den danske Fiskesamling er opstillet 3 *Liparis liparis*. I den udenlandske Fiskesamling 1 *Cottus kneri*, 2 *Cottocomephorus grewingkii*, 4 *Trichodon stelleri* og en »Sav« af en stor *Pristis antiquorum*.

Afdelingens Bibliotek er dels ved Køb, dels ved Gaver blevet forøget med 63 Bind samt en Del Fotografier.

Paa Museets Aabningsdage har det været besøgt af 74,315 Personer; Besøget har været fordelt paa de enkelte Maaneder paa følgende Maader:

Januar	6564	Maj	4066	September	6576
Februar	6074	Juni	6399	Oktober	6357
Marts	8091	Juli	6691	November	6841
April	5238	August	7211	December	4207

Til Studerende, Lærere, Seminarister, Kunstnere o. a. er udstedt 50 Adgangskort; udenfor Aabningsdagene har Samlingerne været besøgt af mange Skolers, Seminariers og Højskolers Elever, ledsagede af deres Lærere.

Af Samlingerne har været udlånt Materiale til følgende udenlandske Videnskabsmænd: Prof. Jägerskiöld, Göteborg, og Intendant O. Gylling, Malmö. Foruden af disse nævnte har Samlingen været benyttet af Custos Dr. Van Giffen, Leiden, Prof. Dr. Sabro Hatta, Japan, David G. Stead, New South Wales og Prof. I. Broman, Lund.

Anden Afdeling.

Den om denne Afdeling af Inspector Ad. S. Jensen afgivne Beretning findes under de Moltkeske Afdelinger.

Tredie Afdeling.

(Afdelingens Bestyrer *Will. Lundbeck.*)

I. S a m l i n g e r n e.

Insekterne.

Bestyreren har fortsat sin Bearbejdelse af de danske Dipterer; Familien Syrphidae er gjort færdig, Arbejdet er under Trykning og vil foreligge i Løbet af Sommeren; nyt tilkommet Materiale af denne Familie er bestemt. Han har ført Afdelingens Journaler, besørget Korrespondancen og besvaret forskellige til Afdelingen rettede Forespørgsler, samt iøvrigt varetaget Administrationen. Desuden har han foretaget et Antal Indsamlings-ekskursioner.

Assistenten Mag. sc. K. Henriksen har ordnet, etiketteret og indstillet det ny tilkomne Materiale af Insekter, ordnet, omstillet og til Dels bestemt Spiritussamlingerne af Odonater, Ephemerider, Perlider, Collembola, Thysanurer og Pulicider; han har bestemt forskelligt Materiale indsendt med Forespørgsel til Afdelingen; desuden har han passet Afdelingens Bibliotek og katalogiseret den ny tilkomne Litteratur.

Konservatoren Cand. W. Schlick har Aaret igennem udført Præparationer; han har fortsat Præparationen af Sommerfugle, indsendte fra Toldforvalter Charles Keene fra Hainan, præpareret og etiketteret en stor Samling Biller fra Burgas, indsendt af Inegnør E. Suenson.

Assistent i Ministeriet I. G. Worm Hansen, som har arbejdet paa Afdelingen, har præpareret, etiketteret og foreløbig opstillet ca. 1000 Hvepse samt nogle Biller og Tæger fra Mendoza (Jørgensen), ca. 1100 Insekter af forskellige Ordener fra Java (Skovgaard), ca. 300 Insekter af forskellige Ordener fra Vestaustralien, Europa (Trautmann), Equador (Bangert), Goyar, (H. P. Hansen) og Færøerne (Warming); etiketteret, opstillet og delvis præpareret ca. 700 Insekter fra Vestindien (Faye); endelig har han præpareret og indstillet samtlige i Aarets Løb tilkomne danske Insekter, derunder 500 Sommerfuglelarver og Pupper.

Desværre saa Bevillingsmyndighederne sig ikke i Stand til at yde en af Museet søgt Bevilling til Skabe til den Hauschildske Samling; dette har medført ikke ringe Vanskeligheder ved Ordningsarbejderne i Samlingen.

Edderkopper og Tusindben.

Assistent Henriksen har etiketteret det ny tilkomne Materiale og indordnet det i Magasinerne.

Krebsdyrene.

Assistenten Cand. mag. K. Stephensen har fortsat Bearbejdelsen af Krebsdyrene fra Dr. Johs. Schmidts Togt med »Thor«; 2den Del (Hyperinerne) vil formentlig snarest foreligge færdig; han har bearbejdet de af ham selv i Grønland indsamlede Krebsdyr og Pycnogonider, og Arbejdet er afleveret til Trykning; endvidere ordnet og opstillet en Del ældre, bestemt, men ikke ordnet Materiale, især Ostracoder (bl. a. Typer fra Brady) og danske Ferskvands Copepoder og Ostracoder, bestemte af Søren Jensen; paabegyndt Udsortering af Amphipoder fra Grønland, Island og Færøerne til Brug for det kommende Arbejde over Ingolf Ekspeditionens Amphipoder; indordnet en Del af det gamle Magasin samt det ny tilkomne Materiale; endvidere har han katalogiseret den tilkomne Krebsdyr-Litteratur.

Gaver og Forøgelse.

Afdelingens største Forøgelse i 1915 er Rentier J. P. Johansens store Samling af danske Biller. Rentier Johansen havde tidligere meddelt, at Samlingen efter hans Død skulde tilfalde Museet, og efter Giverens Død i April 1915 modtog Museet Samlingen i Juli. Samlingen, der er opstillet i et Skab med 50 Kasser, har Interesse derved, at Materialet for største Delen stammer fra det nordlige Jylland; særlig Værdi har Staphylinerne, da Materialet af disse for en Del har dannet Grundlaget for Johansens Arbejde over Danmarks Rovbiller. Lærer I. P. Kryger, Gentofte, har atter i Aar skænket Afdelingen værdifuldt Materiale, bl. a. nogle Coccider; Rede af *Eumenes coarctata*; Larve af *Trochilium apiforme*; *Aphelocheirus Montandoni* med Larver fra Varde Aa; *Salius sangvinolentus*, klækket; Æggemasser af *Atherix ibis* med spæde Larver; Larve af *Cordulegaster annulatus*; Æg og Larver af forskellige Insekter; *Otiorrhynchus rugosostriatus*; Mider, Mosskorpioner, Pulcider og Podurer fra Fuglerede; forskellige Billeudviklinger og et Antal Edderkopper. Større og mindre Gaver ere modtagne fra: Dr. A. C. Johansen (Krebsdyr fra Randers Fjord, forskellige Brakvands-Insekter, Larve af *Cordulegaster annulatus*, *Aphelocheirus Montandoni* og nogle Krebsdyr); Assistent Worm Hansen (en større Samling Sommerfuglelarver i Spiritus, Grantræ med Udvikling af *Callidium violaceum*, nogle Oniscer og Tusindben, nogle Billelarver, en *Metoecus paradoxus*); Inspector Ad. Jensen (*Pulex irritans* fra Grønland); Frk. Strandgaard (*Trichodes apiarius*, Ebeltoft, fra hendes Faders gamle Samling); Inspektør C. H. Ostenfeldt (Insekter fra Vestaustralien, til Dels bestemte af Perth Museet); Visitator Thomsen (*Sitodrepa panicea* i spanske Fluer og andre Apothekerverer); Mag. sc. P. Kramp (danske Krebsdyr og Pycnogonider); Professor A. Brinkmann, Bergen (Larven til *Hypoderma tarandi* og *Cephenomyia trompe*); Mag. sc. H. Ditlevsen (*Mysis relicta*); Apotheker Theilmann Fris, Nykøbing (Rav med Insektrester); Dr. W. Sørensen (*Solpuga flavescens*); Mag. sc. K. Henriksen (en større Samling danske Diptér-

Galler, et Antal danske Bladhvepselarver, Døgnflue-, Vaarflue- og Guldsmedelarver, Æg og Larver af *Atherix ibis*, *Agriotypus* paa Larve af Silo); Cand. mag. Strubberg (Krebsdyr fra Færøerne); Urmager Ussing, Randers (Vaarflue-Rør, nogle danske Diptera); Cand. mag. Stephensen (Oniscer, Edderkopper og Galler); Frk. Holm, Hellerup (Skjoldlus fra Mahognibregne); Stud. mag. Th. Bartholin (Triungulinlarver); Fru A. Lundbeck (en *Cetonia floricola* fra Figen); Typograf Amtoft (*Dicranura vinula* med Puppe), Generallæge Bornemann (en Smelder fra Hawaji); Dr. I. Trägårdh, Stockholm (*Ageniaspis fuscicollis* i Larve af *Ocerostoma piniarella*, *Polyembryoni*); Stud. mag. Hagerup (Triungulinlarver); Stud. mag. Maltbæk (*Trichotrips pedicularia* og *Phyllaphis fagi*); Læge Bogason, Ebeltoft (*Ixodes* fra en Patient); Lærer Sønderup, Maribo (Edderkopper med *Polysphincta*-Larver); Skibsfører J. Frederiksen (en Træbukkelarve og to Edderkopper fra Maracaibo); Bestyrer M. P. Porsild, Godhavn (*Coronula diadema*); Professor H. Jungersen (Materialet af *Chordeuma obesum*, indeholdende Typerne, paa *Asteronyx Loweni*; *Amphiura squamata* med *Cancarilla*; snyltende Copepoder fra Ascidier; *Lepidonotus* fra Gællerne af *Sepia*; en *Alpheus*); en Skoleelev, gennem Dr. Sørensen (levende Fugleedderkop, taget i København); Professor J. Skovgaard (*Cleptes semiauratus*); Konsul Lars Christensen, Sandefjord (*Idothea* og *Conchoderma* fra South Shetland); Professor Boas (Larver af *Hypoderma bovis* og *lineatum*); Museets første Afdeling (*Telephorus*larver fra Lærker og Stære, faldne ved Fyr); Professor W. Johannsen (*Titanacris albipes* fra Vestindien); Grosserer Martin Pedersen (Larver af *Ephestia Kühniella*); H. P. Hansen, Goyar, Brasilien (en Samling Insekter fra Brasilien); Skoleinspektør R. C. Mortensen (en Edderkoppegang i Ler fra Kalifornien); Udstedsbestyrer Nielsen, Kangamiut (Sommerfuglelarver og Krebsdyr fra Grønland). Desuden er der fra Museets 2den Afdeling i Aarets Løb afleveret en Del fra forskellige Ekspeditioner stammende Krebsdyr, som var udsorterede af Afdelingens Samlinger.

Erhvervet ved Køb eller Bytte: Rav med Insekter (købt af Kunstdrejer C. F. Madsen); et Antal europæiske *Eupithecia* Arter (købt af Lærer Sønderup); nogle exotiske Biller (købt af E. Haugstedt); to Arter af Fugleedderkopper (tilbyttet fra Odense kommunale Mellemskole); *Nonagria nexa* og *Herminia cribralis* (tilbyttet fra Cand. theol. Hoffmeyer); *Phorodesma pustulata* (tilbyttet fra Assistent Worm Hansen); et Antal amerikanske Bladhvepselarver (tilbyttet fra U. S. National Museum, Washington, ved Dr. S. H. Rohwer); en stor Samling præparerede danske Sommerfuglelarver og Pupper (købt af Assistent Worm Hansen).

Afdelingen har afgivet (hovedsagelig til ovennævnte Bytninger): et Antal danske Smelderlarver og danske Bladhvepselarver, til U. S. National Museum, Washington, gennem Dr. S. H. Rohwer; Embryoner af *Idothea Sabinei* og *sibirica*, til Dr. Sven Ekman, Jønkøping; *Pandinus africanus* og *Heteropoda venatoria*, til Odense kommunale Mellemskole; *Chloantha polyodon* og *Agrotis ripae*, til Cand. theol. Hoffmeyer; *Selenia tetralunaria*, til Assistent Worm Hansen; 8 Eksemplarer af *Lygaeus equestris*, til Sparekassedirektør O. Jacobsen; *Scutigera coleoptrata*, til Dr. A. Krogh; nogle grønlandske og exotiske Sommerfugle, til Museets første Afdeling, til en Bytning.

II. Biblioteket.

I Aarets Løb er der tilkommet 138 Numre, deraf 99 som Gave; følgende kan nævnes:

Wesenberg Lund: Insektlivet i ferske Vande. København 1915. Gave.

Assmuth: Termitoxenia Assmuthi. 1913. Gave.

Schlechtendal: Unters. über die karbon. Ins. und Spinnen von Wettin. 1912. Gave.

Hermann: Beiträge zur Kennt. der Süd. Am. Dipt. Faun. Asiliden. 1912. Gave.

Schnabl und Dziedzicki: Die Anthomyinen. 1911. Gave.

Ekman: Die Bodenfauna des Vättern. 1915. Gave.

Klunzinger: Die Rundkrabben (Cyclometopa) des Rothen Meeres. 1913. Gave.

Afdelingen har i Aarets Løb været besøgt og benyttet af følgende Forskere: Sparekassedirektør O. Jacobsen: Danske Tæger; Lærer Knudsen, Aarhus: Danske Sommerfugle; Dr. I. C. Nielsen: Tachiner; Lektor Sven Ekman, Jønkøping: arktiske Idothea-Arter; Cand. mag. E. Gram: Bladlus; Lærer Jensen, Kallundborg: Danske Sommerfugle; Lærer Esben-Petersen, Silkeborg: Netvingede; Cand. jur. Victor Hansen: Danske Snudebiller; Lærer Findal, Aarhus: Danske Insekter; cand. theol. Hoffmeyer: Danske Sommerfugle; Dr. Ammitzbøll, Ystad: Danske Microlepidoptera og Diptera; H. P. Duurloo: Danske Geometrider; Kommunalrevisor E. Olsen: Danske Microlepidoptera; Dr. Wesenberg-Lund: Insektræder og Gnav; E. Hayward, Helsingborg: Danske Sommerfugle; Dr. W. Sørensen: Edderkopper; Forstkandidat C. Larsen, Faaborg: Danske Microlepidoptera.

Afdelingen har desuden været benyttet af Studerende, Samlere og af Skoler.

Der blev udstedt 4 Kort til Afdelingen.

Afdelingen har staaet i Forbindelse med og til Dels udlaant Materiale til: Dr. I. Villeneuve, Rambouillet (laant Typen til Tachina ludio); Lektor Sven Ekman, Jønkøping (laant Idothea Sabinei); Professor Paul Mayer, Jena (laant en Caprella); Udvalget for Danmarks Fauna (laant danske Bladhvæpse); Dr. I. Trädgårdh, Stockholm (laant arktiske Mider); Sparekassedirektør O. Jacobsen (laant danske Tæger); Dr. Walter E. Collinge, St. Andrews (laant Krebsdyr Materiale); Professor A. Brinkmann, Bergen; Dr. S. H. Rohwer, Washington.

Forespørgsler er besvarede fra eller Materiale bestemt for: Dr. M. Bänninger, Gieszen; Dr. A. Griffini, Milano; Dr. A. Kuntze, Niederlösznitz; E. Collin, Newmarket; Dr. A. C. Johansen; Mag. sc. O. Rostrup; Pharmaceutisk Visitator Thomsen; Fyrassistent Dahl, Kronborg; Landbrugs-konsulent Fru Mag. sc. S. Rostrup; Steins Laboratorium; Cand. polyt. Ottesen; Cand. mag. Strubberg; Professor E. Pontoppidan; Landbohøjskolen; Københavns Frihavns Aktieselskab; Dansk Biologisk Station; Læge Strodtmann; Hj. Ussing, Randers.

Følgende i Aarets Løb udkomne Publikationer er helt eller delvis grundede paa Afdelingens Materiale:

- Joh. P. Johansen: Danmarks Rovbiller. København. 1914.
 J. C. Nielsen og Kai Henriksen: Danmarks Fauna 17; Træ- og Bladhvepse. København. 1915.
 K. Stephensen: Isopoda, Tanaidacea, Cumacea, Amphipoda (excl. Hyperideae). Report on the Danish ocean. Exp. 1908—10 to the Medit. and adjac. Seas II, D. 1. 1915.
 I. G. Worm Hansen: Amagers Sommerfuglefauna. Entom. Medd. 1914.

De Moltkeske Afdelinger.

Studie- og Undervisningssamlingen.

(Professor, Dr. Hector Jungersen).

I Foraarshalvaaret har Bestyreren i 3 ugentlige Timer i Forelæsninger for naturhistoriske Studerende gennemgaaet Pattedyrklassens Ordener (Pungdyr osv. indtil Gnaverne inkl.) (33—30 Tilhørere); i Efteraarshalvaaret afsluttedes Forelæsningerne over Pattedyrklassen med Gennemgang af Primaterne (Halvaber, Aber, Mennesket), hvorefter Tunikaterne blev gennemgaaede i Forelæsninger, som afsluttedes i Oktober (44 Tilhørere). I den øvrige Del af Semestret afløstes efter de Studerendes derom fremsatte Ønske Eksaminatorier over Pattedyrenes Tandforhold og Osteologi (32 Deltagere).

I begge Halvaar afholdtes et zootomisk Kursus 2 Dage om Ugen i 2 sammenhængende Timer, med Assistance af Mag. sc. Hj. Ditlevsen. I Foraarshalvaaret blev følgende Former gennemgaaede: *Asterias rubens*, *Astropecten Mülleri*; *Amphiura texturata* og *A. albida*; *Echinus esculentus*; *Antedon petasus* (med ret talrige Eksp. af *Myzostoma*); *Mytilus edulis*; *Patella vulgata*, *Buccinum undatum*, *Arion ater*; *Anodonta cygnæa* (med store Mængder af *Bucephalus polymorphus*); *Apus cancriformis*, *Astacus fluviatilis* (med *Branchiobdella*); *Helix pomatia* (15 Deltagere). I Efteraarssemestret blev gennemgaaede: *Eledone Aldrovandi* og *E. moschata*, *Sepia officinalis*; *Rhizotrogus solstitialis*; *Amphioxus lanceolatus*; *Petromyzon fluviatilis* og *Ammocoetes branchialis*; *Myxine glutinosa* (19 Deltagere).

Studiesamlingen har i Foraaret været benyttet af 27, i Efteraarshalvaaret af 41 Studerende. I begge Halvaar har de Studerende, som ønskede Adgang ud over den sædvanlige Tid om Dagen, ogsaa haft Adgang om Aftenen indtil Kl. 8 mod et Depositum af 5 Kr. for Udlevering af Nøgle. Ialt har 19 Studerende saaledes faaet udleveret Nøgle.

Inspektør Ad. Jensen har gennem Eksaminatorier ydet de Studerende Vejledning i begge Halvaar, i 4 ugentlige Timer, i Foraarshalvaaret 2 Hold paa resp. 16 og 25 Deltagere, i Efteraarshalvaaret ligeledes 2 Hold paa resp. 20 og 38 Deltagere. Som i tidligere Aar har Studiesamlingen desuden været benyttet af Dr. W. Sørensen til Undervisning af Eleverne paa Statens Lærerhøjskole, samt af Faglærerinder til deres Selvstudium saavel som til deres Undervisning ved Inspektør Ad. Jensen.

Auditoriet og dets Lysbilledapparat har været benyttet af Docent Stamm og af Docent Dr. A. Krogh til deres Universitetsforelæsninger.

Samlingen er i Aarets Løb bleven forøget med nogle og tredsindstve Præparater, deriblandt følgende som Gaver: Præparat af Snyltehvepsen

Telenomus zygæna, som lever i Sommerfugleæg; Birkeblade med Ægggrupper af Zygæna, inficerede med denne Snyltehveps; Larve af Odontoptera bidentata paa en Lav-bevokset Gren (Eksempel paa Mimicry); Næb af Pristiophorus (Lærer Kryger, Gentofte); Præparater af Hoveder af Tænia echinococcus (Læge C. Aagaard); en udstoppet Crossopus fodiens (Naturaliehandler Jacobsen); Hvidfiskefoster i Salt (Kontorchef Bangert); en Narhvaltand (Kgl. Grønlandske Handel); en Mustela vulgaris (Veksellerer Christiansen); Kranie af Lepus variabilis fra Færøerne (Bestyreren); Larver af Neureclipsis bimaculatus, af Gyrinus, Fjerlus af Hejre, nogle Søborrer; Larverør af Chironomus; Cryptops agilis (Inspektør Ad. Jensen); Amblystoma punctatum; Hunkønsorganerne af en Macropus giganteus (Museets 1ste Afdeling); Kranier af Muldvarp, Spidsmus, Markmus og Flagermus (Cand. mag. K. Stephensen); en Nemertin (Mag. Ditlevsen), en Polystomum integerrimum (stud. mag. Bovien). Blandt de ved Køb erhvervede Genstande kan fremhæves: Kranie af en tvetandet Narhval, fra Upernivik; en Chiromys madagascariensis (Kranie og For- og Baglem opstillede som Skeletpræparater; Skindet overladt til Museets 1ste Afdeling); Ericulus setosus og Centetes ecaudatus i Spiritus, samt et Kranie af sidstnævnte opstillet; Skelettet opbevaret uopstillet; Skelet af Erethizon dorsatum; Kranie af Hund i Tandskifte; Børhorn og Fosterhinde med Kotyledoner af Ko; Æggestok og Æggelederen, indsluttende et Æg, af Høne; en Række af 9 udstoppede Brushaner, visende Farvens Variation; en Række Skeletpræparater af Alligator og Salvator.

Af Instrumenter er kun anskaffet et Fluoritsystem VII A, Leitz.

Bogsamlingen er bleven forøget med: Nusbaum, Karsten u. Weber: Lehrbuch der Biologie. 2 Aufl. 1914; Nordisches Plankton, 18 Lieferung; A. Brauer: Die Süßwasserfauna Deutschlands (Michaelsen u. Johansson: Oligochaeten u. Hirudineen); Danmarks Fauna 17 (Klöckes: Sommerfugle IV; Natsommerfugle III), 18 (Nielsen og Henriksen: Træ- og Bladhvepse); Lea: Murænoid Larvæ from »Michael Sars« (Gave fra Forf.). Lysbilledsamlingen er forøget med en Række til Fremstilling af den ydre og indre Bygning af Fiskeslægten Pegasus og af Narhvalen.

Af Bestyreren er offentliggjort: Some facts regarding the Anatomy of the Genus Pegasus (Report Brit. Assoc. f. the Adv. of Science 1914), og: Grønlands Alcyonaria, Anthipatharia og Madreporaria. Conspectus Faunæ Grønlandicæ (Medd. om Grønland, Bind 22 No. XIII). Færdig til Trykning foreligger: The Alcyonaria of East Greenland (Medd. om Grønland, Bind 43, No. 18).

Bløddyr-, Straaledyr- og Ormesamlingen.

(Samlingens Bestyrer Ad. S. Jensen).

Under 7. April 1915 blev Afdelingens ældste Assistent, cand. mag. Ad. S. Jensen, som under Inspector Levinsens Sygdom og efter hans Død havde varetaget Afdelingens Bestyrelse, udnævnt til Inspector ved 2den Afdeling.

Den ved Inspectorudnævnelsen ledigblevne Assistentplads besattes med Mag. scient Hj. Ditlevsen, og til i dennes Sted at lønnes af den til videnskabeligt Arbejde raadige Assistancesum antoges Mag. sc. P. L. Kramp.

Videnskabeligt Bestemmelses- og Ordningsarbejde. Bestyreren, cand. mag. Ad. S. Jensen, har ordnet en Del i Aarets Løb tilkommet Materiale af Mollusker, sorteret nogle fra Motorskibet »Margrethe« indsamlede Bundprøver samt fortsat sin Bearbejdelse af de store Samlinger af marine Mollusker fra det nordlige Atlanterhav og Ishav. Endvidere har Bestyreren ført Tilsyn med samtlige Afdelingens Samlinger og ledet Arbejderne med deres Konservering og Ordning. I Efteraars-Halvaaret holdt Bestyreren Forelæsninger og Øvelser over Danmarks marine, recente og kvartær-fossile Mollusker; i 2 ugentlige Timer blev Bivalverne gennemgaaet; Deltagernes Antal var 11. Publiceret er en Afhandling: »On some misinterpreted markings in the skin of the Caaing Whale« (Vidensk. Meddel. fra Dansk naturhistorisk Foren. Bd. 67).

Afdelingens 1. Assistent Dr. phil. Th. Mortensen har haft Orlov hele Aaret for at foretage Studier og Indsamlinger forskellige Steder ved det Stille Ocean.

Afdelingens 2. Assistent, Mag. sc. Hj. Ditlevsen har bragt en Del af det magasinerede Orme-Materiale (Nemertiner, Planarier, Cestoder og til dels Nematoder) i Orden og anbragt det i Tuber i større og mindre Magasinglas. En Del fritlevende marine Nematoder, udsortet af Bundmateriale, er klaret i Glycerin og monteret paa Objektglas. Bestemmelsen og Bearbejdelsen af Ingolf Ekspeditionens og Museets øvrige nordiske Annelidemateriale er fortsat. Endvidere har i Aarets Løb været bestemt Materiale for de internationale Havundersøgelser og for Landbohøjskolen.

Den videnskabelige Medhjælper, Mag. sc. P. L. Kramp har udført forskelligt Ordningsarbejde, endvidere gennemgaaet og bestemt et stort Antal danske Hydroider og Meduser samt fortsat Bearbejdelsen af Ingolf Ekspeditionens Leptomeduser.

Afdelingens 2 manuelle Medhjælpere har været beskæftiget med Samlingernes Konservering, Sortering af Bundprøver, Reparering af Hefterne i Afdelingens Bibliotek m. m.

Forøgelse af Samlingerne. Kommissionen for Havundersøgelser har ved Dr. phil. A. C. Johansen skænket Afdelingen en meget betydelig Samling Meduser, Hydroider, Bryozoa, Arachnactis og Ctenophorer fra danske Farvande; ialt 25 store Glas, 75 Opodeldokglas og 253 Rørglas.

Mag. sc. P. L. Kramp har givet en større Samling Hydroider og Meduser, indsamlet af ham i danske Farvande, ialt 204 større og mindre Glas, samt en Del andre Havdyr (fritlevende Nematoder, Folliculina m. m.).

Museumsassistent, cand. mag. K. Stephensen har givet en stor Mængde Skaller af Mollusker, ialt 145 Arter, mest danske Land-, Ferskvands- og Havmollusker (deriblandt flere Sjældenheder); endvidere en Del Forsteninger og Foramaniferer.

Gaver er desuden modtaget fra Statsgeolog, Dr. phil. V. Madsen (Molluskskaller opsamlet paa Strandbredden ved Østerhamn, Mariehamn, Aaland), Museumsinspektør, Dr. phil. C. Ostenfeld (Planorbis fra Annam, Echinolampas fra Vest-Australien), Prof., Dr. phil. H. Jungersen (Purpura persica fra Ceylon, en stor Lumbricide fra Victoria), Zoologisk Museums 1. Afdeling (Nematoder af Bufo melanostictus, Corvus cornix og Arctocephalus californicus), Mag. sc. M. P. Porsild (Gonatus fabricii, Pecten

islandicus, Chiton marmoreus, Asterias, Psolus og Nephthys, alt fra Godhavn i Grønland), Dansk Biologisk Station ved Dr. phil. C. G. Joh. Petersen (et større Antal marine Dyreformer: Cerianthus, Ascidier, Buccinum, Neptunea, Mytilus, Ostrea, Mya, Saxicava, Cyprina, Sertularella, Laomedea og Aktinier samt en værdifuld Samling Astarte fra de indre, danske Farvande), Docent R. H. Stamm (Petricola pholadiformis, opskyllet paa Stranden ved Lønstrup), Bibliotekar C. Elberling (danske Land- og Ferskvandsmollusker i 52 Arter samt udenlandske Konkylrier), Generallæge, Dr. med. Bornemann (Lima Loscombii fra Kattegat), Læge C. Aagaard (mikroskopiske Præparater af Scolices af en Ekinokok fra en Patient paa Rigshospitalet), Dr. phil. A. C. Johansen (et meget stort og smukt Ekspl. af Penatula aculeata fra Skagerak samt nogle Spongier fra Randers Fjord), Adjunkt B. Sæmundsson (Primnoa resedæformis fra Island), Dr. phil. V. Nordmann (Donax vittatus var. atlantica, opskyllet paa Fanø), Dr. med. Kr. Isager (Amfipeplea glutinosa fra Skærbæk), Udstedsbestyrer N. L. Nielsen (Dendronotus, Ægmasse af Buccinum, Siphonophor, Clepsine og Oligochæt, alt fra Sukkertoppens Distrikt i Grønland), Mag. sc. C. Petersen (et meget smukt Ekspl. af Mitra zonata fra den algierske Kyst).

b. Andre Sager.

Under 4. Maj 1915 indsendte Inspector ved 2. Afdeling Ad. S. Jensen følgende Andragende til Ministeriet:

»Ved Undertegnedes Tiltrædelse som Inspector ved Universitetets zoologiske Museums 2den Afdeling forelaa en Afdelingen paahvilende Gæld til Holmegaards Glasværk, stor 1205 Kr. 97 Øre, stiftet i Finansaarene 1912—13 og 1913—14 af min Forgænger, afd. Inspector Levinsen.

Denne Gæld har Afdelingen hidtil ikke set sig i Stand til at betale; dens beskedne Annuum, 1330 Kr., kan næppe forslaa til de øjeblikkelige Krav, der stilles, navnlig i Retning af Glas og Spiritus, hvilke Artikler begge er steget betydeligt i det sidste Aarstid.

Ved velvillig Imødekommenhed fra Prof. Jungersen er de 600 Kr. af nævnte Gæld afdraget paa den Maade, at de Moltke'ske Legater har ydet 2den Afdeling et Tilskud af denne Størrelse.

Tilbage staar imidlertid den Sum 605 Kr. 97 Øre, hvilken man herved tillader sig at andrage om maa blive optaget paa det kommende Finanslovsforslag som en ekstraordinær Bevilling, foraarsaget ved, at Afdelingen i Finansaarene 1912—13 og 1913—14 har set sig nødsaget til at overskride sit Budget og nu, paa Grund af den i Mellemtiden stedfundne Prisstigning paa dens vigtigste Forbrugsgenstande, vilde komme i en pinlig Forlegenhed, hvis den skulde udrede dette Beløb af sit ordinære Annuum, selv om det erlagdes afdragsvis i flere Finansaar.«

Denne Sag indsendte Konsistorium 30. Juni 1915 til Ministeriet, idet man i Overensstemmelse med en af Kvæstor under 28. Juni afgivet Erklæring indstillede, at der under Universitetets Udgiftspost c. 3., Det zoologiske Museum paa Forslaget til Finansloven for 1916—17 søgtes bevilget ekstraordinært 605 Kr. 97 Øre til Dækning af en Museets 2. Afdeling paahvilende Gæld af tilsvarende Størrelse.

Herpaa svarede Ministeriet i Skrivelse af 16. Juli 1915, at man med Hensyn til den omhandlede Gæld paa 605 Kr. 97 Øre foreløbig maatte henvise Inspector Ad. S. Jensen til at benytte sig af den Museet paa Finansloven givne Bemyndigelse til at overskride Museets Konto med indtil 1100 Kr. mod Refusion af Beløbet de følgende Finansaar.

— Ved Skrivelse af 15. September 1914 bifaldt Ministeriet i Overensstemmelse med Konsistoriums Indstilling af 10. s. M., at der tilstodes Medhjælper ved Zoologisk Museums 2den Afdeling C. Fagerstrøm en Sygehjælp paa 98 Kr., saaledes at Beløbet udredtes af Universitetets ekstraordinære Udgiftskonto.

Da Medhjælper C. Fagerstrøm paa Grund af Svagelighed maatte søge sin Afsked fra 1. November 1914, indsendte han under 22. Oktober et Andragende om en aarlig Understøttelse, hvilket Andragende anbefaledes af den fungerende Bestyrer for 2. Afdeling, Ad. S. Jensen og af Museumsraadet og med en Erklæring af 4. Decbr. 1914 fra Universitetets Kvæstor, som foreslog Understøttelsen sat til 600 Kr. aarlig, af Konsistorium under 17. December indsendtes til Ministeriet.

Paa Finansloven for 1915—16 blev der bevilget ham 600 Kr. i aarlig Understøttelse og paa Tillægsbevillingsloven for 1914—15 250 Kr. for Tiden fra 1. November 1914 til 1. April 1915, jfr. Rigsdagstid. for 1914—15, Tillæg B. Sp. 1069—70 og 1755—58.

— I Skrivelse af 11. Marts 1915 bifaldt Ministeriet, at der af Universitetets Udgiftspost 1, Forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter tillagdes Portner og Bud ved Zoologisk Museum H. Jensen et Beløb af 213 Kr. 25 Øre til Dækning af hans Udgifter i Anledning af hans Hustrus Operation og Hospitalsophold i Tiden fra den 7. Oktober til den 2. November 1914.

— Under 12. April 1915 indstillede Konsistorium i Anledning af en Skrivelse fra Bygningsinspektør, Arkitekt Martin Borch, hvori han meddelte, at Loftsgesimserne i Lokalerne i Stueetagen og paa 1ste Sal i Zoologisk Museums Bygning truede med Nedstyrtning og hurtigst muligt burde repareres, at der søgtes tilvejebragt en ekstraordinær Bevilling til Afholdelse af den dermed forbundne Udgift, som ansloges til 2300 Kr.

Ministeriet bifaldt i Skrivelse af 21. April 1915, at dette Beløb afholdtes paa forventet Tillægsbevilling for Finansaaret 1915—16 under Universitetets Udgiftspost k. 2. Hovedstandsættelser, jfr. Rigsdagstidende 1915—16, Tillæg A. Sp. 4011—12.

— Til Linoleumsbelægning paa Gulvene i Studiesamlingen blev der paa Finansloven for 1915—16, jfr. Rigsdagstid. for 1914—15, Tillæg A. Sp. 1507—08, under Kommunitetets Udgiftspost 7. a. 2., Hovedstandsættelser, bevilget 1660 Kr.

8. Det mineralogiske Museum.

a. Aarsberetning 1915.

(Professor O. B. Bøggild).

I. Ordnings- og Bestemmelsesarbejder ved Museets Hovedsamlinger.

Ved den *mineralogisk-petrografiske Afdeling* har Museumsassistent, Frk. Callisen, fortsat det i tidligere Aar paabegyndte Arbejde at ordne den systematiske Mineralsamling, og endvidere har hun paabegyndt en Undersøgelse af enkelte islandske og færøiske Zeoliter. Inspektør Hintze har paabegyndt en Opstilling i Montre af Museets Samling af slebne Smykkesten under samtidig Supplering af denne, navnlig ved Indkøb af en Del af de i nyere Tid mest anvendte Typer. Bestyreren har foretaget mineralogiske Undersøgelser af forskellige grønlandske Mineraler.

Ved den *palæontologiske Afdeling* har Inspektøren for denne, Docent Ravn, med Assistance af Museumsassistent Henriksen foretaget en Revision af de i den almindelige palæontologiske Samling udstillede Forsteninger. Desuden er Samlingen af danske kvartære Hvirveldyr bleven ordnet og et Udvalg deraf udstillet i et særligt Montre i den danske Sal. Aarets palæontologiske Nyerhvervelser er indordnede paa sædvanlig Maade. — De Museet tilhørende Originaler til følgende Afhandlinger er bleven registrerede og indordnede i Museets Samling af Originalstykker: A. G. Nathorst, Contribution to the Carboniferous Flora of North-Eastern Greenland; A. Hjorth, Vellengsbyleret og dets Flora; J. W. Davis, On the fossil Fish of the Cretaceous Formations of Scandinavia; A. G. Nathorst, Bidrag till Sveriges fossila flora. II. Floran vid Höganäs och Helsingborg; C. Wessenberg-Lund, Studier over Søkalk, Bønnemalm og Søgytje i danske Indsøer; F. W. Harmer, The Pliocene Mollusca of Great-Britain. Part I; W. K. Spencer, The evolution of the Cretaceous Asteroidea; O. Mørch's ufuldendte, af C. M. Poulsen reviderede Arbejde om Crag-Forsteningerne fra Hallbjarnarstadir. Antallet af registrerede Originalstykker er herved naaet til 1502. — Inspektør Ravn har fortsat Bearbejdelsen af Faunaen i de bornholmske Kridtfa lejring.

Som sædvanlig er Erhvervelsen og Bearbejdelsen af Prøver fra danske Boringer bekostet af Niels Brock's Legat.

II. Afgivelse af Undervisningsamlinger og Dubletter.

Til Undervisningsbrug er gratis sammenstillet og afgivet Samlinger af Mineraler, Bjærgarter og Forsteninger til følgende Skoler og Undervisningsanstalter: Fagskolen for Haandværkere og mindre Industridrivende i København, Frk. Nana Borbergs Skole i Kbh., Johannesskolen i Kbh., Døckers Kursus i Kbh., Holstebro kommunale Mellem- og Realskole, Fodfolkets Underofficersskole paa Kronborg, Opdragelsesanstalten Godhavn i Tisvilde, Bogø Realskole og Artiumkursus, Maribo kommunale Mellem-skole, Den Brock-Bredalske Pigeskole i Randers, Aarhus tekniske Skole, Arløse Skole pr. Sandved, Flakkebjerg Institut, Slingerup Landbrugsskole, Herrestrup Skole pr. Grevinge, Horsens tekniske Skole, Ølby Skole pr.

Struer, Suhmsgades Skole i Kbh., St. Taarnby Skole pr. Vallø, Bakkebjærg Skole pr. Salten, Kallundborg kommunale Mellem- og Realskole, Klim Kommuneskole, Haslev Gymnasium, Ingversen og Elbrechts Skole i Kbhv., Hellerup højere Pigeskole, Kommuneskolen ved Sundholm, Ordrup Gymnasium og Aarhus Katedralskole.

I Bytte er afgivet grønlandske Mineraler og Bjærgarter til Universitetets Mineralkabinet i Kristiania og til Mineralhandlerne Grebel og Vendler i Genève og Maucher i München.

III. Museets og Undervisningens Benyttelse.

For Offentligheden har Museet som sædvanlig været aabent to Gange ugentlig; fra 1. Maj er Aabningstiderne, som formentlig bedre passende for Publikum, blevet ændret til Fredag 1—3 og Søndag 10—12 (i St. for 12—2 begge Dage). Antallet af Besøgende i 1915 har været 2104. Udenfor den sædvanlige Besøgstid har Museet været besøgt af forskellige udenlandske Videnskabsmænd samt indenlandske Skoler og Selskaber.

Til videnskabelige Undersøgelser har Samlingerne foruden af Museets Funktionærer været benyttede af Danmarks geologiske Undersøgelse og enkelte private Videnskabsmænd. Til Dr. A. C. Johansen er udlaant en Del kvartære Skaller fra Gotland og Øland; disse er atter tilbageleverede sammen med en Del tidligere laante. Til Udlandet er udlaant en Krybdyrtand og en Fuglehvirvel til Prof. G. Holm i Stockholm.

I Foraarshalvaaret holdt Bestyreren Forelæsninger over Krystallografi (25 Deltagere), samt for Polyteknikere Forelæsninger og Øvelser i Mineralogi (42 Deltagere) og Eksaminatorier i Geologi (32 Deltagere); endvidere Øvelser i Mineralbestemmelse (11 Deltagere); i Efteraarshalvaaret Forelæsninger over Mineralogi (33 Deltagere) og Øvelser i Mineralbestemmelse (10 Deltagere). Docent J. P. J. Ravn holdt i Foraarshalvaaret palæontologiske Øvelser for videregaaende (2 Deltagere) og i Efteraarshalvaaret Forelæsninger over de højere hvirvelløse Dyrs Palæontologi (16 Deltagere) og Øvelser for videregaaende (1 Deltager). Docent P. Harder holdt i Foraarshalvaaret Øvelser i Geologi for Naturhistorikere (5 Deltagere) og i Efteraarshalvaaret Forelæsninger i Geologi for Polyteknikere (91 Deltagere). Studiesamlingerne benyttedes i Foraarshalvaaret af 69 og i Efteraarshalvaaret af 18 studerende.

Af Undervisningsekskursioner har der for Polyteknikere været afholdt en til Stevns Klint den 13. Maj (55 Deltagere) og en til Bornholm den 2.—7. Juni (33 Deltagere), for Naturhistorikere en til Andrarum den 30. April (11 Deltagere) og en til Bornholm den 7.—11. Juli (22 Deltagere).

IV. Museets Forøgelser.

Mineralsamlingen har i 1915 modtaget følgende Gaver: forskellige norske Mineraler fra Kontorchef F. Schrader, Gips fra Natal fra Firmaet F. L. Smidt og Co., Desmin fra Norge fra stud. polyt. Nyholm, sleben Safir og slebne Topaser fra Hofjuveler P. Hertz, og forskellige australske Mineraler fra Statsgeolog, Dr. V. Madsen. Dels ved Køb, dels ved Bytte er erhvervet en Del Mineraler, hvoriblandt maa fremhæves en meget stor

Feldspatkrystal fra Norge og særdeles smukke Stykker af Pyromorfit og rød Beryl; endvidere en ret stor Mængde slebne Smykkesten. Ved Indsamling er tilkommet enkelte bornholmske Mineraler (Bestyreren).

Bjergartsamlingen har som Gave modtaget ægyptisk Granit fra Frk. Reinhardt og en løs Sten af breccieagtig Kvartsporfyrr fra Dr. V. Nordmann.

Den grønlandske Samling har som Gave modtaget en Del Mineraler fra Ingeniør M. I. Nyeboe; endvidere en Del Mineraler fra Disko og Omegn fra Bestyreren af den arktiske Station i Godhavn, M. Porsild, og Kalcedon fra Nugsuak fra Medhjælper P. Dalager i Godhavn.

Samlingen til dynamisk Geologi har ved Køb erhvervet nogle Udbrudsprodukter fra Vulkanen ved Kagoshima i Japan.

Den *almindelige palæontologiske Samling* har som Gave modtaget fra Landbrugskonsulent Harald Faber i London en større Samling Forsteninger fra Englands yngste Kridtaflejringer samt et Stykke af en Stigmaria fra »Det danske Kulkompagni«. — Ved Køb er Samlingen forøget med palæozoiske og mesozoiske Forsteninger fra Bøhmen og Tyskland samt med en Kindtand af *Elephas antiquus* fra England.

Den *danske Samling* har modtaget som Gave en større Samling bornholmske Forsteninger fra stud. theol. P. Bostrup og fra Lærer J. K. Nielsen i Grindsted en Samling miocæne Stenarter og Forsteninger fra en ny Lokalitet i Varde Egnen. Endvidere har Museet som i tidligere Aar fra Direktør J. Rosenberg modtaget en Del Tertiærforsteninger fra Egnen ved Mariager Fjord samt en Samling Kridtforsteninger fra Cementfabriken »Kongsdal«s Kridtbrud; blandt disse sidste kan navnlig fremhæves en smukt bevaret Halepig af en Ørnerokke samt en Tand af en Mosasaurus. Andre Gaver er modtagne fra »Danmarks geologiske Undersøgelse«, Telegrafbestyrer C. Fryd i Aalborg, Banearbejder C. C. Hansen i Esbjerg, Dr. phil. N. Hartz, Brudmester P. Jensen i Faxe, Læge C. Malling, Hr. P. Palsø, Kommunalærer Kr. Pedersen i Viborg, stud. art. Kr. Poulsen og Docent R. Stamm.

Ved Køb er Samlingen forøget med et større Stykke Rav fra Jernbaneudgravningen ved Østerbro Station, mellemoligocæne Forsteninger fra Branden Teglværk, en Sandstensblok med Krybespor samt Rav med Tusindben og Insekter.

Ved *Bytte* er erhvervet en forstenet Snegl (*Voluta*) fra Faxe.

Ved *Indsamlinger* er tilkommet Kridtstenarter og -forsteninger fra Midtjylland samt palæozoiske og mesozoiske Stenarter og Forsteninger fra Bornholm.

Haandbiblioteket er i Aarets Løb blevet forøget med 468 Bind, hvoraf 168 enkelte Værker; Resten (318 Bind) fordeler sig paa 73 forskellige Tidsskrifter, hvoraf 32 er erhvervede ved Køb, 41 som Gaver. Bibliotekets samlede Bindtal er ved Aarets Slutning 14422 Bind.

Den som Gave modtagne Tilvækst er sendt af følgende Institutioner og Personer: Videnskabernes Selskab, Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Universitetet, Zoologisk Museum, Landbohøjskolen, Carlsberg Laboratoriet, Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, Det kgl. Bibliotek, Statsbiblioteket i

Aarhus, Dansk geologisk Forening, Det internationale Katalog, Lunds geologisk-mineralogiska Institution. Lunds geologiska Fältklubb, Geologiska Föreningen i Stockholm. Finlands geologiske Undersøgelse, Rijksopsporing van Delfstoffen, Geologisch-mijnbouwkundig Genootschap voor Nederland en Kolonien, Portugals geologiske Undersøgelse, De forenede Staters geologiske Undersøgelse, Smithsonian Institution, Field Museum, Carnegie Institution, Canada geological Survey, Tohoku Imperial University, Prof. O. B. Bøggild, Statskonsulent Harald Faber, Statsgeolog K. A. Grönwall, Oberstløjtnant E. Harboe, Dr. P. Harder, Museumsinspektør Hintze, fil. dr. N. O. Holst, Statsgeolog Milthers, Dr. K. Brünnich Nielsen, Dr. V. Nordmann, cand. mag. E. Nørregaard, Docent J. P. J. Ravn, Professor K. Rørdam, Intendant G. F. L. Sarauw, Docent H. Stamm, Dr. H. Topsøe.

Til Undervisningsbrug er anskaffet 10 Mikroskoper fra Leitz, hvortil der paa Finansloven er givet særlig Bevilling. Som Gave er modtaget et Lysbillede af Bjergsted Bakker ved Jyderup fra stud. polyt. A. Küster.

Til Ophængning i Samlingerne har Museet ved elskværdig Imødekommehed fra Direktionen for Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg haft den Glæde at modtage som Depot et af Hans Hansen udført Oliemaleri af Gregers Wad, den første Professor mineralogiae ved Universitetet, samt et Terracotta Relief (af moderne Oprindelse) af Nicolaus Steno, købt i Italien. For egne Midler har Museet bekostet Anskaffelsen af et stærkt forstørret Fotografi af J. G. Forchhammer, udført efter et lille Fotografi taget i et af dennes sidste Leveaar (i Prof. Warmings Eje).

V. Videnskabelige Arbejder.

Af videnskabelige Arbejder, der helt eller delvis vedrører Museets Samlinger, er i Aarets Løb udkommet:

O. B. Bøggild, Examination of some rocks from North-Greenland collected by Knud Rasmussen and P. Freuchen in the year 1913; O. B. Bøggild, Leifit, et nyt Mineral fra Narsarsuk; O. B. Bøggild, Dahllit fra Kangerdluarsuk; K. Brünnich Nielsen, *Rhizocrinus maximus* n. sp. og nogle Bemærkninger om *Bourguetocrinus danicus* Br. N.; E. M. Nørregaard, Mellemoligocæne Blokke fra Esbjerg; J. P. J. Ravn, Om fossile Terebellide-Rør fra Danmark.

VI. Personlige og andre Forhold ved Museet.

I Museets Personalforhold har der i Aarets Løb ikke fundet nogen Forandring Sted.

Professor Oscar Matthiesens Udsmykning af Forhal og Trapperum, hvortil Forarbejderne begyndte 1. Maj 1912, er ved Aarets Udgang blevet fuldført for øvre Trapperums Vedkommende; tillige er en smal Frise malet langs Trapperummets Sider, medens den øvrige Del af Udsmykningen, i Trapperummet og nedre Forhal, endnu ikke er paabegyndt.

Medens der allerede under Grovpudsningen af de Rum, der er under Udsmykning, i 1914 var foretaget de nødvendige elektriske Installationer (til hvilke der som nævnt i forrige Aarsberetning gaves to selvstændige Bevillinger paa forventet Tillægsbevilling), fandtes der ingen Midler til Anskaffelse af de nødvendige Belysningslegemer (Krone og Kandelaber

m. m.), ligesom der oprindelig, ved Prof. Matthiesens Tilbud, ikke var tænkt paa den nødvendige Marmorsokkel langs Gulvene for at beskytte Frescomalingen mod Stød. Paa Tillægsbevilling gaves hertil og til flere andre, i Forbindelse med Udsmykningen staaende mindre Arbejder en Sum af 2650 Kr., hvorefter disse forskellige Anskaffelser og Arbejder foretoges i Aarets Løb.

Af Museets Midler er afholdt Udgiften til nødvendige elektriske Installationer i Laboratorium og Vejestue; elektrisk Lys er yderligere indlagt i det til Samlingen af slebne Ædelstene bestemte Montre.

Af den normale Vedligeholdelseskonto er i Sommerens Løb foretaget en længe tiltrængt Istandsættelse af Museets Forværelse og Inspektørens tilstødende Arbejdsværelse.

b. Forslag om Bevilling til palæontologiske Øvelser i Marken.

Under 5. Maj 1914 indsendte Docent J. P. J. Ravn, hvem det er overdraget at holde Øvelser og Forelæsninger over Forsteningslære for de naturhistoriske Studerende, følgende Andragende:

»Medens det tidligere var forholdsvis sjældent, at naturhistoriske Studerende valgte deres Speciale i Geologi, synes der i de senere Aar at være vakt en større Interesse for dette Fag, vel nærmest fordi det nu er optaget som Undervisningsfag i Gymnasiet. Denne øgede Interesse har bl. a. givet sig Udslag deri, at flere Studerende af de sidste Aargange har valgt Geologi som Speciale, og den voksende Tilgang synes efter forskellige Meddelelser fra Skolerne at ville vedblive. Herved opstaar der imidlertid visse Vanskeligheder for Undervisningen i Forsteningslære. Denne Undervisning har hidtil bestaaet deri, at der i de to ugentlige Timer hvert andet Halvaar, hvori det er overdraget mig at gennemgaa Forsteningslæren, er givet en kort Oversigt over de vigtigste Afsnit af dette Fag, beregnet for de naturhistoriske Studerende i det hele taget uden Hensyn til, i hvilket Fag de havde valgt deres Speciale. De faa naturhistoriske Studerende, som havde valgt et Speciale inden for den historiske Geologi, har jeg desforuden ydet Vejledning i Specialet, nærmest i Form af Bestemmelsesøvelser, til hvilke Mineralogisk Museum efter Evne har stillet Materiale til Raadighed. Det har dog stadig været følt som et Savn, at der ikke kunde gives Vejledning ved Indsamling af Forsteninger og heller ikke i Optagelse og Tegning af geologiske Profiler. Tilmed har det undertiden været forbundet med Vanskelighed at skaffe upræpareret Materiale til Veje til de omtalte Bestemmelsesøvelser, da de af Mineralogisk Museum erhvervede Samlinger i Reglen vil være for værdifulde i videnskabelig Henseende til at overlades til en mindre øvet Præparator. Følgen heraf har været, at der ikke har kunnet gives den fornødne Vejledning i Forsteningens Præparering; og endnu vanskeligere i saa Henseende vil Forholdene stille sig med det voksende Antal af Elever.

Paa de ovenfor omtalte Mangler ved Undervisningen vil der formentlig kunne raades Bod derved, at der hvert Aar afholdes et 10—14 Dages Kursus paa et eller flere Steder i Nærheden af nogenlunde forsteningsrige Lokalteter (f. Eks. paa Bornholm, ved Faxe, Stevns Klint, ved Mariager

og andre Steder i Jylland). Der gives her Vejledning i Indsamling og den foreløbige Behandling af Forsteningerne samt i Opmaaling og Tegning af de geologiske Profiler. I et af de følgende Halvaar benyttes det indsamlede Materiale til Øvelser i Præparering og Bestemmelse af Forsteningerne.

For ikke at udelukke mindre bemidlede Elever fra dette Kursus bør formentlig alle Elever (saavel som Lederen) have deres Udgifter til Rejser og Ophold godtgjorte. Ligeledes maa der gøres Regning paa en mindre Udgift til forskellige Redskaber samt til Transport.

I de første Aar kan Elevernes Antal formodentlig antages at ville blive 3 eller 4, og en Sum af 400 Kr. vil derfor være tilstrækkelig til Dækning af de med det omtalte Kursus forbundne Udgifter. Skulde denne Sum i enkelte Aar ikke medgaa, vilde det være ønskeligt, om det til Rest blevne Beløb kunde tildeles en ældre Studerende eller ung Kandidat til Hjælp ved en noget mere selvstændig Undersøgelse af en Lokalitet eller af en eller anden Gruppe af Forsteninger.

Efter Afbenyttelsen overlades det fremkomne Materiale til Mineralogisk Museum, som derigennem sikkert vil erholde en værdifuld Forøgelse af de palæontologiske Samlinger.

En Undervisning, ordnet til Dels paa samme Maade som den ovenfor skitserede, har i mange Aar været givet ved vort Nabouniversitet i Lund, hvor Forholdene dog stiller sig ulige heldigere, fordi der i Byens Omegn findes talrige forsteningførende Lokalteter med Aflejninger af meget forskellig Alder, hvorimod man her maa søge saa langt bort som til Køge, Stevns Klint og Faxe, inden man træffer tilgængelige Aflejninger med et nogenlunde rigt Indhold af Forsteninger.«

Professor mineralogiæ O. B. Bøggild medgav Andragendet følgende anbefaling:

»Mens de Studerende for de biologiske Fags Vedkommende længe har haft rig Lejlighed til at foretage Studier i Naturen, har noget tilsvarende endnu ikke været muligt for Geologiens Vedkommende, naar man ser bort fra Ekskursionerne, ved hvilke der dog aldrig er Lejlighed til at foretage nogen nærmere Undersøgelse. Men det gælder netop i allerhøjeste Grad for Geologien, at Studiet kun kan drives med virkeligt Udbytte ved et noget længere Ophold paa en eller flere dertil egnede Lokalteter. Ved Docent Ravns Forslag er der vist en udmærket Vej til Afhjælpning af de værste herhen hørende Mangler.«

Det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet anbefalede Andragendet, og Kvæstor udtalte under 18. Juni 1914 bl. a.:

»Ved Finansloven for 1902—03, jfr. Rigsdagstidende for 1901—02, Tillæg A., Sp. 1097—1100, bevilgedes der under Universitetets daværende Udgiftspost 3. d., Det mineralogisk-geognostiske Museum, et Beløb af 800 Kr. for at sætte Professor mineralogiæ i Stand til at anvende dette Beløb til Rejser, væsentlig i Indlandet i geologisk Øjemed. Disse Rejsers Formaal angaves nærmere at være dels Indsamling af danske Forsteninger til Museet dels at give Eleverne Lejlighed til ved Selvsyn at gøre sig bekendt med Lærestoffet, og i Overensstemmelse hermed er det paagæl-

dende Beløb anvendt til Rejser for de ved Museet ansatte Videnskabsmænd og til Udflugter med de Studerende. Som det fremgaar af det foranstaaende tilsigtes det med den nu ansøgte Bevilling at opnaa en Fordel for den geologiske Undervisning, hvortil den nuværende Bevilling ikke giver Adgang, nemlig at muliggøre et *langvarigt* Ophold for Studenterne paa Steder, hvor der er Anledning til at foretage palæontologiske Studier, et Formaal, som ikke havdes for Øje ved Bevilgelsen af de ovennævnte 800 Kr., og hvortil iøvrigt den nuværende Bevilling formentlig vil være ganske utilstrækkelig. Det maa herefter forekomme Universitetskvæsturen særdeles ønskeligt, at Andragendet søges imødekommet, og dette bør formentlig ske ved, at det mineralogisk-geognostiske Museums Annuum paa Finanslovforslaget for 1915—16 søges forhøjet med 400 Kr. Dette Annuum, der er opført under Universitetets Udgiftspost c. 4., er ved Finansloven for indeværende Finansaar fastsat til et ordinært Beløb af 5732 Kr., jfr. Rigsdagstidende for 1913—14, Tillæg A., Sp. 1317—1320.

I Henhold til det saaledes anførte skal man foreslaa det indstillet til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, at Universitetets Udgiftspost c. 4., Det mineralogisk-geognostiske Museum, paa Finanslovforslaget for Finansaaret 1915—16 forhøjes med 400 Kr. til Bestridelse af Udgifterne ved palæontologiske Øvelser i Marken, saaledes at Kontoens ordinære Beløb derefter kommer til at udgøre 6132 Kr.«

I Overensstemmelse hermed indstillede Konsistorium under 29. Juni 1914, og da Bevillingen ikke blev givet paa Finansloven for 1915—16, fornyede Docent Ravn sit Andragende under 7. April 1915, varmt anbefalet af Fakultetet, hvorefter Konsistorium under 29. Juni 1915 indstillede, at Bevillingen blev optaget paa Finanslovforslaget for 1916—17. Under 15. Juli 1915 meddelte Ministeriet, at det ikke saa sig i Stand til at stille Forslag om den omtalte Bevilling.

c. *Andre Sager.*

Om Anvendelse af Dr. phil. K. J. V. Steenstrups Legat til Mineralogisk Museum i 1915, afgav Museets Bestyrer 5. Januar 1916 følgende Beretning:

»Der er i det forløbne Aar anvendt 2569,51 Kr., af hvilke største Delen, nemlig 2136,76 Kr., er medgaaet til Indkøb af forskellige Mineraler og Forsteninger hos udenlandske Mineralhandlere. Blandt de derfor erhvervede Genstande maa særlig fremhæves en meget stor Feldspatkrystal fra Norge til 392,00 Kr. en pragtfuld Krystal af rosa Beryl fra Madagaskar (Pris 500 Mk.) og et Stykke med særlig store og veludviklede Pyromorfitkrystaller fra Ems (Pris 450 Mk.).

Resten af Beløbet (432,75 Kr.) er medgaaet til Indkøb af forskellige slebne Ædelsten hos københavnske Handlende. Disse Indkøb er foretaget i Forbindelse med en Montreopstilling af Museets slebne Ædelsten, der udføres i denne Tid, og som sandsynligvis ogsaa i de følgende Aar vil give Anledning til betydelige Indkøb af lignende Art. Selv om saadanne slebne Sten har ringere videnskabelig Værdi end andre Museumsgenstande,

finder jeg, at Museet, i Betragtning af den overvejende Interesse, der fra Publikums Side vises denne Del af Samlingen, har en Pligt til at gøre den saa fyldig og repræsentativ som mulig.«

9. Det kemiske Laboratorium.

a. Aarsberetning 1914—15.

(Professor, Dr. E. Biilmann.)

Angaaende Laboratoriets Virksomhed henvises til den almindelige Oversigt over Forelæsninger og Øvelser.

Personalia. Assistent Dr. phil. N. Bjerrum fratraadte sin Stilling fra 1. September 1914 i Anledning af hans Udnævnelse til Professor ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Assistent Frk. Mag. scient. Ulla Starcke forfremmedes til Undervisningsassistent med 1500 Kr.s Lønning, og Frk. Cand. polyt. Johanne Bjerrum ansattes som Assistent ved Laboratoriet, begge Dele fra 1. September. Endvidere har Assistent og Docent Dr. phil. Chr. Winther efter Ansøgning modtaget Afsked fra Assistentstillingen; Assistent Frk. Cand. polyt. Johanne Bjerrum er forfremmet til en derved ledigbleven Assistentstilling med Lønning 1500 Kr., og Cand. polyt. J. A. Christiansen er ansat som Assistent ved Laboratoriet, alt fra 1. Februar 1915 at regne.

b. Forhøjelse af den lavest lønnede Assistents Lønning.

Ved Finansloven for 1915—16, jfr. Rigsdagstidende 1914—15, Tillæg B. Sp. 1065—68, blev Lønningen for den lavest lønnede Assistent, 1000 Kr., samt midlertidig Lønningsforhøjelse i Henhold til Lov af 8. Juni 1912 200 Kr., ialt 1200 Kr., forhøjet til ialt 1500 Kr.

Forhøjelsen blev givet efter nedenstaaende, af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet, Kvæstor og Konsistorium anbefalede Andragende af 15. April 1914 fra Laboratoriets Bestyrer:

»Medens de ved Laboratoriet ansatte Assisterter iøvrigt er lønnede med 1500 Kr. + midlertidige Lønningstillæg, er en af Stillingerne endnu fra gammel Tid kun lønnet med 1000 Kr. + midlertidige Tillæg beregnede i Forhold hertil. Idet Indehaveren af den paagældende Stilling har samme Arbejdstid som de andre Assisterter, nemlig 6 Timer daglig, tillader jeg mig at anmode om, at Stillingen maa blive lønnet ligesom de andre Assistentstillinger her ved Laboratoriet. Jeg tillader mig at erindre om, at i Universitetskommissionens Forslag er denne Ligestillethed tænkt gennemført, samt at bemærke, at kun Hensynet til, at den ønskede Ændring maatte forventes gennemført ved den forventede Lønningslov, hidtil har holdt mig tilbage fra at søge denne haardt tiltrængte Lønningsforbedring indført. Imidlertid mener jeg af Hensyn til Assistentstillingens Indehaver ikke længere at kunne forsvare at undlade at søge Lønningen forhøjet, idet den nuværende Løn formentlig maa anses for et ganske utilstrækkeligt Vederlag for Assistentens Arbejde.

Jeg skal oplyse, at denne som Laboratoriets andre Assistentstillinger besættes med Magistre eller med polytekniske Kandidater.«

c. Andre Sager.

I Skrivelse af 14. April 1915 bifaldt Ministeriet, at et Beløb af 161 Kr. 97 Øre, der var medgaaet til Pasning af Varmeværket under Fyrbøderens Sygdom i Oktober og November 1914, afholdtes af Universitetets Udgiftspost 1., Forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter for Finansaaret 1914—15.

— I Skrivelse af 12. Marts 1915 bifaldt Ministeriet, at der af Laboratoriets Annuum udbetaltes Betjent Johs. Larsen et Honorar af 200 Kr. for udførte Blikkenslager-, Gas- og Vandmesterarbejder.

— I Skrivelse af 18. Marts 1915 bifaldt Ministeriet, at der af Universitetets Udgiftspost 1., Forskellige løbende og ekstraordinære Udgifter for Finansaaret 1914—15, tillagdes Enke efter forhenværende Portner og Betjent ved Universitetets kemiske Laboratorium N. Petersen, Margrethe Petersen et Beløb af 100 Kr. til Hjælp til Bestridelse af Omkostningerne ved hendes Mands Begravelse.

Ved Tillægsbevillingslovene for 1914—15 og 1915—16 og ved Finansloven for 1916—17 blev der tillagt hende en aarlig Understøttelse paa 200 Kr. fra 1. Febr. 1915 at regne.

10. Det astronomiske Observatorium.

a. Forhøjelse af Annuet.

(Jfr. Aarbog 1911—12, S. 761—78.)

Paa Tillægsbevillingsloven for 1914—15 og Finansloven for 1915—16 blev Observatoriets Annuum forhøjet med 800 Kr. til 4377 Kr. 44 Øre. Denne Forhøjelse blev foreslaaet af Ministeriet efter Samraad med Professor Dr. Strømgren i en saalydende Skrivelse af 3. Decbr. 1914 til Folketingets Finansudvalg, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg B. Sp. 291—94:

»Ved Finansloven for 1913—14, jfr. Rigsdagstidenden for 1911—12, Tillæg B. Sp. 1469—72, blev det for det astronomiske Observatorium under Universitetets Udgiftspost c. 6. normerede Annuum forhøjet med 700 Kr. fra 2877 Kr. 44 Øre til 3577 Kr. 44 Øre, med hvilket Beløb Annuet vedblivende er opført paa Finansloven. Af denne Forhøjelse var 450 Kr. beregnet til Afholdelsen af de forøgede Udgifter til Belysning, Brændsel og Rengøring, medens 250 Kr. budgetteredes til Udgifter ved Observatoriets Publikationer af dets videnskabelige Arbejder, Det blev herved fremhævet, at dette Beløb vilde være aldeles utilstrækkeligt til en særlig Trykning af disse Arbejder, men at Professoren i Astronomi, Dr. E. Strømgren, havde truffet det overordentlig fordelagtige Arrangement med de Tidskrifter, i hvilke Arbejderne offentliggøres, at der mod en ringe Godtgørelse, som ansloges til nævnte Beløb af 250 Kr., udfærdigedes Særtryk af de paagældende Afhandlinger.

Dette Arrangement bestaar fremdeles, saaledes at Observatoriet som Regel kun behøver at bidrage med en Brøkdel af Beløbet for selve Trykningen. I Finansaaret 1913—14 har Publikationerne imidlertid været saa omfattende, at den dermed forbundne Udgift har medført en Overskridelse af Annuet med 657 Kr. 25 Øre, hvoraf et Beløb af 101 Kr. 42 Øre, der ikke kunde udskilles fra de i 1912—13 betalte Regninger, med Ministeriets Tilladelse er afholdt som Overskridelse i Regnskabet for 1913—14, medens Resten 555 Kr. 83 Øre foreløbig er overført til Regnskabet for 1914—15 som Underskud. For Finansaaret 1914—15 vil en Fortsættelse af Publikationerne i samme Omfang som hidtil medføre et Underskud paa henimod 1000 Kr., bortset fra det fornævnte fra forrige Finansaar overførte Underskud.

Da de omhandlede Publikationer anses for meget betydningsfulde for Observatoriets hele Stilling, om de ikke kunde fortsætte i det Omfang, der naturligt kræves af Hensyn til den videnskabelige Forskning ved Observatoriet, har Ministeriet efter Samraad med Professor Strømgren besluttet at stille Forslag om, at Observatoriets Annuum ordinært forhøjes med 800 Kr. Man har derhos paa Forslaget til Tillægsbevillingslov for 1914—15 foreslaaet, at denne Forhøjelse kommer til at gælde for indeværende Finansaar, og at der yderligere paa nævnte Tillægsbevillingslov bevilges 555 Kr. 83 Øre til Dækning af det tidligere Underskud.«

Angaaende de ovennævnte Tillægsbevillinger se Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg A Sp. 3115—16.

b. Om Flytning af Normaluret ved Nicolaj Taarn til Vestibulen i Havnevæsenets Administrationsbygning ved nordre Toldbod og om Observatoriets Overtagelse af dets Pasning.

(Jfr. Aarbog 1908—09 S. 576—78.)

Under 15. August 1913 meddelte Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet Konsistorium, at det fra Ministeriet for Handel og Søfart havde modtaget en Skrivelse fra Københavns Magistrat, indeholdende Meddelelse om, at det i sin Tid i Vestibulen paa Nikolaj Taarn opstillede, af Universitetets astronomiske Observatorium kontrollerede Normalur, der senere midlertidig var blevet anbragt i en af Slagterboderne ved Taarnets Fod, som Følge af den forestaaende Opførelse af en Bygning i Forbindelse med det nævnte Taarn, maatte flyttes, i alt Fald indtil den paagældende Bygning blev færdig.

Med Henvisning hertil havde Ministeriet for Handel og Søfart meddelt, at det under 8. d. M. havde tilskrevet Ministeriet for offentlige Arbejder med Forespørgsel om, hvorvidt det ommeldte Normalur, der hovedsagelig skal tjene til Bestemmelse af Stand og Gang for Skibskronometre, indtil videre maatte kunne anbringes i Vestibulen i Havnevæsenets Administrationsbygning paa Toldboden, og ovennævnte Ministerium havde i Forbindelse hermed forespurgt, hvorvidt der herfra maatte have noget at erindre imod, at Normaluret anbringes paa det foreslaaede Sted.

I Anledning heraf udbad Undervisningsministeriet sig en Udtalelse fra Konsistorium.

Den 19. August 1913 anmodede Konsistorium Bestyreren af Universitetets astronomiske Observatorium, Professor, Dr. Strömgreen om at afgive en Erklæring over Sagen. Denne indsendte 25. August 1913 med sin fulde Tilslutning følgende Udtalelse af 23. s. M. fra Observator Pechüle, hvem det var overdraget at passe Tidtjenesten paa Observatoriet, og som havde Kontrollen med Normaluret ved Nicolaj Taarn:

»Efter at have gjort mig bekendt med Forholdene i Vestibulen til Havnevæsenets Administrationsbygning paa Toldboden anser jeg det for sandsynligt, at jeg vil kunne faa Normaluret til at gaa godt der, idet ogsaa Hr. Bjerring, Ranchs Efterflg., mener at kunne give det en forsvarlig Opstilling der.

Mig personlig er det ligegyldigt, om jeg kommer til at gaa til Toldboden istedetfor til Nicolaj Taarn. Men det vil sikkert vække Misnøje hos de mange, der ogsaa uden for den egentlige Søfartsstand benytte Normaluret (Urmagere, Ur-Handlende og andre Ur-Interesserede), at det, om end kun midlertidig i 2 à 3 Aar, kommer til at staa paa et saa afsides liggende Sted som Toldboden og saa langt borte fra det Sted, hvor man nu i over 40 Aar har været vant til at søge det. Og nogen tvingende Grund dertil foreligger ikke. I sin Skrivelse af 25-7-13 siger Magistraten kun, at Normaluret ikke vil kunne komme tilbage til sin oprindelige Plads i Nicolaj Taarns Vestibule, saalænge Opførelsen af Rentzmanns Bygning staar paa. Men dette udelukker ikke, at der kunde findes en anden Plads. Og i Virkeligheden har Prof. Amberg vist mig et passende Sted inde i selve Taarnet, hvor Uret kunde staa med Skiven ud til Gaden, ikke blot saalænge Byggeriet staar paa, men ogsaa fremdeles, saa at en senere Tilbageflytning af Uret til Taarnet blev undgaaet.

Som et Moment imod Urets Flytning til Toldboden skal jeg ogsaa anføre, at man i Yderhavnen allerede har Tidskuglen, efter hvilken ogsaa Søkortarkivet regulerer sine Ure. Blev nu ogsaa Normaluret flyttet derud, vilde man derude have alt, i den indre By og Havn intet.«

I sin Indstilling af 29. August 1913 sluttede Konsistorium sig til Professor astronomiæ Anmodning om, at det maatte blive undersøgt, om denne Opstilling af Uret i selve Taarnet, der fra Observatoriets Side ansaas for den bedste, kunde iværksættes, og henviste desuden til de Oplysninger om Urets Benyttelse af Københavns Urmagere, der indeholdes i Professor astronomiæ Erklæring af 22. Oktober 1908. (Aarbog 1908—09 S. 577).

I Skrivelse af 10. Januar 1914 meddelte Ministeriet Konsistorium, at Ministeriet for Handel og Søfart under 27. September 1913 havde tilskrevet det, at det vedblivende maatte ønske, at Uret indtil videre opstilledes i Vestibulen i Havnevæsenets Administrationsbygning paa Toldboden, hvortil Ministeriet for offentlige Arbejder havde givet Tilladelse. Ministeriet for Handel og Søfart havde derhos henstillet, at Detaljerne vedrørende Urets Flytning og Genopstilling ordnedes ved direkte Forhandling mellem det og Observatoriet. Efter de foreliggende Oplysninger var Ministeriet sindet at svare Handelsministeriet, at man ikke kunde have noget at erindre mod, at Uret flyttedes efter direkte Forhandling mellem Handelsministeriet og Observator, idet man gik ud fra, at dennes Pasning af

Uret m. v. var et rent privat Arrangement, men at man havde fundet det rettest at give Konsistorium Lejlighed til at fremkomme med en fornyet Udtalelse om Sagen.

Paa Konsistoriums Forespørgsel af 15. Januar 1914 udtalte Professor E. Strømgren, idet han til Konsistorium indsendte en Skrivelse fra Observator Pechüle, der under de foreliggende Forhold indskrænkede sig til at foreslaa, at Flytningen skete saa sent som muligt, under 21. s. M. følgende:

»Fjernelsen af Normaluret vilde ganske sikkert vække Harme i de Kredse, som til Stadighed benytter dette Ur. Gennem alle de Telefonforespørgsler om den rigtige Tid, der stadig stilles til Observatoriet, har jeg rig Lejlighed til at se, hvor stor Trang der, ogsaa uden for disse Kredse, er til et saadant Ur paa et centralt Sted i Byen. Da det ikke er muligt at overkomme at besvare alle saadanne Forespørgsler, henviser Observatoriet til Normaluret ved Nicolai Taarn. Hvis Normaluret uden videre flyttes til et afsides liggende Sted, vilde Situationen være væsentlig vanskeligere.

Siden jeg forrige Gang (d. 25. Aug. 1913) udtalte mig til Konsistorium i Sagen, er jo Situationen imidlertid bleven forandret ved den nu foreliggende Oplysning, at Uret tilhører Handels- og Søfartsministeriet. Da det under disse forandrede Forhold maaske ikke er muligt at undgaa Flytningen, maa jeg, under Henvisning til de anførte Grunde (smlgn. ogsaa Observator Pechüles Skrivelse af d. 23/8 13) indtrængende anmode om, at der, hvis denne Flytning bliver til Virkelighed, maatte ansøges om Midler til Opstilling af et nyt Ur paa det gamle Sted. Hvorvidt disse Midler bør bevilges paa Kultusministeriets Budget eller maaske af Københavns Kommune, er et Spørgsmaal, som jeg ikke er kompetent til at udtale mig om.«

Efter at denne Erklæring under 4. Februar var blevet indsendt til Undervisningsministeriet, meddelte dette i Skrivelse af 26. Marts 1914 Konsistorium, at det under s. D. havde tilskrevet Ministeriet for Handel og Søfart, at det intet havde imod, at der ved direkte Forhandling mellem Ministeriet for Handel og Søfart og Observator blev truffet Afgørelse om Fremgangsmaaden m. v. vedrørende det paagældende Urs Flytning.

I Skrivelse af 18. Juni 1914 udtalte Ministeriet:

»Under Henvisning til tidligere Korrespondance angaaende det hidtil ved Nicolaj Taarn opstillede Normalur, der nu er genopstillet i Vestibulen i Havnevæsenets Administrationsbygning paa nordre Toldbod, skal man meddele, at Handelsministeriet har tilskrevet nærværende Ministerium, at det samtidig med, at Uret gøres tilgængeligt for Offentligheden paatænker at udsende Meddelelse til denne indeholdende fornøden Oplysning om Urets Genopstilling og Brug m. m., det ved samme angivne Middelklokkeslet og den Nøjagtighed i Angivelsen heraf, som forventes at kunne opretholdes, samt om at Kontrollen med Urets Drift som hidtil varetages af Universitetets astronomiske Observatorium.

Foranlediget herved skal man anmode Konsistorium om fra Professor astronomiæ at indhente en Udtalelse, om og paa hvilke Vilkaar Observatoriet maatte være villigt til at paatage sig den nævnte Kontrol, hvorefter Sagen forventes tilbagesendt hertil med Forslag om, paa hvilket Ministe-

riums Budget et eventuelt Honorar for Pasning af Uret skulde søges og iøvrigt ledsaget af de Ytringer, hvortil Konsistorium maatte finde Anledning.«

Denne Sag blev af Konsistorium 22. s. M. sendt Prof. astron. til Erklæring. Prof. Strømgrens Svar fremkom først den 9. Oktober, idet han ønskede ved personlig Erfaring at skaffe sig en sikker Opfattelse i Sagen. Efter at Observator Pechüle, hvis Pasning af Uret havde haft en privat Karakter og været Observatoriet som saadant uvedkommende, var afgaaet ved Døden den 28. Maj 1914, overtog Observatoriet ved Mag. sc. (senere Observator) Braae ganske midlertidigt fra d. 30. s. M. Pasningen af Uret, der den 21. Juli 1914 blev afdækket. Paa Grundlag af de herefter indvundne Erfaringer udtalte Prof. Strømgren i sin ovennævnte Skr. af 9. Oktober 1914:

»Observatoriet maa af følgende Grunde stille sig ganske afvisende til Tanken om for Fremtiden at overtage Pasningen af Normaluret:

1. Den hidtil anvendte Metode at kontrollere og korrigere Normaluret maa, naar det drejer sig om saadanne Afstande som Afstanden fra Observatoriet til Toldboden, i vore Dage betegnes som i høj Grad utidsvarende, idet den fordrer et ganske uforholdsmæssigt Tidsspild. En rationelt ordnet Tidstjeneste kontrollerer og regulerer Normalure ved Hjælp af elektriske Ledninger fra et Hovedur paa et Observatorium, en Fremgangsmaade, hvorved der kan opnaas en meget stor Nøjagtighed ved et ringe Arbejde. Pasningen af det her omhandlede Normalur har i den nu forløbne Tid af Hr. Braae normalt fordret ugentlig 3, under særlige Forhold (ved stærke Forandringer i Temperaturen) daglig 1 Besøg i Havnevæsenets Administrationsbygning. Herved er at mærke, at den forløbne Tid med Hensyn til Temperaturforholdene har været en relativt gunstig. I Vintermaanederne vil Arbejdet sandsynligvis være endnu større. Besøgene kræver i Gennemsnit $\frac{3}{4}$ til 1 Time. At denne Gerning for Observator i det lange Løb vilde være meget generende, er indlysende, og allerede af denne Grund vilde jeg bestemt fraraade at paalægge Observator en saadan Forpligtelse.

2. Pasningen af Uret er et Arbejde, der ikke paa nogen Maade forudsætter astronomiske Kundskaber eller Færdigheder, men kan udføres af enhver Urmagersvend eller overhovedet af enhver, der kun har den Egenkab at være personlig paalidelig.

Den astronomiske Tidstjeneste besørges paa Observatoriet ved Observationer af Stjernerne og derefter følgende Beregning af Korrektioner for Observatoriets Hovedur samt Regulering af dets Signalur. Som Observatoriets Repræsentant maa jeg som Princip hævde, at Observatoriets Forpligtelse m. H. t. Tidstjeneste bør være begrænset til dette astronomiske Arbejde, der i og for sig kræver megen Omhu og koster megen Tid, og at det maa overlades til enhver — Institution eller privat — der ønsker at faa Tiden fra Observatoriet, selv at afhente den, enten ved personlige Besøg eller ved Hjælp af elektrisk Ledning. Det synes mig at være ganske urimeligt, hvis man vilde paalægge Observatoriet at udføre et tidsspildende Arbejde med at regulere Ure ude i Byen, et Arbejde, der ikke har noget med Astronomi at gøre, men som vilde være en tung Byrde for Observa-

toriets stærkt begrænsede Personale med dets mange naturlige Opgaver med videnskabeligt Arbejde, Undervisning, Beregning af Almanakken og med den interne Tidstjeneste.

Af ovennævnte Grunde mener jeg at burde udtale, at Observatoriet principielt bør være frit for den Slags Opgaver, som der her er Tale om, ogsaa hvis der — mod Formodning — fra ældre Tid skulde kunne fremdrages noget, der kunde tydes, som om Observatoriet havde nogen saadan Forpligtelse. Det er mig saa meget mere magtpaaliggende at hævde dette Princip, som det er mig bekendt, at der for Tiden føres Forhandlinger om Opstillingen af endnu et Normalur i Byen, og den Mulighed aldeles ikke er udelukket, at der i Fremtiden kan rejses Krav paa endnu flere saadanne Ure.

Med Hensyn til den i Øjeblikket foreliggende Situation tillader jeg mig som den mest praktiske Udvej at foreslaa, at Handelsministeriet træffer Aftale med Søkortarkivet, der ved Hjælp af det fra Observatoriet dirigerede Tidssignal i Frihavnen stadig kontrollerer sine Kronometre og vilde være i Stand til, fra sin umiddelbart indtil Havnevæsenets Administrationsbygning beliggende Bygning med en til Formaalet fuldt tilstrækkelig Nøjagtighed og med meget lidt Besvær at regulere paagældende Normalur. Hvis dette ikke lader sig gennemføre, kunde Handelsministeriet træffe Aftale med en Urmager e. lign. om Urets Regulering ved Hjælp af Frihavnssignalet eller, hvis det ønskes, ved Hjælp af det paa Observatoriet opstillede Signalur og saa eventuelt træffe Foranstaltninger til senere Indretning af elektrisk Synchronisering med et Ur paa Observatoriet.«

Denne Erklæring indsendte Konsistorium 19. Oktober 1914 til Ministeriet, idet det med Professor Strømgren erklærede sig enig i, at det nævnte Hverv ikke burde paalægges Observatoriet.

I Skrivelse af 7. Juni 1915 udbad Undervisningsministeriet sig derefter en Erklæring fra Prof. astron. og Konsistorium om nedenstaaende Skr. af 29. Maj s. A. fra Handelsministeriet:

»I Forbindelse med tidligere Brevveksling, senest Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenets Skrivelse af 3. November f. A. betræffende en eventuel Kontrol fra Universitetets astronomiske Observatoriums Side med det i Havnevæsenets Administrations-Bygning paa Toldboden opsatte Normalur, unnlader man ikke at meddele, at man i Overensstemmelse med den med velbemeldte Ministeriums derom trufne mundtlige Aftale har ført Underhaandsforhandlinger med Bestyreren for bemeldte Observatorium Hr. Professor Strømgren om denne Sag og med samme er bleven enig om, at Pasningen af det ommeldte Ur indtil videre kan besørges af en af Observatoriets videnskabelige Medarbejdere paa de i vedlagte Udkast fastsatte Betingelser, samt at man — for den hidtidige Pasning af Uret fra dets Henflyttelse til Toldboden — betaler Observator Braa, der velvilligst har besørget denne, et Honorar af 300 Kr.

Forinden man imidlertid gør Skridt til at søge finansiel Hjemmel til denne midlertidige Ordning, skulde man tjenstlig udbede sig en Udtalelse fra oftnævnte Ministerium, om der fra sammes Side maatte findes noget mod den paatænkte Ordning at erindre.«

Udkastet var saalydende:

1) Pasningen af det Handelsministeriet tilhørende Normalur i Havnevesenets Administrationsbygning paa nordre Toldbod overdrages fra 1. Juni 1915 midlertidig til det astronomiske Observatorium og besorges af en af dettes videnskabelige Medarbejdere efter Bestyrerens nærmere Bestemmelse.

Normaluret angiver Middelklokkeslettet paa $15^{\circ} 0' 0''$ Ø. Lgd., og dets Gang holdes saaledes reguleret, at Urets Stand mod det nævnte Klokeslet ordentligvis ligger indenfor Grænserne $+ 1^s$.

Som Vederlag for Urets Pasning tillægges der af Handelsministeriet den paagældende videnskabelige Medarbejder et maanedligt Honorar af 25 Kr., der udbetales gennem Observatoriets Bestyrer.

2) Den under Pkt. 1 ommeldte Ordning forpligter alene den nuværende Bestyrer af det astronomiske Observatorium og kan iøvrigt med tre Maaneders Varsel opsiges saavel af denne som af Handelsministeriet.

Ministeriet forudsætter, at Observatoriet fortsætter sin Undersøgelse af Spørgsmaalet om en endelig Ordning af den paagældende Tidstjeneste ved en eventuel Indretning af elektrisk Synkronisering mellem Handelsministeriets Normalur og et Ur paa Observatoriet.

I Skrivelser af henholdsvis 16. og 22. Juni 1915 erklærede Prof. astron. og Konsistorium, at de tiltraadte Udkastet, idet Prof. astron. motiverede sin Tiltræden saaledes:

»Det er Konsistorium bekendt, at jeg ved Sagens tidligere Behandling har modsat mig enhver Ordning, der vilde paalægge nogen af Observatoriets Embedsmænd Pasningen af dette Ur som Embedspligt, fremfor alt fordi denne Pasning vilde lægge Beslag paa en altfor stor Brøkdæl af vedkommende Embedsmands Tid. Derimod har jeg gerne tiltraadt det nu foreliggende Udkast til Overenskomst mellem Handelsministeriet og Observatoriet, som paa ingen Maade indvirker paa Observatoriets Arbejde men bereder en af de yngre Astronomer en velkommen Indtægt. Som det vil ses af vedlagte Udkast, er Overenskomsten fra begge Sider opsigelig med 3 Maaneders Varsel. For Observatoriets Vedkommende vil den nu planlagte Ordning af Sagen altid være afhængig af, hvorvidt der findes nogen yngre Astronom, der vil paatage sig Arbejdet og egner sig dertil.«

c. Andre Sager.

Ved Finansloven for 1915—16 blev der under Universitetets Udgiftspost k. 2., Hovedstandsættelser, bevilget 5529 Kr. 95 Øre til Istandsættelsesarbejder og Forandringer ved den Fløj af Observatoriet, hvori Observator, Assistenten og Budet har deres Boliger, jfr. Rigsdagstid. 1914—15, Tillæg B Sp. 297—300. Istandsættelsen omfattede, foruden en almindelig haardt tiltrængt Hovedreparation, Indlæg af elektrisk Lys og Ringeledninger samt Indretning af Badeværelse med Haandvask i Observators Lejlighed. Denne blev formindsket med et Værelse i Stuen, der blev afgivet til Observatoriet til Bibliotek, og et Loftsrum, der blev omdannet til Værelse og afgivet til Budets Lejlighed. Samtidig blev det andet af de 2 til Observatorboligen hørende Loftsrum omdannet til Værelse.

Ved Skrivelse af 20. November 1914 bifaldt Ministeriet, at den afdøde Observator Pechüle tillagte Bolig paa Observatoriet tilligemed Brændsels- og Belysningsgodtgørelse blev tillagt Observator Braae.

11. Det histologisk-embryologiske Laboratorium.

Aarsberetning 1915.

(Docent *R. H. Stamm*).

I Foraarsshalvaaret paabegyndtes og i Efteraarsshalvaaret fortsattes et Kursus i Histologi, som var besøgt af 22 Deltagere, fordelte i 2 Hold; dernæst afsluttedes i Foraarsshalvaaret en Forelæsning over Cellen og de enkelte Væv (6—2 Deltagere); endelig har Laboratoriet været benyttet af 3 Medicinere og 1 Dyr læge, som alle ønskede at sætte sig ind i den mikroskopiske Teknik.

I Anledning af Forelæsningerne fremstilledes 36 nye Diapositiver, saaledes at der af saadanne i alt forefindes 539 Stk.

Samlingen af mikroskopiske Præparater er, tildels ved Assistenten, Mag. sc. Steenbergs Arbejde, blevet stærkt forøget; baade af Mangel paa Tid — hvad der navnlig skyldes Bestyrerens Indkaldelse i 2½ Maaned til Sikringstjeneste — og særlig af Mangel paa Plads i det Skuffemøbel, hvori Samlingen opbevares, har det dog foreløbig maattet opgives at faa disse nye Sager indordnede i Hovedsamlingen.

Haandbibliotekets Tilvækst udgøres af de sædvanlige Subskriptioner — af hvilke der dog gennemgaaende er udkommet langt mindre end sædvanligt —, af et Par større Værker: Sobotta: Atlas der Histologie, 2den Udg. og Stein: Organismus der Infusionsthier I—III, hvilket sidste tilfældigt var at faa til meget rimelig Pris, samt af 17 mindre Bøger og Særtryk. Ordningen af Biblioteket er samtidig skredet godt fremad, idet saa at sige alt, hvad der af større Sager endnu henlaa i uindbundet og ret ubrugbar Stand, er blevet gennemgaaet og sendt til Indbinding; desuden er Revisionen af Særtrykkene i Kvartformat fuldstændig tilendebragt og yderligere 4 Kasser Særtryk i Oktavformat bragt i Orden.

Portrætsamlingen er forøget med et enkelt Billede, Clemens' smukke Stik efter Juels Maleri af Charles Bonnet.

Med Hensyn til Lokalerne fortjener at bemærkes, at — navnlig ved Velvilje fra Husværten 5: Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet — et længe savnet Vaske- og Materialværelse er blevet indrettet i det gamle Køkken paa 3die Sal. De i dette Rum for mange Aar siden indrettede Kaninbure, som baade var højst uhensigtsmæssigt byggede, og som navnlig paa Grund af den med et saadant Dyrehold forbundne Stank overhovedet ikke kunde benyttes, blev derved nedtagne; samtidig blev Borde, Skabe o. s. v. fornyede, Gas indlagt og den gamle Jernvask ombyttet med en stor hvidemaljeret Vask; endelig blev hele Rummet oliemalet. Med denne langvarige og, saalænge den stod paa, meget generende Istandsættelse er nu alle de af Laboratoriet benyttede Lokaler bragt i sømmelig Stand.

Sluttelig maa jeg, som tidligere, kun gøre opmærksom paa, at Laboratoriets Annuum ikke blot i Øjeblikket, men selv under normale Forhold, ikke formaar at dække de absolut nødvendige Udgifter; forhaabentlig vil det dog, inden altfor lang Tid, kunne lykkes at opnaa et højere aarligt Tilskud, saaledes at det dels undgaas, at der samler sig et større Under-skud, dels bliver muligt at indføre nogle af de Forbedringer, som haardst tiltrænges.

12. Det dyrefysiologiske Laboratorium.

Aarsberetning 1914—15.

(Docent, Dr. *August Krogh.*)

Laboratoriets Instrumentarium forøgedes i Aarets Løb især med et Bergonié Apparat til elektrisk induceret Muskelarbejde, i Hovedsagen udført paa Laboratoriets eget Værksted, samt med den sidste forbedrede Model af Laboratoriets Cycle-ergometer med automatisk Regulering, der samtidig byggedes til et udenlandsk Laboratorium. Ved Salg af Instrumenter fra Værkstedet indkom 1500 Kr. Af det beregnede Overskud tilfaldt en Trediedel Mekanikeren, medens Resten, ca. 400 Kr., kom Laboratoriets Drift tilgode.

Biblioteket forøgedes især ved Bytteforbindelserne. I Aarets Løb traadte Laboratoriet i ny Bytteforbindelse med The Johnston Laboratory (University of Liverpool) og The Biochemical Laboratory (University of Chicago). Som Collected Papers III udsendtes Laboratoriets Publikationer Nr. 12—22.

Personale. Fra 1ste April 1914 ansattes Cand. pharm. K. Gad-Andresen som Assistent ved Laboratoriet.

Laboratorieundervisningen. I Efteraaret 1914 afholdtes et Kursus i fysiologiske Undervisningsforsøg. To Hold Deltagere, hver med 2 ugl. Timer. Videregaaende Laboratorieundervisning gaves til to Studerende med Dyrefysiologi som Hovedfag.

I Laboratoriet arbejdedes videnskabeligt af følgende Gæster: Dr. med. Fru M. Krogh, Docent I. Lindhard, Dr. med. L. Fridericia, Dr. I. Kleiner (Rockefeller Institute, New York), stud. mag. R. Ege, stud. mag. Ellinger og stud. med. Uttenreitter.

Det videnskabelige Arbejde omfattede: Undersøgelser over Respiration, Kredsløb og Stofskifte under elektrisk induceret og vilkaarligt Muskelarbejde (Krogh og Lindhard). Orienterende Studier til Maaling af Blodets Iltspænding ved Kuliltemetoden (A. Krogh, M. Krogh, G. Andresen), Udarbejdelse af Metode til Kuliltebestemmelse i Blod (G. Andresen). Orienterende Forsøge over Luftarters Invasion i Væsker og Diffusion gennem dyriske Membraner (A. Krogh). Undersøgelser over Spændingen af Luftarter i Urin (Krogh, Kleiner, Uttenreitter). Maalinger af Lungevenblodets Ilt- og Kulsyrespændinger, med Bestemmelser af Iltbindingskurver til Sammenligning med Kredsløbsmaalinger (Fridericia assisteret af Krogh og Andresen). Undersøgelser over Kuliltens formodede Omsætning i Organismen (M. Krogh). Fortsatte Undersøgelser over Insekters Respiration i Vand (Ege). Maalinger af Hvilestofskiftet og dets Temperaturkurve hos Myg (Ellinger).

Videnskabelige Publikationer:

- Marie Krogh: En klinisk Metode til Kvælstofbestemmelse i Urin. Hosptd. 1914.
- Marie Krogh: Luftdiffusionen gennem Menneskets Lunger. Disputats. 1914.
- Marie Krogh: Om Hæmoglobinbestemmelser og Standardisering af Hæmoglobinometre. Ugeskrift for Læger. 1914.
16. A. C. Johansen and A. Krogh: The influence of temperature and certain other factors upon the rate of development of the eggs of fishes. Com. Internat. pour l'explor. de la mer. Publ. de circonstance No. 68, 1914.
17. A. Krogh: The influence of the temperature on the rate of embryonic development. Zeitschr. f. allg. Physiol. 16. 1914.
18. A. Krogh: On the rate of development and $C O_2$ production of chrysalides of *Tenebrio molitor* at different temperatures. Zeitschr. f. allg. Physiol. 16. 1914.
19. A. Krogh: Ein Mikrorespirationsapparat und einige damit ausgeführte Versuche über die Temperatur-Stoffwechselkurve von Insektenspinnen. Bioch. Zeitschr. 62. Berichtigung *ibid.* 66. 1914.
20. A. Krogh: Ethyl Urethane as a Narcotic for Aquatic Animals. Internat. Revue für Hydrobiol. 6. 1914.
21. R. Ege and A. Krogh: On the Relation between the Temperature and the respiratory Exchange in Fishes. Internat. Revue f. Hydrobiol. 6, 1914.
22. A. Krogh: The quantitative relation between temperature and standard metabolism in animals. Internat. Zeitschr. f. physik.-chem. Biologie. 1. 1914.
- A. Krogh: Die Mikroluftanalyse und ihre Anwendungen. Abderhaldens Handb. der bioch. Arbeitsmethoden 8. 1914.
- A. Krogh: Über Mikrorespirometrie. *Ibid.*
- A. Krogh: Funktionsuntersuchungen an den Lungen des Menschen mittelst gasanalytischer Methoden *Ibid.*

13. Universitetets marine-biologiske Kursus i Sommeren 1915.

(Professorerne, Dr. *Hector Jungersen* og *C. Raunkiær*).

Det biologiske Kursus afholdtes i Hellebæk fra den 7. Juni til den 3. Juli under Ledelse af Mag. sc. *Hj. Ditlevsen* og Cand. mag. *J. Boye Petersen*, med eet Hold af naturhistoriske Studerende, nemlig stud. mag. Anker, Bartholin, Brøndsted, Hagerup, Jespersen, Kayser, Nielsen og Schwærter.

Som i foregaaende Sommer havde man lejet Skomager Olsens Villa »Kildebakken« i Aalsgaarde til Arbejdslokale og Bolig, og Arrangementet med Kosten, Fiskerbaad og Fiskere til Hjælp saavel som Arbejdsanordningen var i Hovedsagen som da; dog deltes Undervisningen saaledes, at Tiden fra 7. til 21. Juni anvendtes til Botanik, den øvrige Tid til Zoologi.

Paa den botaniske Del af Kursus undersøgte 93 Arter af Havalger. Da Vejret imidlertid i nogle Dage var saa ugunstigt, at det var umuligt

at skaffe Materiale fra Sundet, gjordes en Ekskursion til Smaasøerne i Teglstrup Hegn, hvor der ialt indsamledes 31 Arter af Ferskvandsalger. Havalgerne erhvervedes dels ved Skrabning fra Baad, dels ved Indsamling af Opskyl paa Stranden. Herved fandtes bl. a. *Chorda tomentosa*. Der var rig Lejlighed til at studere de forskellige Forplantningsformer hos Algerne; saaledes iagttoges Sværmsporerne hos *Urospora mirabilis*, Befrugtningsprocessen hos *Fucus vesiculosus*, ligesom flere Typer af Rødalger fandtes smukt udstyrede med Forplantningsorganer. Paa en Dags Ekskursion til Kullen erhvervedes *Ascophyllum nodosum* og flere andre Alger, som ikke fandtes paa Sjællands Side af Sundet.

Under den zoologiske Del af Kursus var Vejret forsaavidt tilfredsstillende, som det tillod hver Dag at komme paa Søen. Enkelte Gange viste det sig dog umuligt at naa ud paa Skalbunden; men saadanne Dage benyttedes til enten at sejle ned i Julebæksbugten, hvor der arbejdedes med Tobisvaad, eller til Undersøgelse af Stene og Pæle langs Kysten. Tobisvaadet gav som Regel udmærket Udbytte; ialt 28 forskellige Fiskearter toges dermed; enkelte Fiske toges med Skraber, saaledes 2 Gange *Nerophis lumbriciformis*, medens et Par Arter (*Anarrhichas lupus*, *Trigla* og *Raja radiata*) skaffedes af Fiskerne. Ialt saas 32 Arter af Fiske, som bestemtes af Deltagerne; bl. a. alle danske Arter af Naalefisk (en stor *Syngnathus acus* blev taget i Vaad). Unger af Hornfisk, Torsk og Sild blev tagne, *Crenilabrus melops*, *Ctenolabrus*, *rupestris* *Liparis liparis*, *Cottus bubalis*, *Agonus*, *Gobius niger*, *G. flavescens*, *G. minutus* og *Aphyia pellucida*. Af *Anarrhichas* undersøgte Fordøjelseskanalen og dens Indhold (Skalfragmenter af *Buccinum*, *Aporrhais*, *Littorina*, forsk. Muslinger og *Eupagurus Bernhardus*). *Cottus scorpius* undersøgte for *Bothriocephalus punctatus*, der viste sig til Stede i alle Eksemplarer, ofte i ret stort Tal i Tarmens forreste Del og Appendices pyloricæ. Hos *Gobius flavescens* paaviste *Distomum flavescens* i stort Antal i Tarmens bageste Del. Hos unge Individuer af *Pleuronectis platessa* og *P. flesus* fandtes *Argulus foliaceus* ret almindelig paa Huden. Af Naalefiskene undersøgte Ungerne, der fandtes i forskellige Udviklingsstadier i Hannernes Rugeposer.

Af Ascidier fandtes kun *Styelopsis grossularia*, konstant af den flade Form i Modsætning til Lillebelts høje Form.

Af Mollusker bestemtes ialt 41 Arter, deriblandt af Snegle *Tritonia Hombergi*, *Dendronotus arborescens*, *Polycera quadrilineata*, nogle *Æolidia*- og *Doris*-Arter; *Actæon tornatilis*, *Velutina lævigata*, *Neptunea antiqua* og *Philina aperta*. Af Muslinger toges *Cyprina islandica* i Mængde og i alle Størrelser ned til Individuer paa ca. 1¹/₂ ctm i Gennemsnit. *Malacobdella grossa* fandtes konstant; den varierede i Størrelse med Vækst-dyret; i de mindste Cypriner maalttes Eksemplarer paa ca. 1 mm Længde. Af andre Muslinger blev der Lejlighed til at se f. Eks. *Anomia*, *Leda minuta* og *L. parvula*, *Nucula tenuis*, *Venus gallina*, *Saxicava rugosa*, *Dosinia*, *Cultellus*, *Mactra* m. fl. *Modiola modiolus* undersøgte for *Pinnothères* men stadig med negativt Resultat i Modsætning til Forholdet ved Frederikshavn. *Peltogaster paguri* var ret almindelig paa Krabber. Af andre Krebsdyr bestemtes ialt 37 Arter, deriblandt *Hyas coarctatus* og *araneus*, *Portunus depurator* og *arcuatus*, *Astacilla longicornis*, *Crangon*

vulgaris og *Almanni* m. fl. Annelidafaunaen ved Hellebæk er ret rig. Den ydre Morfologi studeredes paa talrige Typer, og af mindre Former, der paa Grund af Gennemsigthed egner sig til Studium af den indre Bygning, studeredes især *Pectinaria Korenii* og *Flabelligera affinis*. Af mindre almindelige Arter fandtes *Notophyllum foliosum*. *Phascolion strombi*, der er almindelig i *Pectinaria*-Rør, Skaller af *Aporrhais* og *Turritella* osv., studeredes under binokulært Mikroskop. Et Par *Solaster endeca* toges ogsaa i Aar, derimod ingen *Sol.papposus*. *Ophiothrix fragilis* fandtes i Mængde paa *Suberites albidus*.

Til Studium af Neldeceller og Randlegemer benyttedes *Cyanea capitata*, medens *Aurelia* ikke blev set. *Lucernaria* toges i Aar i stort Antal ved Vaaddragning i Julebæksbugten.

Planktonet var noget bedre i Aar end i Fjor, navnlig naar Nettet sænkedes saa dybt, at det fiskede i den langs Bunden løbende nordlige Strøm. Det lykkedes derved at faa en Del Echinoderm-larver, *Bipinnaria* og *Auricularia*, ogsaa Larver af Annelider, Snegle og Muslinger; *Sagitta* og Appendicularier var heller ikke sjældne. Hos *Sagitta* iagttoges en Trematode. *Padon* og *Evadne* fandtes konstant, ligesom der saas en Del Fiske-Æg og Unger.

I Løbet af de 3 sidste Aar har det været muligt at forøge Kursus'ets Instrumenter med 2 binokulære Mikroskoper og dets Bogsamling med nogle højst nødvendige Haandbøger til Hjælp ved Studiet af Havalgerne samt med Meyer u. Moebius' Fauna der Kielerbucht og 4 af Liverpool Marine Biolog. Committee's saa nyttige Memoirs, hvis Række nu haves komplet, saa langt som den er naaet (til Nr. 22).

14. Den Arnamagnæanske Stiftelse.

Aarsberetning 1915.

(Eforer: Professorerne Dr. *Ludv. Wimmer* og Dr. *Johs. Steenstrup*).

I Løbet af Aar 1915 har Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat afsluttet Udgivelsen af Professor F. Jónssons Den norsk-islandske Skjaldedigtning A-B med II. Binds 3. Hefte. Bibliotekaren har paa Carlsbergfondets Bekostning tilendebragt Trykningen af to Bind af Arne Magnussons Brevskaber.

Angaaende Samlingens Benyttelse fremhæves:

Til Brug for besøgende paa Læsesalen er fremtaget 352 Vol. (90 Folia, 142 Kvarter, 44 Oktaver, 29 af Tillægssamlingerne og 47 Diplomer eller Diplomfascikler). Der er af 40 Besøgere aflagt 466 Besøg, af de besøgende var 7 Udlændinge (5 Nordmænd, 1 Svensker, 1 Tysker).

Fra Haandskriftsamlingen er i Aarets Løb bortlaant 46 Voll. (9 Folia, 13 Kvarter, 2 Oktaver, 22 Diplomer eller Diplomfascikler) — henholdsvis 16 til det kgl. Bibliotek, 4 til Rigsarkivet, 5 til Kristiania Universitetsbibliotek, 7 til norske Rigsarkiv, 1 til Stockholms kgl. Bibliotek, 1 til Riksdagens Bibliotek i Stockholm, 1 til Lunds Universitetsbibliotek, 11 til Brug paa Universitetet.